AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

1956 YILINDA

15

Ev ve Apartman Dairesi

— İkramiye ve kredili —

Ayrıca zengin para ikramiyeleri

AKBANK

(Tafsilât gişelerimizde)

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Sene : 2, Cilt : VI, Sayı : 96

Rüzgarlı Sok. Ovehan

Kat : 3 Daire : 7
P. K. 582 — Ankara
Tel : 15221 (Başyazar)
18892 (Yazı İşleri ve İdare)

Fiatı : 60 Kuruş

*

İmtiyaz Sahibi :
Metin TOKER

*

Umumi Neşriyat Müdürü :
Hamdi AVCIOĞLU

*

Bu nüshada yazı işlerini fiilen idare eden mes'ül Müdür :
Yusuf Ziya ADEMHAN

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

*

Karikatür :
TURHAN

*

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

*

Klişe :
Doğan Klişe ATELYBSt

*

Müessese müdürü
Mübin TOKER

*

Abone Şartları :
3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) :12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

*

İlan Şartları :
4 renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak resmimiz :

Selwyn Lloyd

Barut fıçısından dönüş

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Uzun zamandan beri bu sütunlarda memleket işleri dertleşmekten mecmuaya ait işleri görüşemez olduk. Halbuki bir gazete ile okuyucuları arasında daimi bir rabıtanın bulunması basın mesleğinin başlıca şartıdır. Gerçi manevi bağın devam ettiğini görmekle iftihar duymaktayız, ancak yüzüncü sayımıza yaklaştığımız şu sırada maddi bağları takviye edecek bir hasbıhali lüzumlu bulduk.

Sizlere karsı kusurlarımızın mevcudiyetini biliyor ve bunları izale edememenin üzüntüsünü çekiyoruz. Kağıdımız iyi değil, bazen kuşelerimiz dam çinkosundan yapılıyor, kapağımız fena kesiliyor, mücellithaneden bir kaç mecmua çarpık katlanmış, hatta zımbalanmamış kaçıyor. Gerçi büyüklerimiz bu gibi hallerde nasıl özür dileneceğini yıllardan beri nutuklarında, yazılarında bize öğretmişlerdir. Onlara uyarak "kusura bak mayınız, bu fazla çabuk büyüyen bir çocuğun elbiselerine, ayakkabılarına girememesinin aksaklıklarıdır" diyebiliriz. Hakikaten AKİS az zamanda çok boy attı. Bugün Türkiyede çıkan her neviden bütün mecmuaların ziyadesile üstünde, bâtılı ölçülerle bile yüksek bir tiraja sahiptir, memleketin 1 numaralı mecmuasıdır. Ama tenkid ettiğimiz böyle bir müdafaayı kullanacak değiliz.

Kusurlarımız maddîdir. Bu bakımdan onları memleket ekonomisinin bugünkü dorumunun bir icabı sayabiliriz. Kâğıdımız İzmit fabrikasının imal ettiği kâğıttır; ithal talebimizin transferi uzun aylardan beri yapılmadığından başka kâğıt kullanmamıza imkân yoktur. Aynı şekilde matbaa makinesi getirtmek teşebbüslerimiz de müsbet netice vermediğinden bu tirajda bir mecmuayı mükemmel şekilde hazırlamak imkânlarından mahrum olduğu halde elinden geleni yapmaya çalışan baskı ve cilt işçilerinin ortaya daha iyi bir eser koymaları çok müşküldür. Dam çinkosundan klişe çinkosuna geçiş ise ne zaman kabil olacaktır, maalesef bir şey söyleyecek durumda değiliz. Bu bakımdan okuyucularımıza tab itibariyle daha nefis bir mecmua vaad etmek mevkiinde bulunmuyoruz.

Buna mukabil münderecat bakımından bazı yenilikleri şu sayımızdan itibaren bulacaksınız. Aldığımız mektuplarda arzular "Yurtta Olup Bitenler" kısmımızın arttırılması noktasında toplanmaktadır. Bu kısmın nasıl kesif bir çalışma sonunda hasırlandığını bilenler isin güçlüğünü takdir ederler. Ancak okuyucularımızın da haklı olduklarını kabul etmemeye imkan yoktur. Zira bir yandan yer, diğer taraftan zaman meselesi bazı hâdiselerin aksettirilmesine mani olmaktadır. Bunun en son ve en üzücü misali, Gerze yangınına ait yazının yetiştirilememesidir. Aynı şekilde havadis kabilinden dahi olsa AKİS'in kendi üslubuyla ve kendi görüş zaviyesinden haftanın bütün mühim iç ve dış vak'alarını aksettirmesi lazımdır. Bundan böyle 12 Ve 13 üncü sayfalarımızda "AKİSLER" başlığını taşıyacak yeni bir kısım bulacaksınız. Fikri amerikan mecmualarından alınan bu kısmımızda memlekette ve dünyada olup bitenlerin veya olup biteceklerin mecmuanın umumi havası içinde takdimini bulacaksınız. Böylece haftanın sonunda AKİS'i eline alan okuyucu hafta içinde başka hiç bir şey okumamış dahi olsa aktüaliteden haberdar olacaktır. Bunun yanında 11. inci sayfamız da ya doğrudan doğruya "Yurtta Olup Bitenler" kısmına bağlanacak, ya da bu haftaki gibi iç politikayla yakından alâkalı mahiyet alacaktır.

Bizim tarafımızdan yapılacak olan budur ama, madem ki mecmuanın sizin ve bizim müşterek mesaimiz mahsulü olduğu prensibini neşriyatımızın başında kabul ettik, şimdi sizden de bir vazifenin ifasını istiyoruz. Bize kısa, fakat özlü mektuplar yazınız. Bunlar önümüzdeki haftalarda açacağımız "Okuyuculardan Mektuplar" kısmımızda neşredilecektir. Mektupların on satırı, kat'i surette, geçmemesi lâzımdır, zira uzun makaleler, akademik fikirler AKİS'in çeşnisi değildir. Mecmuadaki bir yazı, bir fikir, bir haber, bir resim, bir resim altı hakkındaki mütaleanız alâka uyandırıcı şekilde kaleme alınabilir. Bizim beğendiğimiz bir hareketi siz tasvip edebilir, takdir ettiğimiz insanı yerebilir veya yerdiğimizi övebilirsiniz. Bir kaç güzel cümlede, bir kaç kelime içinde bono bildiriniz. Oklarınıza hedef biz dahi olsak, bunları neşretmek bizim için zevktir. Böylece okuyucularımızın düşünce ve temayüllerini hem biz, hem de diğer okuyucularımız öğrenmiş olacağız. Hatalarımızı, tıpkı bizim başkalarının hataları karşısında yaptığımız gibi, yüzümüze çarpabilirsiniz. Beğendiğiniz noktaları da elbette belirtmeyi unutmazsınız!.

Türkiyede okuyucu, umumiyetle mektup yazmaz. Yazarsa da, ya bir derdini söyler, ya da nutuk çeker. Ümid ediyoruz ki AKİS okuyucuları, tıpkı AKİS'in kendi sahasında yaptığı gibi bir âdeti bozacaklar, ortaya yeni bir çeşit koyacaklardır. Bu suretle bir müdavelei efkârda bulunmuş olacağız. Ortaya ise umumi efkarın nabzının nasıl attığı sualinin cevabı çıkacaktır.

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Dış Politika

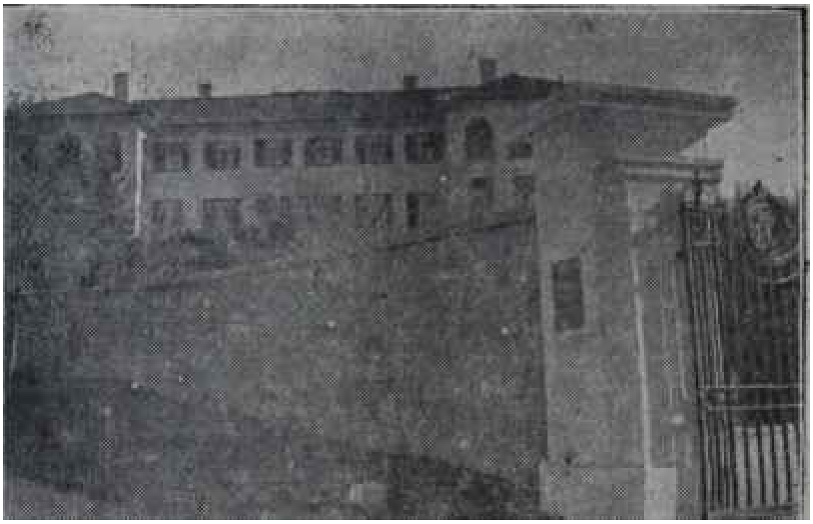
Bir revizyon lüzumu

Önümüzdeki haftanın başından itibaren umumî efkârın dikkat nazarları dış politikanın üzerine çevrilecektir. Bundan bir kaç sene evvel böyle bir ihtimal iktidarı çok sevindirirdi. Kira bu suretle iç politika meseleleri ikinci plana geçer ve hükümetin diplomatik sahadaki tutumunu muhalefet partileri dahil, herkes alkışlardı. Hattâ geçmiş yıllarda D.P. liderlerinin kasden dış münasebetler le ilgili hadiseler yarattıkları ve dik kat nazarlarını oraya çektikleri hatırlardadır. Şimdi vasiyet değişmiştir, artık dış politikamız son zamanlardaki vahim bazı hatalar yüzünden partiler arasında tenkid mevzuu haline gelmiş ve gerek C.H.P., gerekse Hür. P. ana prensiplerin haricinde iktidarın dış politikasını asla tasvip etmediklerini resmen bildirmişlerdir.

Dış politika yalnız siyasi partiler için değil, geniş halk tabakaları bakımından da şu anda günün en mühim meselesidir. Bırakıma büyük şehirleri, küçük merkezlerde dahi halk iktidarın diplomasi sahasındaki hareket tarzım ender rastlanan bir alâkayla takip etmektedir. Bilhassa bu alâkanın neticesindedir ki bir çok gözler diplomasi sahasındaki meziyetleri evvelâ Lozanda, sonra da bir ad uzak tuttuğu İkinci Dünya Harbinde ortaya çıkmış bulunan İsmet tnönüye çevrilmiştir. Vatandaşların geniş bir ekseriyeti C.H.P. Genel Başkanının fikirlerinin bilinmesini ve daha mühimi kaale alınmasını istemektedir. Bunun yanında, pek çok sayıda münevver milletvekilini sinesinde toplayan Hür. P. nin dış politika mevzuunda görüşünü de iktidarın hesaba katması gittikçe umumi bir temayül halini almaktadır. Eğer arzuyu kısaca hülâsa etmek gerekirse: dünya hadiselerinin bugünkü durumu karşısında millet, emniyete kavuşmak için partiler arasında müştereken kararlaştırılacak millî bir siyasetin Dışişleri Bakanlığımız tarafından tatbikini beklemektedir. Halbuki D.P. liderleri kendileri için bir koz yerine geçecek olan bu şiddetli isteği dahi görememekte, bir yandan "İnönü kompleksi" diğer taraftan Hür. P. kurucularına karşı duyulan hiddet onları hayırlı bir yola sapmaktan maalesef menetmektedir. Halbuki müşterek bir millî politika bir çok derdimizi ve müşkülümüzü halledecektir.

Bir İngiliz misafir

"Umumi efkârın dış politika hadiselerini ön plâna alması pazar günü İngiltere Dışişleri Bakanının memleketimize', gelmesiyle başlıyacaktır. Mr. Selwyn Lloyd hükümetinin 'eski bir borcunu ödemiş olacaktır; zira seyahat Menderes ve Köprülünün senelerce evvel Londraya yaptıkları.seyahatin iadesi mahiyetini taşıyacaktır. Hakikaten geçen zaman zarfında Sir Anthony Eden Dışişleri Bakanı sıfatiyle iki defa Ankaraya gelmeyi tasarlamış, fakat ikisinde de bir mani çıkmıştı. Hak oyunu üç olduğuna göre Mr. Selwyn Lloyd'un, gelemediği takdirde bir mazereti de bulunmayacaktır.

İngiltere Büyük Elçiliği
Dosyaları ortaya serilecek

İngiliz Dışişleri Bakanıyla görüşülecek en mühim mesele elbette ki Kıbrısla alâkalıdır. Menderes hükümetinin bu mevzudaki çapraşık tutumu ve hakiki durumu bir türlü aksettirmeye yanaşmak istememesi bir fikir beyanım güçleştirmektedir. Şu satırlar yazıldığı sırada hükümetin görüşü Başbakanın ideal arkadaşlarından - resmî sıfat taşımamakla beraber - Fatin Rüştü Zorlu tarafından Mecliste ifade edilen noktadaydı: Adanın statüsü değiştiği takdirde Kıbrıs Türklerin olacaktır! Halbuki bu haftanın başında Londrada Avam Kamarasında resmen açıklandığına göre İngiltere "geniş bir self-government" i "derhal" vermeyi kabul etmiş, fakat müzakereler Makarios'un daha fazla taviz koparma gayretleri yüzünden suya düşmüştür. Başpapaz "self-determination" üzerinde ısrar , etmiş ve kurulacak parlamentoda temsilin nüfus nisbetine dayanmasını istemiştir. Bu parlamento azalarının beşte dördünün Yunan, beşte birinin Türk olmasını, yani adanın mukadderatının Yunanlıların eline geçmesini istemekten, başka mana taşımamaktadır. Böyle bir parlamentonun alacağı ilk kararın da ne olacağı herkesin malûmudur: Yunanistanda birleşme.

Hâlbuki Orta Doğuda statüko İngilizlerin aleyhine süratle, dememekte olduğundan Londra hükümeti Kıbrısı elden çıkarmamak içip 'bütün çarelere başvuracaktır.Adanan bir üs olarak tutulması Maltanın da emniyetim Bağlıyacaktır. Ancak Ammandan da çıkarılmış olan İngiltere buna ne vakte kadar muktedir olacaktır? İngilterenin Orta Doğudan çekilmesi meydanı tamamiyle Amerikan - Rus rekabetine bırakmıştır. Halbuki Londra, bizim de dahil bulunduğumuz bu bölgede iyi veya kötü bir muvazene unsuruydu. Ürdünün genç kralının meşhur Glubb paşayı kendi elile topraklarının dışına çıkarması Bağdat Paktı üzerinde de tesir icra edecek bir siyasi hadisedir. Etrafımızda bunlar olup biterken bıyıkları muntazam kesilmiş bir zatın "İngiltere Kıbrıstan çekilirse ada Türkiyenin olacaktır" diye yüksekten atmasını ne dereceye kadar ciddiyetle kabili telif görebiliriz, tamamiyle meçhuldür. Bunu söylemekle başı kuma gömmek arasında zerrece fark yoktur; zira görmesini bilen gözler etrafımıza baktığında başka hakikatlerle karşılaşmaktadır. Londra hükümetleri Filistinden de meseleleribir hal yoluna sokmadan çekilmeyeceklerini bildirmişlerdi; ama günün birinde araplarla yahudileri boğaz boğaza bırakarak vatanlarına döndüler. Hindistanda da yerlilerin aralarında anlaşmalarım bekliyecekleri sanılıyordu; ancak ihtilâfları olduğu gibi terkedip muhtariyet veri verdiler. Zira İngilterenin Kıbrıstan çekilmek istemiyeceğinde kimsenin zerrece şüphesi yoktur, fakat dış politikanın XX. asırda bir imkân meselesi olduğunu ve mahir diplomasilerin bu imkânları hazırlamak babında maharetlerini gösterdiklerim anlamamız zamanı gelmiştir. Zorlu bir iktisadî politikanın zararlarından sonra zorlu bir dış politikanın sıkıntılarını çekmeğe bu memleketin takati yoktur/

Kıbrıs meselesini milletimizin

K A L K I N M A

İş başına geçen politika adamlarımızda garip bir ruh haleti seziliyor. Bir takım hakikatleri ya yeniden keşfettikleri zehabına kapılıyorlar, ya da etraflarına böyle bir telkinde bulunmayı iktidarda kalabilmek için faydalı mülâhaza ediyor lar. Seneler senesi başka memleketlerde başka politikacıların denedikleri usulleri tutup getiriyorlar, bunların ne netice verdiği bilindiği halde hiç bilinmiyormuş gibi davranıyorlar, vakıalara inatla gözlerini yumuyorlar, yaptıklarında keramet görüyorlar ve daha mühimi keramet görmeyenlere karşı yumruklarını sıkıyorlar. İşte tipik bir misal: Kalkınma!.

İktidarı D. P. devraldığı zaman pek çok derdi, pek çok ihtiyacı, pek çok eksiği mevcut bir memleket bulmuştur. Elbette ki C H. P. 27 sene zarfında büyük işler başarmıştı, elbette ki mamur hale gelecek bir vatanın temelini atmıştı. Ama tozlu iktisad politikasının şiddetle silkelenmeye, devlet adamlarının bazı dogmalardan kurtulmalarına, devlet işlerinin de bir dinamizme kavuşturulmasına lüzum vardı. Bunlar iktidar değişmeden olmazdı. Bir takım cesur kararlara, bir geniş görüşe, kısaca canlılığa ihtiyaç hissediliyordu. O çok dert, o çok ihtiyaç, o çok eksik yorgun bir parti tarafından daha seneler senesi ortadan kaldırılamazdı. C. H. P. nin her şeyden evvel nefesi buna müsait değildi. D. P. millet tarafından, belki gayrışuuri olarak ama mutlaka ve mutlaka bu göz önünde tutularak iş başına getirilmiştir.

1950'nin hemen akabinde, hasreti çekilen canlılığın devlet idaremize girdiğini görmemek imkânsızdır. İyiye doğru gidişimizin temposu o tarihte hızlanmış, bir çok hayırlı karar alınmış, ataletin kefeni yırtılmış, millet hayatı dinamizme kavuşturulmuştur. Turda sokulan on binlerce traktörden D. P. nin bugünkü rejimi mazur göstermek için mütemadiyen sayıp döktüğü fabrikalara kadar bir alay eser bahis mevzuu zihniyet değişikliğinin hayırlı neticeleridir. 1950' den bu yana bir imkân artmasının mevcudiyeti hasıl görülmez?. İmkân artması!.. Türkiyeye lâzım olan, hakikaten buydu.

Ama bizden evvel başka memleketlerde de bu neviden "süratli gelişme"ler olmamış değildi. Bunlardan bazıları »milletleri başarıya götürmüş bazıları ise sahiplerinin başlarına yıkılmıştı. Cesur kararların patenti D. P. iktidarında olmamak gerekir. Kalkınmış her memleket o yoldan kalkınmıştır. Ancak cesur kararlar, bünyelerinde bazı tehlikeler. taşırlar. . Büyük çapta devlet adamları onlardır ki hamlenin bir muayyen dönüm noktasında kendilerine hakim olmuşlar, bir başı mürakabesizlik ötekisi ilme düşmanlık olan ejdere eserlerini yedirmemişlerdir. Bizim şikâyetimiz D. P. liderlerinin o büyük imtihanı verememeleri üstelik veremediklerini de kabul etmeyip kalkınma hareketlerine "cezbe" veya "İktisadi istiklal savaşı" gibi gülünç etiketler yapıştırmaya kalkışmalarından ibarettir. Kendilerini aldatsalar da, bizi aldatamayacaklardır.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinin hiç bir anında nüfuz ticareti ve suistimal hikâyeleri bugünkü kadar salgın hale gelmemiş ve bu Cumhuriyetin tarihinde hiç bir iktidar bunlara karşı kulağım böylesine kapanmamıştır. Nüfuz ticareti ve suistimal cesur kararlarla kalkınan her memlekette o bahis mevzuu dönüm noktasında devlet adamlarının karşısına çıkmıştır. Zira o dönüm noktasında iktisadî konjonktür dalavereye pek müsait hale gelir ve her milletin içinden mutlaka dalavereciler çıkar. Mesele menfaatperestlerin teşvikiyle mürakabeyi yok etmeye değil, daha da geliştirmeye çalışmaktır. Bir iktidar millete dönüp "kemerinizi sıkınız" demek hakkına sahip olmak için su gibi berrak kalmak mecburiyetindedir. Su gibi berrak kalmak!. Lütfen söyler misiniz bu, tenkidci Hamid Şevket İnceyi nüfuz ticareti yapıyor diye partiden kovup onun şikâyet mevzuu işini gören bakan Uysal Hulusi Köymen hakkında bir Stenks sükûneti muhafaza etmekle mi olur?. Yoksa bunun yolu gazetelerde günlerce tefrika edilen banka muamelelerinin üzerinden sünger geçirmek, çiftlik kiralama işlerini duymamazlığa gelmek, kodamanların resmi zevcelerinin altına Pariste hususî Cadillac'lar vermek, bir takım arsa hikâyelerine göz yummak veya meteliksiz ideal arkadaşlarının beş buçuk senede yaptıkları muazzam servetleri sırf gizli kalmış ticari dehalarının eseri mi saymaktır?. Hak larında bunlar söylenenler elbette ki söyleyenleri liderler, nezdinde kötüleyecekler, ağızlara biber konmasını zulüm yapılmasını tavsiye edecekler, her şeyin muhalefetin başı altından çıktığım onun yok edilmesi gerektiğini söyleyeceklerdir. Bunlara inanmayan devlet adamları eserlerini tamamlayıp milletlerinin gönlüne taht kurmuşlar, inananlar hiç beklemedikleri anlarda alaşağı edilmişlerdir. Alaşağı edilmişlerdir ve eserlerine hakikaten yatuk olmuştur. İşte Peron! Arjantini kalkındıracağım. Arjantinlileri sefaletten kurtaracağım diye başladı, eser ler de yarattı, fakat sözüm oha rahat etmek için murakabeyi yok edince bir de bakıldı ki kalkman diktatörün kayın biraderi Juan Duarte ile bir kaç eş dosttur.

Hulusi Köymen
Bir suç varsa ortaktır

Ejderin ikinci başı ilim düşmanlığıdır. Cesur bazı kararlarla muvaffakiyetler kazanan Hitler kendisini bütün mareşallerden fazla askerlik ilminden, strateji sanatından anlar gördüğü an her şeyini kaybetmiştir. İktisad kitaplarım farfara, iktisadcıları ayak bağı sanan, "enflasyon, deflasyon, şuymuş, buymuş..." diye konuşan devlet adamları hem kendilerine, hem başladıkları işlere, hem de memleketlerine yazık etmiş olurlar. Dinamizm, canlılık, hamlecilik ilimde yeri olmayan değil, ilimde yeri olan mefhumlardır. Dr. Schaht dinamik, canlı, hamleci fakat aynı zamanda bir ihtisas erbabıydı.

Bütün bunlar bir kenara bırakılıp rasyonel olması gereken hareketlere "cezbe" adı verildi mi vatandaş için Kalkınma artık ıstıraptan başka mana taşımaz. O zaman kalkınan millet değil, bazı ideal arkadaşlarından ibarettir. Tıpkı Mussolini İtalyasında olduğu gibi... Zira tarihte şimdiye kadar bunun aksi görülmemiştir ve insanın bu kadar malûm hakikatleri yem baştan deneyip keşfe çalışması XX. asrın ikinci yarısında beyhude bir gayrettir.

Sir James Bowker
Müşavir elçi

menfaatlerine en uygun şekilde halledebilmenin tek çaresi müşterek bir milli politika tesbit etmektir. Realite Menderes' tarafından ifade ettirilen şekilde değildir. İngiltere adadan çekildiği gün Kıbrıs bizim için kaybolacaktır, bunu hiç kimse önliyemez. Bizim yapacağımız bugünden öyle bir formülün bulunmasına çalışmaktır ki İngiltere orada daha evvelce Filistinde ve Hindistanda düştüğü vaziyete düşmesin. Tamamiyle sekter bir tavır takınmak ise bunun yolu değildir.

Misafirle temaslar

İngiltere Dışişleri Bakaniyle devlet adamlarımız arasında Büyükelçi Sir James Bovwker'in de iştirakiyle yapılacak müzakerelerde Kibrisin yanında İngilterenin Orta Doğudaki umumi durumunun ve Bağdat Paktının bahis mevzuu edileceğine şüphe yoktur. Çok mühim hadiselerin etrafımızda cereyan etmekte olduğu hakikatine karşı gözlerimizi kapayamayız. Kapamamahyız da... Çare ise bütün partilerin üzerinde ittifak edecekleri milli bir politikanın tesbitinden ve tutulan yolda bazı revizyonlar yapmaktan ibarettir. Batımızda Balkanlarda, güney ve doğumuzda arap âleminde kuvvetler muvazenesi değişirken ve herkes politikasını ayarlarken bizim "ayarlama" yı sadece fiyat artması olarak telâkki etmemiz sadece hafifliktir.

Politikamızda revizyon elbette ana prensiplerin değişmesi değildir. Hiç bir Türk hükümetinin mesela Cemal Abdülnasırın şantaj politikasını takip etmesi akla dahi gelmez. Batı blokundan ayrılmamız da bahis mevzuu olamaz. Ama dış politika işlerimizin iyi gitmediği hakikattir. Bunun başlıca sebebi ise "her şeyi ben bilirim" iddiasındaki bir takım zevatın bilhassa son senelerde hadiseleri mütemadiyen yanlış kıymetlendirmeleri ve hata üstüne hata işlemeleridir. İste, partilerin müşterek gayretleriyle önlenebilecek olan budur. Dünyanın her tarafında iktidarlar partilerarası milli bir politika takip etmek imkânını bulurlarsa sevinçlerinden bayram ederler. Bunda, kendi prestijlerini kıracak bir husus görmezler. Amerikada Demokrat Parti iktidardayken Japonyayla barış andlaşmasını Cumhuriyetçi Foster Dulles hazırlamıştır.

Ama o yolu tutmak, is başındakilerin kendilerine güvenebilmeleriyle kabildir. Halbuki partileri içindeki yerlerini bile bir takım kombinezonlarla muhafaza edenler elbette ki göğüslerini gererek bu yola giremiyeceklerdir. Nitekim su ana kadar girememişlerdir. AKİS, cereyan eden hadiseler ve yapılan hatalar karşısında millî bir politikanın bütün partilerin iştirakiyle tesbit olunması lüzumunu bir defa daha hatırlatmayı vazife bilir. Bu, milletlerarası sahada sesimize ancak kuvvet verecektir. Sesimiz ise son senelerde pek zayıflamıştır.

Yeni kombinezonlar

Bu haftanın başında pazartesi günü öğle vakti İstanbulda Park Otele girenler pek eğlenceli ve pek istifadeli bir gün geçirdiler. Masalardan birinde Başbakan eski iki, yeni bir ideal arkadasiyle yemek yiyordu. Eski ideal arkadaşları Dr. Mükerrem Sarol ile Sefa Kılıçlıoğluydu. Yeni ideal arkadaşı ise Emin Kalafat Doğrusu istenilirse Devlet Bakanını bundan bir kaç ay evvel o cemiyetin arasında görenler biraz şaşırırlardı. Ama aylar Emin Kalafatı değiştirmişti. Hakkında Meclis tahkikatı devam eden Dr. Mükerrem Sarol ise Adnan Menderesin masasında görünmekten pek memnundu. Sefa Kılıçlıoğluya gelince, o böyle şeylere bayılırdı. Üzerinde durulan mesele, şikâyet mevzuu olan basının yola getirilmesi meselesiydi. Bir takım baskı teşebbüsleri önümüzdeki günlerde pek âlâ beklenebilirdi. Madem ki gazetelerin aleyhteki neşriyatı "iyi icraat" ile önlenemeyecekti, onları maddi yollardan sıkıştırmak gerekirdi.

Başka bir masada Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu refikasiyle beraberdi. Bir diğer tarafta ise değişik partiden Ankara milletvekilleri bir aradaydılar. Osman Şevki Çiçekdağ, Atıf Benderlioğlu, Abdullah Gedikoğlu aralarına Hür. P. kurucularından Muhlis Bayramoğlunu almışlardı.

Demokrat Parti içinde Genel Başkanın yeni kombinezonlar peşinde olduğu görülüyordu. D.P. Meclis Grubunun zoruyla ve baskısı neticesinde bazı ideal arkadaşlarım feda etmesi onu zayıf düşürmüştü. Zira Adnan Menderes artık ancak o ideal arkadaşlarından kuvvet alır haldeydi; yoksa ne kendi grubunda ve ne de parti içinde onu eskisi gibi hararetle tutanlar yoktu. Genel Başkan Menderes IV. kabinesinin kurulması sırasında Prof. Köprülüye meyyal bir tavır takınmış ve kurucular arasında ihtilâf bulunmadığı hissini doğurarak o badireyi atlatmaya çalışmıştı. Şimdi ise Prof. Köprülünün hareket tarzı ve üstadın nihayet doğruyu görmeye başlama istidadı göstermesi Genel Başkam son derece rahatsız ediyordu. İtidal taraftarı bakanların kendisinden gittikçe daha fazla ayrıldıklarım görmemeye imkân yoktu. Politikasını istediği gibi tatbik edemiyor, onları zorlayamıyordu. Çatışmalar gittikçe artmıştı. Adnan Menderes yalnız kaldığını anlıyordu. Park Otelin yemek salonunda kendisini bugünkü durumuna sürükleyen eski Genel Kurmayını yeniden etrafına toplaması bu yüzdendi. Bu elbette ki hataydı, hem de muazzam bir hata,. Tekrar eski politikaya dönüş Adnan Menderese öyle bir oyun oynayabilir, onu o kadar müşkül vaziyete düşürebilirdi ki bu sefer bütün bakanlarım feda etmesi dahi onu kurtaramazdı. Ama Genel Başkan maalesef bu basit hakikati göremiyordu.

Yeni kombinezonların hedefi Prof. Fuad Köprülüydü. Dışişleri Bakanına Dışişleri Bakanlığı bütçesi Mecliste görüşülürken yaman bir darbe indirilmiş ve hayrettir Prof. Köprülü bunu tevekkülle kabul etmişti. İkinci darbe İstanbul teşkilâtım elinde tutan oğlu Orhan Köprülüyü yerinden almak olacaktı. Adnan Menderes

Ziya Termen
Bülbülün çektiği

üç eski bakanı İstanbul teşkilâtının fiili müfettişi tayin etti. Bu üç eski bakan Hulusi Köymenle Hayrettin Erkmen ve Osman Kapaniydi. Son iki gençten nasıl bir fayda beklediği ancak Genel Başkanın bildiği bir husustu; zira bunlar partici vasfı taşımaktan çok uzaktılar. Grupta partici olan Hulusi Köymendi. Müfettişler bilhassa sarolist diye tanınan ve partiden "menfaatçılık" suçuyla uzaklaştırılmış olanlarla temasa *geçtiler.*

D.P. içinde Köprülü, menfaatçi hizbin sevmediği adamdı. Menfaatçi hizip onun şahsında bir mani görüyordu. Gerçi alaturka bir politikacı olan Dışişleri Bakanı şimdiye kadar kendisinden istenilen hemen her şeyi yapmış - bir kaç istisnasıyla -, kendisine reva görülen her muameleye tevekkülle katlanmıştı. Ama şahsı itibariyle dahi menfaatçi hizbin menfaatlerine darbe indiriyordu. Zira Köprülülere ve bilhassa Büyük Köprülüye senelerden beri pek çok şiddetli hücumlar yapılmıştı. Profesörün gerek iç politika, gerekse dış politika anlayışı tenkid olunmuştu. Polemikler cereyan etmiş ve hattâ söğüşülmüştü. Ama Köprülüler hakkında bir tek gün bir tek gazete her hangi bir nüfuz ticareti imasında bulunmamıştı. Köprülüler başka bazı vatandaşlar gibi ticari bir dehaya sahip bulunduklarım D.P. iktidara geçtikten sonra ispat edenlerden değillerdi. İstanbul teşkilâtında da Orhan Köprülü menfaatçi hizbi temizleme yolunu tutmuştu. Ancak parti içindeki konjonktür Adnan Menderesi Dr. Mükerrem Sarollar. Fatin Rüştü Zorlular gibi haklarında Meclis tahkikatı devam ettiği için kendisine sıkı sıkıya bağlı kalmak zorunda olan boynu büküklere dayanmak zorunda bırakıyordu. Hiç olmazsa onlardan emindi; hiç olmazsa onların Genel Başkanlıkta gözleri yoktu.

Adnan Menderes idareyi kendisinden devralmak için bir ekibin mevcudiyetini hissediyor ve endişeleri bu yüzden artıyordu. Prof. Köprülü parti içinde Genel Başkanın yerini alabilirdi. Başbakanlığa gelince bazı kurucuların Kedim Ökmeni hararetle tuttukları artık inkâr kabul edilmez bir hakikat haline gelmişti. O halde Adnan Menderes için yapılacak olan kuvvetler muvazenesini değiştirmek, tekrar eski ideal arkadaşlarına dönmekti.

Grubun vaziyeti

Fakat unutulan mühim bir faktör vardı: D.P. Meclis Grubu. Bu hafta içinde milletvekillerinden bir çoğu seçim bölgelerinde tetkikler ve temaslar yapıyorlardı. Halk her yerde onlara ıstırabım haykırıyordu. Milletvekilleri memlekette durumun Menderesin kürsüden tasvir ettiği durum olmadığım anladılar. 2800 hatası unutulmamıştı. Her tarafta ilk söz o oluyordu. Bunun yanında Menderes XV. kabinesinin vaadlerinin akıbeti soruluyor, nüfuz ticareti hadiseleri üzerinde hassasiyetle duruluyordu. Milletvekilleri Ankaraya dolu geleceklerdi. Onlar dolu haldeyken Adnan Menderesin tekrar eski ideal arkadaşlarını etrafına toplaması ve kuvvet gösterisini böyle yapmaya kalkışması elbette ki muazzam bir hataydı.

Fakat grubu sinirlendirecek hareketler burada bitmedi. Bütçe müzakereleri sırasında pek çok milletvekilinin kapalı kapılar arkasında her gün söylediklerini kürsüye çıkıp ifade eden Ziya Termen (D.P. - Kastamonu) hakkında meşhur Müşterek Haysiyet Divanı bir ekseriyete dahi sahip olmaksızın harekete geçti. Ziya Termen için yapacak tek şey vardı: istifasını göndermek. Nitekim o da öyle yaptı. Kastamonu milletvekili diyordu ki:

Menderes - Sarol
Dağ dağa kavuşmaz..

"— Eğer partiden ihraç edilecek bir adam aranıyorsa, o ben değilim, Adnan beydir".

Bu sözün kulakta kalan cinsten bir söz olduğunda ve "tuttuğunda" zerrece şüphe yoktu. Fakat takibat orada kalacağa benzemiyordu. İstanbulda Örfi İdarenin uzatılması aleyhinde rey veren milletvekilleri hakkında da bir hareket hazırlığı seziliyordu. Genel İdare Kurulu milletvekillerini reylerinden dolayı dahi kabahatli bulan bir zihniyete kendisini kaptırmışı andırıyordu. Partinin sevk ve idaresinde disiplini "istediğini yaptırmak" mânasında anlayan bir zihniyet gittikçe kuvvet buluyordu. Ordudaki D.P. kongresinde seçilen il idare kuruluna işten el çektirip, rey alamıyanı başa zorla getirtmek teşebbüsü de bunun başka bir numunesiydi. Bu, Ordudan binlerce istifaya yol açmıştı. İşin başka üzülecek tarafı Genel İdare Kurulunun böyle hareketlerinin bütün mesuliyetinin Prof. Fuad Köprülü üzerine yıkılmasıydı. Halbuki bu, Dışişleri Bakanının oynamaya başladığı yeni role taban tabana zıt bir tutumdu. Prof. Fuad Köprülünün o neviden hareketlere alet olmaması gerekirdi.

Halbuki oluyordu.

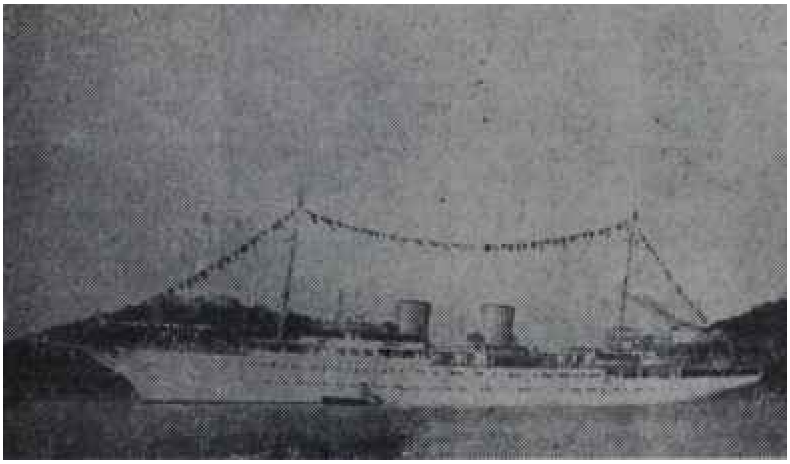
Meclis açılınca

Bütün bunlardan çıkan mâna şu tatil haftalarının bir hazırlık devresi olduğudur. D.P. içindeki iki grup da kendisini büyük mücadeleye hazırlamakta, kuvvet toplamaktadır-. Her halde iktidar partisinde büyük bir huzursuzluğun hüküm sürdüğü ve düşmekten son derece korkan liderlerin ne yaptıklarım bizzat kendilerinin bilmedikleri bir hakikattir. Halbuki şimdi D.P. ye lâzım olan başı omuzları üstünde sağlam şekilde yerleşmiş, muhakemesi kuvvetli, cesur ve dirayetli, kendisine güveni bulunan ve hizmeti "şahsına hizmet" diye değil, "memlekete hizmet" diye anlayan bir liderdir.. Böyle bir zat ise maalesef henüz ufukta görünmüyor veya o istidada sahip zannedilenler bir türlü fasid daireden kurtulamıyorlar. Bu arada, pek çok kıymetli zaman heba oluyor.

Cumhurbaşkanlığı

Bu da bir yatırım

Büyük Millet Meclisinin kış tatiline gireceği gün Başbakan Adnan Menderes bu yıl açılıp millet hizmetine girecek ve memleketi cennete çevirecek tesislerin, eserlerin tafsilâtlı bir listesini kürsüden okudu. Kendisinden evvel konuşanlar da vatandaşın bu Kalkınma devresinde kemerini sıkması tavsiyesinde bulunmuşlardı. 1960 yılında halk için bir halk hükümeti kurmak üzere halkın hakikaten serbest reyile ve büyük bir ekseriyetin tensibile is başına gelen D. P. nin çok faydalı bir yatırımı maalesef Başbakanın okuduğu listeye ithal edilmemişti. Halbuki bahis mevzuu eser de muhtemelen ma-

Mektep gemisi Savarona
Balık avı partilerinden kurtuluyor

yıs ayında hizmete girecektir. AKİS o mevzuda öğrenebildiklerini okuyucularına arzetmekle kesbi şeref eyler.

Eserin adı "Umur"dur ve bu Cumhurbaşkanı için tezgâhlarımızda yapılan bir mükellef yattır. Bilindiği gibi Cumhurbaşkanı Celal Bayar Bursanın Umurbey köyünde doğmuştur. Umur yatına şimdiye kadar iki milyon liraya yakın masraf edilmiştir. Halen üstü branda beziyle örtülü bekleyen geminin mayıs ayı sonunda denize indirilmesi kararlaştırılmıştır. İlk seyir tecrübeleri yaz başında yapılacaktır. Yat hemen hizmete girebilecek haldedir.

Umur 250 tonalitoluk, orta büyüklükte, fakat son derece şık ve lüks bir yattır. Diesel motoruyla işleyecek ve motorin kullanacaktır. Sürati 18 mil olacaktır. D. P. hükümetinin milletimizin Kalkınma programına dahil olması gereken bu feyizli eserinin inşasına 1952 yılının sonlarında fiilen karar verilmiştir. Yatın motorları Almanyada hususi bir itinayla yapılmıştır. O sırada Bonn Büyük elcimiz olan Suad Hayri Ürgüplü gerek motorların, gerekse diğer aksamın mümkün nisbetinde ucuza maledilmesi hususunda iftihar edilecek bir gayret sarfetmiş ve böylece memleketimize döviz kazandırmaya muvaffak olmuştur. Büyük elçimizin yakın alakası Ankarada takdirle karşılanmıştır.

Umur evvela az kamaralı olarak düşünülmüştü. Birinci plânda sadece Cumhurbaşkanı ile yaverinin yatta kalacakları hesaplanmıştı. Fakat sonradan Büyük Millet Meclisi Başkam ile Başbakanın özel kalem müdürleri ve yaverleriyle birlikte yattan istifadelerinin teminine çalışılmış, bu yüzden bazı tadiller yapılmıştır. Hakikaten bu ilâvelerin tekneyi ağırlattıracağı hesaplandığından yatın yüzme kudretini kaybedeceği endişesine kapılınmıştır. Ancak ilâve kamaraların yapılması için ısrar olununca başka bir formül bulunmuş ve geminin üst kısımları tamamile alüminyumdan imal edilmiştir. Şimdi yatta dört adet son derece lüks, üc adet de daha az lüks kamara mevcuttur. Cumhurbaşkanına ayrılan kısım geminin üst ve arka tarafındadır. Devlet başkanı orada yatacaktır. Bilindiği gibi eski devirlerde Kaptanı Deryalar da gemilerin o kısmında kalırlardı. Hakikaten teknelerin en rahat yeri orasıdır.

Yat dört kattır. En üst katta kaptan köprüsü ve kumanda mevkii, oturma, oyun ve yemek salonları bulunmaktadır. Onun altındaki katta kamaralar vardır. Daha aşağıda mürettebat ve personelin koğuşları, depolar, mutfak mevcuttur. En alt kat ise makine dairesidir. Yatın sol tarafı yaverlerin kamaralarına ayrılmıştır.

Umur son derece lüks bir şekilde tefriş olunmaktadır. Dekorasyon işi güzel sanatlarda ihtisas sahibi bir zata havale edilmiştir. Bu zat mutlak selahiyete haildir ve mefruşat onun tensip ettiği atelyelerde hususî bir itinayla hazırlanmaktadır. Üstad dekoratör yapılanları bir kaç defa beğenmemiş ve bunlar tekrar inşa ettirilmiştir. Bir kısım mefruşat ise doğrudan doğruya Almanyaya sipariş edilmiştir. Mutfak malzemesi Almanyadan gelen eşya arasındadır. Böylece yatın en ufak kabından en büyük tenceresine kadar hepsi Alman malıdır. Bu siparişleri verenler son derece dikkatli davranmışlar ve bir marklık dövizin fuzuli yere sarfedilmemesi için sıkı pazarlık yapmışlardır. Haklar ve kumaş kısımlar Hereke fabrikasında ipekten hususî şekilde yaptırılmıştır. Böylece halıcılık sanayiimize geniş ve verimli bir şaha kazandırılmış, memlekette iş hacmi artmış , dolayısıyla kalkınma faaliyetimiz arasında hak dokuma kapasitesi de unutulmamıştır. Hatta dekorasyon mütehassısı tarafından beğenilmeyen kumaş ve örgüler tekrar ettirilmiştir. Bunların desenleri de ihtisas erbabınca çizilmiştir.

Yatın zabitan kısmı dört ilâ altı kişiden müteşekkildir. Mürettebatı on beş kişi olacaktır. Umur, Cumhurbaşkanlığına tahsis edilecek ve böylece yabancı devlet başkanları geldiğinde tertiplenecek balık avı partilerinde Savaronanın kullanılmasına hacet kalmayacaktır. Hakikaten o büyük geminin bu gibi işlere tahsisi, masrafın fazlalığı dolayısıyla tasarruf zihniyetine aykırı düşüyordu. Şimdi onun yerini sadece 250 tonalitoluk ve iki milyon liracığa malolmuş bir yatın alması tasarruf prensiplerine de tamamile uygun olacaktır. Yat daha ziyade Cumhurbaşkanının memleket sularındaki tenezzühlerinde hizmet görecektir. Yabancı sulara çıkıldığında genç bahriyelilerimizin görgü ve bilgilerinin arttırılması için mektep gemisi Savaronanın kullanılmasına devam edileceği şüphesizdir. Yat doğrudan doğruya Cumhurbaşkanlığına verileceğinden Devlet başkanları bunu arzu ettikleri yerlerde, arzu ettikleri şekilde ve arzu ettikleri işlerde kullanabileceklerdir.

Mayıs ayında yapılmasına hazırlanılan seyir tecrübelerinin muvaffak olacağı şüphesizdir. Böylece Umur yatı tenezzüh ve "yating" mevsimine yetiştirilecektir. Beyaz tekneyi limanlarımızda görmek milletimizi son derece memnun edecek ve böyle bir eserin kendi tezgâhlarımızda yapılabilmesi D. P. için hakiki bir iftihar vesilesi olacaktır. Böylece faydalı bir yatırım daha 1956 yılı içinde Kalkınmamızın aksamadan yürümesi için kemerini sıkan vatandaşlarımızın hizmetine girecektir.

Başbakan Adnan Menderesin okuduğu eser listesindeki eksiği tamamlamak fırsatını bulduğundan dolayı AKİS sevinç duyar ve bu çok hayırlı yatırımı millete hediye eden Menderes - hükümetlerini kalbinin bütün samimiyetiyle tebrik eder.

Örfi İdare

Koridordan röportajlar

İstanbulun yeni Adliye sarayının koridorları bundan bir müddet evvel her gün, bir müddetten beri ise gün aşırı son derece kalabalık oluyor. Devam eden duruşma 6-7 eylül hâdiselerinin sanıklarının duruşmasıdır. Gerçi Askeri Muhakemeler Usul Kanununun bulup çıkarılan ve şimdiye kadar bir çok defa tatbik edilmemiş olan 165 inci maddesi gereğince muhakeme safahatı Türk basınına aksedememektedir ama ortada gizlilik kararım icap ettirecek bir va ziyet bulunmadığından çok sayıda dinleyici salonu doldurmaktadır. Dinleyicilerin ekseriyetini yüksek tahsil gençliği ile meraklı gazeteciler teşkil ediyor. Gazeteciler içinde en

bahtiyarları ecnebi muhabirlerdir, zira ancak onlar duruşma safhalarını nakledebilmek imkânına sahiptirler.

Muhakeme eski Adliye binasında başlamıştı. Ancak gelen kalabalığı alacak salon bulunmadığından yeni saraya geçmek lüzumu ortaya çıkmıştır. Sanıklar muhakeme saatini sarayın lokanta kısmında beklediklerinden meşhur Kıbrıs Türktür Cemiyetinin genel başkanı Hikmet Bil en çok latifeye maruz kalıyor. Zira lokanta salonu Hikmet Bilin meçhulü değildir, kendisi 6 eylülün arefesinde Başbakan Adnan Menderesle aynı yerde buluşmuştur. Şimdi herkes Hikmet Bile:

"— Hey gidi, nerede o günler!.. diye takılıyor. 5 eylülde kırmızı plâkalı Cadillac'lardaydın; bugün seni süngülüler götürüyor".

Hikmet Bil gülüyor ve "Düşmez kalkmaz bir Allah" diyor. Arkadan cemiyetin nasıl kurulduğunu ve Menderesle neler görüştüğünü anlatıyor. Hakikaten 5 eylülde başbakan Adnan Menderes tarafından ağırlanan genç hukukçu artık Adliye Sarayının lokanta kısmından duruşma kısmına geçmek üzere çıkıyor. Zira kendisi 6-7 eylül hâdiselerinden dolayı ve "Hükümetin tasvibi olmaksızın yabancı bir devlet aleyhinde hasmane hareketlerde bulunmak" suçu ile 2 numaralı Örfi İdare mahkemesinin huzuruna çıkmaktadır.

Örfi İdarenin 2 numaralı mahkemesinin yirmi adet sanığı vardır. Mahkeme heyeti ise dört kişiden mü teşekkildir. Başkan Tümgeneral Hilmi Beledir. Askeri mahkemelerde sadece duruşma hakimi yargıç sınıfındandır. Bu davada duruşma yargıçlığını binbaşı rütbeli yargıç Mehmet. Uluünlü yapmaktadır. Üye aza süvari albay Ragıp Erdenlerdir. İddia makamını ise binbaşı rütbeli askerî adil yargıç Fahri Çoker işgal etmektedir. Sanıkların biri Ankaralı, üçü İzmirli, on altısı işe İstanbulludur. Duruşmalar başlamadan veya dinlenme fasıllarında sanıklarla avukatlarının etrafını bir çember çeviriyor ve sohbetler yapılıyor. Tabii böyle anlarda bütün gözler onların üzerindedir. Çemberin büyük kısmını teşkil edenler tabii gazetecilerdir. Avukatlar arasında İlhami Sancar, Hayri Alpar, Hüsameddin Cindoruk, Cehdi Türel, Suad Tahsin Türk, Muzaffer Erer, Halid Ulusoy, Taki Ögel her celseye geliyorlar.

Sohbet esnasında herkes bir hatırasını naklediyor. Zaten ortada hatıradan başka şey yok. Bunların acıları bile, üzerinden zaman geçtiği için acılıklarını kaybetmişler. Bilhassa gençler 6 eylül gecesi İstanbulda Vilâyete giderek Validen Ok meydanında "intizamlı ve sınırlı" bir miting yapma müsaadesi istediklerini gülerek anlatıyorlar. Bu arada "deşarj" kelimesi sık sık işitiliyor. Hemen hepsi:

"— Neydi o akşam" **diyorlar.**

Bunlar sanıkların gösterdikleri şahidlerdir. Sıraları geldiğinde ifadelerini vereceklerdir. Ancak kanun gazeteciyi mahkeme duvarının arkasında geçecek hâdiseleri yazmaktan menetmektedir. O bakımdan hâdiseler daha ziyade kararla açıklanacakmış. Kararın ise Örfi İdare müddetinin hitamından evvel verilebilmesi bakalım kabil olacak mıdır? Koridor sohbetlerinde adı en fazla geçen zevat başta Adnan Menderes olmak üzere Fatin Rüştü Zorlu, Dr. Mükerrem Sarol, vali Prof. Gökay ve Ahmed Emin Yalmandır. Ahmed Emin Yalmanın Kıbrıs Türktür Cemiyeti idare heyetiyle o zaman arasının iyi bulunduğu hükümet arasında bir irtibat vazifesi gördüğü makalelerde anlatılmıştı.

Hikmet Bil
Cadillac'tan ötesi

Orhan Birgit
Sanık avukat

İzmirli sanıklardan Fikret Florat avukat, Nuri Erdöl gazeteci, Burhaneddin Asutay sendika başkanıdır. Zaten sanıklar arasında adeta ekseriyet avukatlarla gazeteciler ve işçilerle gençlik temsilcilerindedir. Burhaneddin Asutay açlıktan şikâyetçi. tamirden gelmiş, burada neyle geçineceğini kimse sormamış. "Bari tevkif etsinler de, yemek yiyebileyim" diye sinirli sinirli söyleniyor.

Celse araları uzun sürmüyor. Sanıklar mübaşirin sesile sohbeti bırakıyor ve mahkemeye giriyorlar. Onlarla beraber dinleyiciler de sıraları dolduruyor ve kapının önüne kadar yığılıyorlar; Mevzuun alâka uyandırıcı bir mevzu olduğunda zerrece **şüphe** yok. Başbakanın Liman lokantasında Makariosu "kasaba papazı" diye vasıflandırıp Yunan hükümetini onunla görüşüyor diye tenkid etmesinden bir kaç gün sonra "hükümetin tasvibi olmaksızın yabancı bir devlet aleyhinde hasmane hareketlerde bulunmak" suçunu işlemiş bulunmaktan sanıklar kürsünün önündeki sıraları işgal ediyorlar ve başkan celseyi açıyor.

İşte iki günde bir İstanbulun yeni ve modern Adliye Sarayında, 5 eylülde Adnan Menderes ile Hikmet Bilin buluştukları lokanta salonunun, hemen civarında 6 eylül hâdiselerinin sanıklarının duruşması devam ederken koridorlar böyle bir manzara arzediyor.

C.M.P.

Karanlıktan aydınlığa

Bu haftanın başında, uzun zamandan beri karanlığa gömülen bir isim tekrar gazetelerin birinci sayfasında göründü: Osman Bölükbaşı Hakikaten bir müddettir Osman Bölükbaşı ve dolayısiyle C.M.P. derin bir sessizliğe dalmıştı. Evvelâ Meclisteki Menderes IV. kabinesinin tenkidi, müteakiben Bütçe müzakereleri baş rolleri sırasiyle C.H.P. ye ve Hür. P. ne vermiş, üstelik yaz aylarının faal partisi C.M.P. bir kompleks icinde âtıl kalmıştı.

Program tenkidi ve Bütçe müzakerelerini nihayet mevzii hadiseler saymak kabildir. Ama C.M.P. li liderler Hür. P. nin ortaya çıkmasiyle küskün bir tavır takınmışa benziyorlardı. Bu halde garip bir kıskançlık hissi sezilmiyor değildi. C.M.P. li liderlere göre Hür. P. nin kurucuları kendilerinin senelerden beri söylediklerini tekrar ederek D.P. den ayrılmışlar, fakat birer yıldız oluvermişlerdi. Osman Bölükbaşıya bakılırsa Adnan Menderese açıktan hücum etmeye cesaret edemiyenler de Hür. P; ni övmek suretiyle D.P. Genel Başkanının şiddetle aleyhinde bulunmak fırsatım ele geçirmişlerdi. Halbuki şiddete **karşı** ilk reaksiyonu gösterenler C.M.P. li siyaset adamlarıydı, evvelâ onlar mahkemelerde eziyet çekmişlerdi, evvelâ onlar ha-

Osman Bölükbaşı
Utanan adam

pishanelere düşmüşlerdi, evvelâ onlar D.P. kurucularıyle demokrasinin olamıyacağını hem de 1950 den önce beyanname neşrederek söylemişlerdi. Şimdi ise, o zaman aynı kurucuların etrafında yer alanlar D.P. den ayrıldıklarında hürriyet kahramanı kesilmişler, C.M.P. nin kahramanlıkları ise unutulup gitmişti. Bu hak mıydı, bu reva mıydı?

C.M.P. li liderlerin unuttukları umumi efkârın dünle değil, bugünle meşgul bulunduğuydu. C.M.P. hâdiseferin seviyesine çıkabilmek için dünkü gayretlerinden medet umacak yerde bugün faaliyet sarfetmeli ve gidişe uymalıydı. Şu vaktiyle böyle yapmış, bu böyle yapmış.. Taktik, Adnan Menderesin taktiğiydi ve sahibine fazla bir şey getirmediği ortadaydı. Mazideki hareketler, artık kimseyi fazla ilzam etmiyordu. Hür. P. liler dün D.P. nin içindeydiler, bugün gidişi tasvip etmediklerinden iktidarı istihkar ederek muhalefete geçmek asaletini göstermişlerdi. Artık yapılacak şey, rejimin muvaffak olması için onlarla beraber çalışmaktı.

Osman Bölükbaşı bir yurt gezisine çıkmaktadır. Halkla temas edecek ve partisinin İfadesini bulamaya a görüşlerini açıklıyacaktır. Eğer küçük politika yapar, Hür. P. ni kötülemek veya ona tarizlerde bulunmak yolunu tutarsa hata eder. İhtimal ki gittiği yerlerde mahalli teşkilât Hür. P. çıkalı beri C.M.P. ye rağbetin azaldığını söyliyecek ve liderini yeni teşekkülün aleyhinde bulunmaya sevke çalışacaktır. .Osman Bölükbaşının kendisini o telkinlerden koruması lâzımdır. Hedefini iyice tesbit etmeli ve ona göre davranmalıdır. Hedef ise, muhalefet değil, elbette ki iktidardır. Bilhassa partizan idareye karşı muhalefetin müşterek* cephesine artık C.M.P. de fiilen katılmalıdır. Osman Bölükbaşının bilinen belâgatiyle dâvaya iltihakı, kurulması istenilen cepheyi çok kuvvetlendireceği gibi C.M.P. ye yaz aylarında olduğu gibi memleket çapında akisler de temin edecektir. Bu fırsatı heba etmek, hakikaten kayıp olur.

C.M.P. nin daldığı kış uykusundan uyanması herkesi - tabii iktidar hariç - memnun edecektir. Osman Bölükbaşının seyahatinin iki hafta kadar süreceği anlaşılıyor. Ondan sonra yeniden Meclis içi faaliyet başlıyacaktır.

Meclisin 25 günlük tatilden sonra başlayacak olan çalışmalarında C. M. P. Bütçe müzakereleri sırasında kaybettiği mesafeyi kapatacak bir çok fırsatı bulmakta güçlük çekmeyecektir. Fakat diğer muhalefet partileriyle yapılacak işbirliğinin partinin prestijini kıracağı şeklindeki yanlış görüşü ve ufak politika hesaplarım bir yana bırakarak C.M.P. nin muhalefetin partizan idareye karşı müşterek cephesinde yerini almakta gecikmemesi şartıyla.

Bejim dâvalarında, muhalefet cephesinin Osman Bölükbaşı gibi bir hatibin de iltihakı ile ne kadar kuvvet kazanacağı ortadadır.

önümüzdeki günlerde C.M.P. nin Meclis içinde ve dışında göstereceği faaliyet bu müspet çerçeve içinde cereyan ettiği takdirde hem sarsılan prestijlerinin kuvvetlenmesi, hem de muhalefetin partizan idare karşısında müşterek hareket etmekteki azmini ifade etmesi bakımından büyük ehemmiyet taşımaktadır.

Adalet

Beklenen dava

İstanbul gazetelerinin adliye muhabirleri 9 Mart cuma gününü defterlerine not ettiler. O gün Yeni Postahanenin en üst katındaki Asliye Ceza Mahkemesinde döviz kaçakçılığından sanık Sava Vafidis adında bir tüccarın duruşması yapılacaktı. Döviz kaçakçılığı davalarının safahatı gazete sütunlarına geçemiyecek kadar kurudur. Bu sebeple adliye muhabirleri, bu gibi duruşmaların sadece neticelerini çok defa mübaşirlerden yahut mahkeme kalemlerinden öğrenir ve bir kaç satırla yazarlar. Sava Vafidis davasının birden bire adliye muhabirlerinin alakasını çekmesinin sebebi, sanığın geçen celsede sarfettiği bir söz oldu.

26 Şubat pazartesi günüydü. Sava Vafidisten, Savcının talebi üzerine muhaberat evrakı arasında bulunan Fransızca ticarî kodla yazılmış olan telgrafların izahı istenmişti. Sanık anlattı. Bir tanesini eline aldı, gözlüğünü çıkardı. Hakim "devam ediniz" dedi. Sava Vafidis duraklamıştı. "Evet.. Evet., diye devam etti. Bu telgrafın ikinci maddesi Brezilya ile ilgili bir kahve ithaline aittir. Birinci maddesini anlatamıyacağım. İsrar ederseniz gizli celse talep edeceğim."

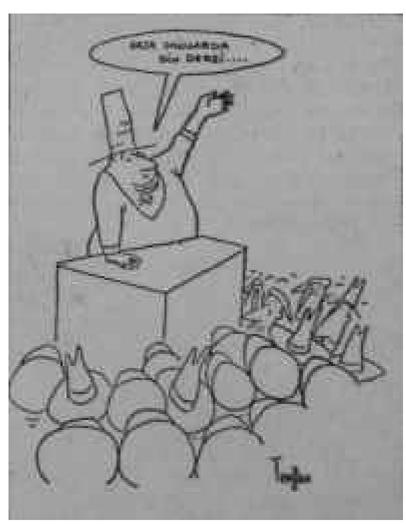
Çoğu tüccar ve sanığın yakım olan dinleyiciler heyecanlandılar. İddia makamında oturan Savcı yardımcısı başını önündeki dosyadan kaldırdı. Hakim, sanıktan niçin gizli celse istediğini sormak lüzumunu duydu. Sanık "Çünkü, dedi, bu telgrafta bahis olunan mesele bazı devlet büyüklerimizle ilgilidir. Mazur görün, açıkça söyliyemem. İtibarları bakımından mahzurludur." Dinleyici sıralarındaki kıpırdanmalar daha da arttı. Hakim bunun için gizli celse yapılamıyacağını, gelecek celsede bütün bildiklerini anlatması lâzım geldiğini sanığa anlatarak duruşmayı 9 mart cuma gününe bıraktı.

Adliye muhabirleri işte bu sebepledir ki, Sava Vafidis davası ile ilgilendiler ve unutmamak için defterlerine duruşma tarihini dikkatle not etmek lüzumunu duydular.

Sava Vafidis'in 9 mart cuma günü Asliye Ceza Mahkemesi huzurunda yapacağı açıklamada bahis konusu olacak yolsuzluktan ziyade "bazı devlet büyüklerimizin" isimleri merak ediliyordu. Dört sabık bakan baklandaki Meclis tahkikatının açılmasından önce ve sonra ortaya atılan bir çok iddialar arasına Ur yenisi mi katılacaktı? "İtibarları" bahis konusu olacak devlet büyükleri haklarında meclis tahkikatı açılan dört sabık bakandan bazılarımıydı, yoksa daha başka isimler mi ortaya atılacaktı?.

Bütün bu suallerin cevabını, döviz kaçakçılığından sanık tüccar Sava Vafidis mahkeme huzurunda açıklayacaktır.

A K İ S
Bu hafta 35.250 adet basılmıştır.

"DİN TİCARETİ"

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Basbakan Adnan Menderes 29 Şubat çarşamba günü Meclis kürsüsünde hayat pahalılığı ve İktisadi güçlüklere temas ederek kendi politikasını müdafaa zımnında 1950 den evvelki devirlere ait gazete kupürlerini, okurken, aynı gün çıkan gazetelerde şu haberler vardı:

İzmir, 28 (Telefonla.) — Şehirdeki çay darlığı had safhaya girmiştir. Tekel İdaresi, imkân dahilinde bayilere tevziata devam ediyorsa da dağıtılan partiler, derhal yok olmakta ve karaborsaya intikal etmektedir. Bir paket çayın karaborsa fiatı bugün 6 liraya çıkmıştır.

(Cumhuriyet)

*

Çarşamba,- 28 (Telefonla) — Çarşamba tütün ekicilerinden 50 kişi Başbakana şu telgrafı çekmişlerdir: 'Sayın Başbakan

20 Şubat 956 tarihinde ilçemizde 430 kuruştan açılan tütün piyasası bir iki gün devam etti ve bu arada azami yirmi kapının mahsulünü mubayaa etti. İlçemizde iki milyon kilo tütün vardır. Piyasa 110-120 kuruştur ve Tekelden başka alan da yok. Bir yıl çoluk-çocuk çalışarak ve büyük masraflar yaparak meydana getirdiğimiz ve bütün ümidimizi bağladığımız tütünümüzün pancar fiyatına elimizden alınması karşısında, yüzlerce aile yağmur altında Tekel kapılarında, sokaklarda perişan halt de dolaşmaktadır. Hükümet Başkanı olarak size iltica ediyor ve bizi kurtarmanızı istirham ediyoruz."

(Dünya)

*

Başbakan Adnan Menderesin, memleketimizin içinde bulunduğu iktisadî güçlükleri kabul etmiyerek, hayat pahalılığı olmadığını iddia etmesi, hayret uyandırmaktadır. Resmi istatistiklerden de anlaşılacağı üzere, zaruri ihtiyâç maddelerinin fiyatları günden güne artmaktadır. Piyasadaki fiyat etiketleri Başbakanı tekzip etmektedir. Halkın en önemli gıda maddesi olan patates, halen perakende olarak 90 kuruştan satılmaktadır. Resmi kayıtlara göre, 1950 de patatesin perakende satış fiyatı ortalaması 30 kuruştur. Buna göre, beş yıl sonunda patates fiyatlarındaki artış nisbeti yüzde iki yüzdür. 1950 de bir liraya 3 kilo patates alınırken bu gün aynı paraya ancak bir kilo patates alınabilmektedir.

(Dünya)

*

Son günlerde külliyetli miktarda kuzu gelmesine rağmen kasaplarda "süt kuzusu" adiyle satılan etlerin etiketleri üzerindeki fiyatlar, bir türlü düşmemektedir. Kuzu, dün İstanbulun ayrı ayrı semtlerinde 450-600 kuruş arasında satılmıştır.

İstanbul Ticaret Borsasında son olarak canlı kuzunun kilosu 162-290 arasında muamele görmüştür.

Alâkalılar hayvan sahiplerinin yoğurt ve peynir mevsiminin yaklaşması münasebetiyle yavruları analarından ayırıp satmaları yüzünden bu kadar bol kasaplık kuzu geldiğini söylemişlerdir.

Kuzular, bilhassa İstanbula yakın köylerden, Trakya ve Orta Anadoludan kamyonlarla getirilmektedir

(Hürriyet)

*

Bakkallar, Belediye ve umumi efkârın kanaati hilâfına, pahalılığa sebep kendilerinin olmayıp toptancı tüccarın olduğunu dünkü Dernek toplantılarında söylemişlerdir. Migros'un ucuzluk yaratmadığı üzerinde de duran bakkallar, bu teşekkülün işe başladığından beri gıda maddeleri fiatlarının arttığını ileri sürmüşlerdir. Bakkallara göre, Migros müstahşilden mal almamakta, sattığı gıda maddelerini toptancı tüccardan mübayaa ederek fiatların yükseltilmesinde mühim rol oynamaktadır.

Adnan Menderes
Yeni gazeteleri okumuyor mu ?

Toplantıda varılan bir karar gereğince bu dernek, Migros'a karşılık, doğrudan doğruya müstahsilden mal alıp bakkallara tevziat yapmak üzere şirket kuracaktır.

(Hürriyet)

*

1 Mart 1956 tarihli gazetelerde ise, Başbakanın Meclisteki bu demecinin yanı başında şu haberler de yer almıştı:

Sanayi çevrelerinden öğrendiğimize göre, son günlerde şehrimizde bazı fabrikaların kapandığı bildirilmektedir. Alâkadarların ifadelerine göre, 955 senesinde umumi olarak fabrikaların ihtiyacı olan ham maddenin ancak yüzde onunun temin edildiği ve bu yüzden bir kısım fabrikaların kapandığı bir kısım fabrikalar da faaliyetlerini dörtte bire indirmek zorunda kaldıkları haber verilmektedir.

Kapanan fabrikalar arasında bilhassa mensucat ve kauçuk fabrikaları bulunmaktadır.

(Vatan)

*

Beyoğlu başta olmak üzere şehrin birçok semtlerinde son günlerde "Tenzilâtlı satış" modası almış yürümüştür. Bu tenzilâtlı satışlar, bilhassa ayakkabı mevzuunda olmaktadır. İki büyük mağaza tasfiye yüzünden, üçü de sürüm gayesiyle ayakkabı fiatlarında indirmeler yapmışlardır. '

Aynı caddede 100-150 liraya satış yapılırken 25-30 liraya ayakkabı satan dükkân sahiplerinden biri sırf memlekette ucuz ayakkabı satmanın mümkün olabileceğini ortaya koymak, lüks telâkki edilen 100-150 liralık iskarpinlere ufak ölçüde de olsa rekabet edebilmek için bu yola gittiklerini ve sürümden kazandıklarını söylemiştir.

Diğer yandan, bazı kundura mağazalarının da işsizlik yüzünden müşterilere cazip görünmek için fiatlarda çok cüz'i indirmeler, buna mukabil vitrinlerde büyük reklâmlar yaptıkları görülmüştür.

Fiatların yanına yaklaşılmaz hale gelmesi yüzünden başvurulan bu tenzilâtlı satışların gitgide şehirdeki bütün dükkânlara sirayet edeceği anlaşılmaktadır.

(Hürriyet)

*

İzmir, 29 (Telefonla) — Egede otomobil lâstiği buhranı en had safhaya girmiştir. Bugün, Sokeden alınan bir haberde hükümet önünde terkedilen Opel marka bir otobüsün üzerinde şöyle bir levha görülmüştür:

"Bu lâstik ıztırabı ne zaman biter
Daha mı çekeceğiz yeter Allahım yeter
Lâstiksiz Opel, kalmadı cepte papel
Bu sebeple satılıktır bu Opel"

(Cumhuriyet)

Ayakkabıcı esnafı temsilcileri ile deri fabrikatörleri dün saat 16.30 da bir toplantı yaparak, ayakkabı fiatlarındaki yükselişin sebeplerini aramışlardır. Geç vakitlere kadar devam eden bu toplantıda, perakendeci esnaf, derilerin çürük ve pahalı satıldığını belirterek, fiatlardaki yüksekliğin bu sebeplerden ileri geldiğini söylemişlerdir. Buna mukabil fabrikatörler ise deri fiatlarında hiçbir artma olmadığını ve pahalı satış yapanlardan fatura alıp bunları Millî Korunmaya vermelerini ileri sürmüşlerdir. Bu arada çok pahalı satış yapan lüks mağazalarla İmalât Muamele Vergisine de hücumlarda bulunulmuş fakat pahalılığı doğuran hakiki sebepler üzerinde kat'i bir anlaşmaya varılamamıştır. (Vatan)

Akisler

Yurttan Akisler

Başbakanın Endişesi
Bir Balo Gecesi Hatırası
Sallanan Başlar
Poujadistler Döğüşüyor

İktidar Çevrelerinde

BAŞBAKANLIK — Başbakan Adnan Menderes önümüzdeki haftanın sonlarında Pakistan Başbakanının ziyaretini iade için Karaşiye gidecektir. Seyahat uzun zaman evvel tasarlanmıştı. Ancak Adnan Menderes kediler yokken farelerin cirid attığı yolundaki darbımeselin doğruluğunu iki defa tecrübe ettiğinden başkentten uzak kalmayı pek istememektedir. Hele Demokrat milletvekilleri şimdi seçim bölgelerinde seçmenleriyle temas halinde bulunduklarından dönüşlerinde Menderes kabinelerinin icraatına karşı büyük hayranlıkla dolu olmıyacaklardır. Menderes III. hükümetinin devrilmesiyle neticelenen Grup kaynaşması Başbakan Bagdattayken başlamıştı.

HÜKÜMET — Geçen haftanın sonunda Başbakan Adnan Menderes mutad "dinlenme ziyaretleri" nin birini yapmak üzere İstanbula hareket ederken refakatine gene Devlet Bakanı Emin Kalafatı almıştır. Emin Kalafat son aylarda Başbakanın daimi refiki haline gelmiştir. Devlet Bakanı Başbakanı kendi yoluna çekeceği zehabındaydı. Farkına dahi varmadan kendisi Başbakanın yoluna girmiştir.

D. P. - İstanbul teşkilâtında bu günlerde Sarolistlerin bir huruç hareketine intizar edilebilir. Gaye teşkilâttan Köprülü taraftarlarını uzaklaştırmaktır. Hareketin perde arkası idarecisi Dr. Mükerrem Saroldur. Dr. Mükerrem Sarol Vatan gazetesinden satın aldığı rotatifle takviye ettiği matbaasında Türk Sesinden başka bir de akşam gazetesi hazırlamaktadır. Gazetenin başında ismi görünenler Nuri Atılgan ile Kemal Onan (Con) dur. Kemal Onan vaktiyle Samed Ağaoğlunun direktifiyle İstanbulda başka bir gazete çıkartmış ve Dr. Mükerrem Sarolu kendisine hedef ittihaz etmiş, bu arada onu "turnike" ye benzetmişti. Şimdi hedefin Samed Ağaoğlu olması kuvvetle muhtemeldir.

SOSYETE — Geçen cumartesi gecesi Ankarada Opera binasında verilen "Verem Savaş Balosu" hemen bütün bakanların rağbetini görmüştür. Baloya Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve refikası da gelmiş ve Cumhurbaşkanlığı locasının hole bakan kapısı önüne konan koltuklara oturarak etrafı seyretmişlerdir. Cumhurbaşkanı baloda bulunan sabık Maliye Bakanı Hasan Polatkan ile eşini yanına çağırmış, iki iskemle de onlar için koydurtmuş ve kendileriyle birlikte görünmüştür.

Muhalifler arasında

C. H. P. — Mayısta toplanacak plan Kurultayın hazırlıkları esas itibariyle iki plânda yapılmaktadır. Birinci plân Ankaradır. Başkentte eski C. H. P. liler yazıhane veya evlerde sık sık buluşmakta, parti içinde iş başına gelebilmenin 'yolunu görüşmektedirler. Bunlar bilhassa Kasım Güleğin aleyhtarlarıdır. İkinci plân ise memlekettir. O plânda Kasım Gülek faaliyet göstermekte ve diyar diyar dolaşarak C.H.P. propagandası 'namı altında Kurultay için kendi propagandasını yapmaktadır. İki tarafın arası bulunup da İsmet İnönü ortaya uzlaştırıcı bir formül koyamazsa zafer Kasım Gülekte kalacaktır. Zira demokrasilerde sabahleyin onda kalkıp bir saatte traş olan küçük beylerin, ağzına ve ayağına kuvvetli politikacıları yendikleri görülmemiştir.

HÜR. P. — Herkes methedilmek ister, bir şahıs tarafından zemmedilmek arzusuyla yanan tek teşekkül Hürriyet Partisidir. Bahis mevzuu şahıs ise İsmet İnönüdür. Hakikaten C.H.P. Genel Başkanı, kendileri hakkında sert değil ama, dokunaklı ' bir kaç tariz yapsa, onlar da cevap vermek fırsatım bulsalar yer yüzünde "İspatçılar" dan daha mesut kimse bulunmıyacaktır. Hakikaten iktidar partisinin, Hür. P. nin İnönü tarafından idare edildiği ve onun desteğine malik bulunduğu yolundaki kesif propagandası Uç kimseye tesir etmemiş, sadece Hür. P. nin kendilerine henüz pek güvenemiyen kurucularının yüreğine oturmuştur. Bu, onlarda yavaş yavaş bir kompleks haline gelmek yolundadır. Halbuki Hür. P. bütün muhalif partilerle dost geçineceğini, hattâ memlekette huzur ve sükûn isteyen bütün demokratlara elini uzatmağa hazır bulunduğunu kuvvet ve cesaretle ilân ediverse iktidarın tekmil balonları bir anda patlayıverecektir. Hür. P. içinde bu ikinci fikrin temsilcisi Ekrem Hayri Üstündağdır. Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu C.H.P. ve bilhassa onun Genel Başkaniyle temastan ürkenler arasındadır.

Şehirlerin nabzı

İSTANBUL — Geçen haftanın sonunda İstanbulda gösterişli merasimler tertiplendi, vaad dolu beyanatlar yapıldı, bundan sonra Belediyenin bambaşka bir ruhla çalışacağı bildirildi. Hakikaten çıkarılmış olan bir kanun gereğince Vilâyet ile Belediye ayrıldı. Fakat halkın- nazarında değişmiş hiç bir şey yoktur, zira Demokrat Parti Belediye Başkanlığı için bula bula Prof. Fahreddin Kerim Gökayı bulmuştur. Prof. Fahreddin Kerim Gökay ise İstanbulluların nazarında pahalılığın 1 numaralı amilidir, zira bu mevzuda yaptığı bütün mücadele zaman zaman gayrı ciddi bir kaç söz söylemeye inhisar etmektedir. Ancak İstanbul teşkilâtını elinde tutan Orhan Köprülüye karşı D. P. nin yüksek bazı çevreleri hiç olmazsa Belediyeyi ayrı tutmak maksadiyle bu plânı tatbik mevkiine koy-' muşlardır.

Akisler

ESKİŞEHİR — Yerin yeniden sarsılması durulmaya başlayan panik havasının yeniden kuvvetlenmesine yol açmıştır. Halk geceyi sokaklarda geçirmeyi tercih etmektedir. Bir çok kimse kınlarım ve çocuklarını başka yerlere göndermiştir. Meteoroloji raporları hafif zelzelelerin devam edeceğini göstermektedir.

Gazetelerin yazdıkları

BASIN — Resmi ilân usulünün lağvolunacağı yolundaki haberler bazı gazetelerde telâşa yol açmıştır. Bunların başında Vatan gazetesi gelmektedir. Vatan gazetesi 1950 den sonra Samed Ağaoğlunun resmi ilânları kendi icadı olan bir takım "besleme" lere vermesi üzerine iktidarla bozuşmuş, iki senenin nihayetinde Ağaoğlu politikası iflas edip de resul ilânlar yeniden büyük gazeteler arasında taksim edilince iktidarla barışmıştır. Vatan gelirinin oldukça büyük bir kısmını klasik manasiyle "resmi ilân" dan temin eden hemen tek ciddi İstanbul gazetesidir.

ASKERLİK — Gazetelerde askerlik müddetinin kısaltılacağına dair haberler şimdilik mevsimsizdir. Hele kara ordusunda hizmetin 18 aya indirileceği tamamiyle asılsızdır. NATO'nun askeri liderleri bütün ordularda asgari hizmet müddetinin hiç olmazsa 20 ay olmasını istemekte ve bunda ısrar etmektedirler.

Dünyadan Akisler

İleriye bakışlar

RUSYA — Şu günlerde koca Rusyada rahat uyuyamayan milyonlarca insanın başında Malenkof ve Molotof gelmektedir. Vatan haini İlân edilen sabık kahraman Stalinin bu iki en yakın yoldaşı yeni "patron" Kruçefin bir darbesine maruz kalacaklarından endişe etmektedir. Kruçef Mareşal Jukof'a parti teşkilâtı içinde mümtaz bir yer verdirtmek suretiyle orduyu da elinde tutmaktadır. Zaten gerek Malenkof, gerekse Molotof son zamanlarda alenen kendilerini itham etmek zorunda bırakılmışlardı. Umumiyetle bu, gözden düşüp kaybolmanın ilk merhalesidir.

FRANSA — Poujade'ın taraftarları son haftalarda ikiye bölünmüşlerdir. Bir takım Poujadistler liderlerini davaya ihanetle suçlandırmaktadırlar. Şimdi Fransanın hemen her tarafında "Hakikî Poujadist" 1er unvanıyla Poujade aleyhtarları türemiştir ve bunlar yer yer teşkilât kurmaktadırlar. "Hakiki Poujadist" lerin Poujade'a buldukları kabahat eski futbolcu - kırtasiyecinin işi politikaya dökmüş olması, partiler arasında taraf tutması, menfaatlerini müdafaa için ortaya çıktığı küçük esnafın vergi davasını bir yana bırakmasıdır. Halbuki bu ithamlar yapılırken Poujade'ın memleket içindeki taraftarları vergi tahsildarlarını, Meclis içindeki milletvekilleri ise öteki milletvekillerini döğmekle meşgul oluyordu.

Başı dertte dostlar

ORTA DOĞU — Bahreyn adasının - Basra körfezinde petrole sahip bir İngiliz protektorası - sakinleri İngiltere Dış İşleri Bakanını hiç de şarklı misafirperverliğine yakışmayacak bir şekilde karşılamışlardır. Hakikaten Selwyn Lloyd'un arabası taşlanmış ve halk "Kahrolsun İngiltere" diye bağırmıştır. İngilizlerin bütün Orta Doğudaki kaleleri feci şekilde sarsılmakta ve İmparatoriçenin emri buralarda geçmemeye başlamaktadır. Emperyalist eski İngilizler bunun sucunu Amerikalıların omuzuna yüklemekte, hadiselerde onların parmağım görmektedirler. .

İNGİLTERE — Makariosun şahsi dostu ve Kibrisin Yunanlılara verilmesinin hararetli müdafii olan İngiliz İşçi Partisi milletvekillerinden Noel Baker Eden hükümeti bakanlarının Kıbrıstaki temasları sırasında bir aracı rolü oynamış ve Çekoslovakyanın Hitler tarafından talep edildiği yıllarda Lord Runciman'ın Pragdaki tutumuna benzer bir tutum takınmıştır. Ancak işçi milletvekilinin gayretlerine rağmen tam bir uyuşma olamamıştır.

Diplomatik hareketler

ALMANYA — Batı Almanyanın Moskova Büyükelçiliğine tayin edilen eski Ankara Büyükelçisi Wilhelm Haas Rusyaya hareketini geçen haftanın sonunda biraz geciktirmiştir. Ruslar Batı Almanyanın ilk Büyükelçiliği için üç bina teklif etmektedirler. Bunlardan biri Elçinin ikametgâhı, ikincisi Elçilik binası, üçüncüsü de Elçilik personelinin oturtulacağı evdir. Wilhelm Haas binaları yerinde gördükten sonra bir karara varacak, o zamana kadar otelde oturacaktır.

Kültür alemi

AMERİKA — Miss Lucy Alabama Üniversitesine tekrar girmek hakkım yüksek mahkeme karariyle elde etmiştir. Yüksek mahkeme genç zenci kızının beyazlarla birlikte okuması için hiç bir sebebin mevcut bulunmadığım bildirmiştir. Ancak beyazlar Miss Lucy bu karara güvenerek derslere girmeğe teşebbüs ettiği takdirde kendisinin öldürtilebilecegi yolunda tehditler savurmuşlardır. Zenci kız halen sinirlerinden rahatsızdır ve tedavi altındadır. Fakat mücadelesine devam edeceği tahmin olunuyor. Miss Lucy'ye Avrupa üniversitelerinin bir çoğundan burs teklifleri gelmiştir.

DOSTLARI AZALAN BİR MEMLEKET: TÜRKİYE

Aydemir BALKAN

Paris - Mart...

Dış politika konusu bizde, nedense, ötedenberi bir "tabu" olagelmiştir. Gerek Meclisimizde, gerek basınımızda bu konuda ihtiyatlı bir sükûtu tercih edenler çok olmuştur. Bu ihtiyat elbette iftihar edilecek bir vasıf değildir. Haber alma ve yayma müesseselerimizin son derece kifayetsiz olması, umumi efkarın ve "aydın" larımızın dış politikaya, dış haberlere "mücrim kayıtsızlığı", bu ihtiyatlı sükûtu, bilhassa son senelerde, bilgisizlikten mütevellit bir sükut haline getirmiştir. Aydınlarla basının müşterek umursamamaları, dış haberlerde ve politikada bazı hakikatleri gizlemek isteyen, bazı bilgileri kasten yanlış veya eksik vermeyi tercih edenlerin "icraatım" da kolaylaştırmıştır.

*

Dış politikamızın bilançosu, istikbalimiz bakımından bizi endişeye düşürecek kadar karanlık hale gelme yolundadır. Bunun tahkiki için de artık uzun boylu tahlillere, incelemelere lüzum yoktur. En basit, fakat en pratik şey, haritayı açıp bakmaktır. Denizlerimizi ve karalarımızı çevreleyen komşu devletlere bir göz atınız. Bunlardan hangisi bize dost, hangisi güvenilebilir bir müttefiktir? Hangisiyle bağlarımız samimî ve dostanedir? Hangisi Türkiyeye ve Türk Hükümetine sevgi beslemektedir? Sevgiyi bırakınız, hangisinde Türkiye aleyhtarı nümayişler olmamaktadır? Hangisiyle karşılıklı güven, tesis ede bilmeğe muvaffak olmuşuzdur? Hangisiyle emeğimizi birleştirebilmekteyiz? Hangisi karanlık günlerde bize destek olabilecektir? Hangisi,bu yakın komşularımızdan hangisi, kaderini bizimkine bağlamaya razı olmaktadır?

Olaylara biraz vukufu olan bir Türk, bu sorulardan hiçbirine müsbet bir cevap veremiyecektir. Eğer mantığı sağlamsa ve olayların gelişmelerini biraz olsun, takip edebilmişse varacağı hüküm tektir: Türkiye büyük bir bölgede yapayalnız kalmıştır... Düne kadar ziyaretler yaptığımız, ittifaklar imzaladığımız memleketlerin bazıları hasmane tavırlar almışlar, bazıları bu ittifakları yüzümüze savurmuşlardır. Komşularımız bize sırtlarını dönmüşlerdir. Müşterek tarihimiz, bir çok bağlarımız olan memleketlerde bile aleyhimize nümayişler olmaktadır. Düne kadar önderliklerini, hocalığını yaptığımız milletler, tezatlarla dolu politikamız ve acemi teşebbüslerimizle kaybedilmiştir. Bunların tarafsızlığı dahi kazanılamamıştır. Bir eyaletinden iki üç devlet çıkan Türkiye bugün komşularına sevgi ve hürmet telkin edememektedir. Son yıllarımızda politikamıza ve devlet idaremize arız olan olgunluktan ve ağır başlılıktan uzaklaşan zihniyet, bu memleketleri bize teker teker kaybettirmiştir. Siyasi bir geleneğimiz olduğuna inanan büyük müttefiklerimiz dahi son yıllardaki prensipsiz, amatörce politikamızı yadırgamaktadırlar. Bunlardan biri devlet adamlarımızın ekolsüzlüğünü maharetle istismar etmekte, menfaatlerinin temini yolunda da şimşekleri bizim üstümüze tevcihe muvaffak olmaktadır. Diğeri ise, aylardır, ısrarla açılan avuçlarımıza rağmen, bakışlarını başka istikametlere çevirmektedir.

*

Evet beş senelik dış politikamızın fiyasko ile neticelenmediğini iddia etmek çok güçtür. Bilanço bizim hesabımıza oldukça kayıplıdır. Dünya konjonktürünün en müsait zamanında, bizim hakikaten önemli roller oynayacağımız bir devrede kıymetli vakit, kıymetli fırsatlar heba edilmiştir. Yakın ve Orta Doğuda kuvvetli devlet adamlarının elinde oynayacağımız liderlik rolü başkalarına hediye edilmiştir. Hiç olmazsa kazanabileceğimiz hakemlik durumu, bir buçuk senedir gayet müsait fırsatlar çıkmasına rağmen, bilhassa Orta Doğuda şartların yeniden değişmesi üzerine yakalıyabileceğimiz "arbitre" rolü, yine kaybolup gitmiştir. Lübnan, İsrail, Ürdün, Mısır ve Suriyeye karşı takip ettiğimiz son beş yıllık politika' bir gaflar serisidir. Aynı aylar, hatta aynı haftalar içerisinde o kadar tezatla dolu kararsız ve acemice bir siyasete uyulmuştur ki zamanın gazetelerine bir göz atmak garabetimiz hakkında bir fikir vermeğe yetmektedir. Yunanistan ve bilhassa Yugoslavya ile münasebetlerimiz ise- ibretle düşünülmeğe lâyık neticeler vermiştir. Amatörce zihniyetimiz aynı ittifaklarla bize bağlı diğer devletleri de müşkül duruma sokmuştur. Bu durum vaktiyle bizi aynı ittifaklar manzumesine almak için tereddüt eden başka devletleri - karşı tezi tutanlar nezdinde - haklı çıkarmıştır. Son Londra konferansında, bizim tezimizi tutmaya hazırlanan İngiltere dahi, tavırlarımızın tenakuzu, temsilcilerimizin rijid ölçüsüzlüğü yüzünden, cephemizi çabuk bırakmıştır. O zamanki "Economist" e bir göz atmak kafidir. Neticede, İngiltere, ihtilâfın içinde olmasına rağmen, diğer iki millet arasında hakem rolünde kalmak elçabukluğunu göstermiştir. Koskoca Kıbrıs da, göz, göre göre, gitmek üzeredir..

Çekinmeden tekrar edelim: Türkiye gittikçe yalnız kalmaktadır. Bunu Paristen görmek daha kolay olmaktadır. Dış politikamız iyi idare edilmemektedir. Beş yıllık macera siyaseti bize yeni dostlar değil, yeni düşmanlar kazandırmıştır. Eski dostlarımız ise ya muğber, ya lakayt, en kötüsü de hasım olmuşlardır. Kuzey komşularımızı bırakalım, doğudan, batıdan, güneyden bizimle işbirliğinde, dostlukta,' samimi münasebetler kurmakta tereddüt eden, kara günlerde hiç de emin plmıyacağımız komşularla çevriliyiz. Yoksa, ne askeri, ne de iktisadi bir güç olamıyan hattâ bağımsızlığı dahi şartlara bağlı bulunan, Irak'a mı güveniyoruz? Tantanalı gidiş geliş merasimlerine, böl vaidlere rağmen, komşu memleketlere resmi ziyaretler müsbet netice vermemiştir. Bunlarla millet uzun müddet oyalanmış, iç politikada ve günlük hayattaki güçlükler ve istikrarsızlık unutturulmaya çalışılmıştır. Fakat neticeler meydandadır. 100 milyonluk petrol borcu ne oldu? Tito, Balkan paktım çok geçmeden yüzümüze savurmuş, askeri ve iktisadî hiçbir temeli olmayan Bağdat paktı ise her yönden sallanmaya başlamıştır. Üstelik yeni hasımlar kazanılmıştır. İngilterenin dahi revizyona tabi tuttuğu Orta Doğu siyaseti, bizi hazırlıksız yakalamış, olayların gidişine hakim olmak şöyle dursun, yeni şartlara da uyamamışızdır. Biz, - parlamentoyu unutarak - Ürdün hududundan İsraile tehdit nutukları verirken, Amman'da ve diğer Arap memleketlerinde aleyhimizde nümayişler olmaktaydı. Bu memleketlerdeki kıymetli ismimiz, sayılı hatıramız, itibarlı mazimiz, zedelenmiştir.

Kaybımız sadece bu iki yönden de değildir. Beynelmilel teşkilâtlarda, Avrupa parlamentosunda ne itibarımız, ne de prestijimiz, bütün propagandaların aksine, hiç de arzu edilen şekilde değildir. Dünya Bankası, Avrupa iktisadi İşbirliği gibi teşkilâtlarda iştirakimiz son üç yıldır sembolik olmuştur. Pek aranan partönerlerden olduğumuzu iddia etmek ise safdillik olur. Yabancı temsilcilerin veya bu organizmaların unsurlarının memleketimizi . ziyaretlerinde hiç de lehimize olmayan bir sürü hadise cereyan etmiştir. Avrupa Konseyindeki durumumuz ise ancak - son ayların tartışmasında - umumî efkâr tarafından öğrenilmiştir. Fakat daha bilinmesi icap eden, açıklanması mecburiyeti olan bir sürü hadise vardır.

Dış politika durumumuzun parlak olduğunu iddia edenler ya tehlikeli bir iyimserlik içerisindedirler, veya ileriyi görmemenin ve habersizliğin verdiği pervasızlıkla hareket etmektedirler. Fakat her iki şıkta da memlekete karşı vazifelerini yapmamaktadırlar. Dış politikamızı bu zihniyetten devir alacak ekip yakın tarihimizin en çetin ve en ağır sorumluluğu ile karşı karşıya gelecektir.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Maliye

Kırılan ümitler

Maliye Bakanının Bütçe Komisyonundaki konuşması ve Başbakanın 29 Ocak beyanatı 1956 mali yılında yatırımlar envanterinin yanı başında memleketimizin iktisadî zorluklarının ve çarelerinin açık yüreklilikle ele alınacağı ümidini uyandırmıştı. 1966 bütçesi bütün bu ümitleri boşa çıkararak memleket işlerinde ekonomiden çok politikanın hak sahibi olduğunu bin defa daha ortaya koydu. Hükümet bir defa daha bu konuyu sistemli şekilde ele almaktan kaçınmıştı.

Sıkıntılarımıza dokunulduğu ve bu yönden tenkidler yapıldığı zaman, hükümet adamlarımız kalkınma hamlelerini, yatırım faaliyetlerini ileri sürerek, bu dikenli mevzuu bertaraf etmek yolunu tutuyorlar. Fabrikalar, barajlar, yollar... Bunlar güzel ve sevindirici şeylerdir, ama problemlerimizin demir perdesi olamaz. Cumhuriyet kurulalı beri bütün hükümetler, tarihimizin ve ihtiyaçların baskısı altında, bu memleketi iktisat ve kültürce kalkındırma davasına kendilerim vermişlerdir. Bu geri kalmış, fakir fakat imkânlı memleketin başına geçenler için, onu cihazlandırmak, halkını rahata ve ışığa kavuşturmaktan asil bir ihtiras olabilir mi? Bu vadide dün ve bugün yapılmış bütün hizmetler milletin makbulüdür ve hatırındadır. Fakat, sadece bu hizmetleri öne sürerek, mevcudiyetinde şüphe olmayan ciddi meselelerimizin düğümünü çözecek tedbirleri ve katlanmamız gereken fedakârlıkları açıklamaktan kaçınmak yanlıştır.

Sıkıntılarımız var. Ne yapalım ki bunları hissediyoruz: ithalâtımız ihtiyaçlarımıza zaten yetmezdi. Gün geçtikçe büsbütün yetmez oldu. Bu darlığın gündelik hayatımızda, ziraatımızda, sanayiimizde, nakliyatımızda sarsıntılar yaptığı görülmektedir. Daha başka sebeplerin de eklenmesiyle, mal fiatları umumi surette yükseliyor; her şey, kısa zaman hudutları içinde, pahalılaşıyor. Acaba ithal mallarım bollaştırmak ne zaman ve ne ölçüde mümkün olabilir?

Umumi fiat artışları bastığımız dal olan ihracatımızı çeşitli primlere muhtaç kılıyor. Acaba bu prim yolunun sonu ne olabilir?

Aksamasına kimsenin razı olamıyacağı iktisadi cihazlanmamızın devamını, iç ve dış finansman bakımından nasıl sağlıyacağız?

Türkiye inşa hamleleri içinde bulundukça yabancı krediden geniş ölçüde faydalanmak zorundadır. 22 Eylül 1952 den beri yabancı alacaklılara reva görülen kötü muamelelerin- o büyük hatanın bir daha tekrarlanmamasını Bağlıyacak yola acaba girdik mi, girmedik mi?

Bu çeşit problemlerimizin ortaya konuşunu, tahlilini, tedbirlerini hükümet adamlarının bütçe nutuklarında

Nedim Ökmen
Ayak diretiyor

bulamamak cidden üzücü olmuştur. Maliye Bakam Bütçe Komisyonunda - Başbakana göre geçen yaz fiilen ve kısmen başlıyan - yeni bir politikanın esaslarım ilk defa olarak ifade etmiş, ümitler uyandırmıştı. Fakat bütçe nutkunda - haydi eski formüllere başvurmasını bazı politik zaruretlerine hamledelim problemlerimize, tedbirlerine, komisyondaki beyanatının sistemli ve cesur bir takdimine yer vermedi. Bunu anlamak ve üzülmemek mümkün olmuyor. Başbakanın müteaddit nutuklarım ise, 29 Ocak beyanatının iştiyakla beklediğimiz güzel bir ekspozesi yerine, sinirlendiği şahsiyetler doldurmuştu.

Bu şartlar altında çıkan bütçeden, önümüzdeki yılda iktisadi ve malî sahada kendisini gösterecek olan hadiseleri ve neticeleri istihraç etmek mümkündür.

Yeni prensipler

29 Ocak beyanatında ifade edilen yeni esasların dahilde ve hariçte güven uyandırabilecek kuvvette olmasının asıl sebebi, bu prensiplerin milletçe benimsenmiş ve tasvip edilmiş olmasıdır. Fakat maalesef bu hususta, bütçe müzakerelerinin verdiği imkandan faydalanılmadı. Evimizi düzene koyacak tedbirleri, yetkili ağızlardan dinlemek hususunda, yabancılardan daha çok hak sahibi olduğumuz hatırdan çıkarılmamalıydı. Hükümetin yeni tedbirlerinin neler olduğu bilinmemektedir. Şimdilik Fethi Çelikbaşın daveti - daha doğrusu tahriki - üzerine Başbakanın şu teyidi ile yetinmek gerekiyor: "... Bu vesileyle bir defa daha yüksek huzurunuzda ifade edeyim ki, aldığımız kararlarda sebat şiarımızdır. Yapılan beyanatın ve bütçe politikasının bu ruh ve bu görüş dahilinde tatbik edileceğini bir kere daha ifade ve teyid ederim."

Program meselesi

Menderes Hükümetinin programı bu konuda sarih bir taahhüt ihtiva eder: "İktisadi cihazlanmamız için Devlet bütçesinden ayrılacak tahsisat, memleketimizin tabiî şartları göz önünde bulundurularak, vücuda getirilecek bir plâna bağlanacaktır." Bu plân yapılmamıştır. Hattâ, ne zaman hükümete bu taahhüdü hatırlatılsa, "biz totaliter plânlar yapamayız" cevabiyle tartışmanın kısa kesildiği hatırlardadır. Mevzua fantazi karıştırıldığı da olmuştur: "Plânsız olduğumuzu siz isbat edin!" Bütün bunlar bir taahhüdün intikal safhalarıdır.

Sinop Milletvekili Server Somuncuoğlu, bir plân yapmanın memleketimizde çok zor bir iş olduğunu, evvelce bunun lüzumuna dair taşıdığı kanaatleri şimdi tadil ettiğini bildirdi. Bu beyanat Meclis ekseriyetinin takdirini kazandı. Başbakan ise, "her işin kendine göre bir plânı bulunduğunu" beyanla İktifa etti.

Evet, dört beş yılı içine alacak, iç ve dış finansman meselelerini dört beş yıl önceden rakkamlandıracak bir plân yapmak, buna Avrupai şeklini vermek cidden zor bir şeydir. Fakat, imkânlarımızın sırasına ve ölçüsüne göre tertiplenmiyen iç ve dış ödemelerin ikide bir sürpriz gibi karşımıza dikilmesi durumunda kalmak da kabul edilebilir bir şey değildir. Hiç olmazsa, başladığımız ve başlıyacağımız işlerin arızasız devamım sağhyacak bir tediye plânının disiplinine her zamankinden fazla muhtaç bulunuyoruz.

Fahreddin Ulaş
Henüz ulaşamadı

Hayat pahalılığı

En büyük polemik mevzuu budur. Sefaletten refaha kadar bütün delliler ve mukabil deliller kullanıldı, zihinler karıştı. Bununla beraber, konuşulanlar ne olursa olsun, işin içyüzünü - hükümet dahil - bütün milletvekilleri biliyordu. Nitekim memurlara, emeklilere ek maaşlar verilmesini Meclisten hükümet talep etmiş, Meclis de hayat pahalılığının bugünkü ölçülerine daha ziyade yaklaşmak için emekli maaşlarına bir aylık daha eklemiştir.

Türkiyede fiatların umumi surette yükseldiği ve bu hareketin durdurulamadığı bir vakıadır. **Eğer** çeşitli vatandaş kategorilerinin mutad kazançları aynı ölçüde artmamış ise, hayat bu kategoriler için derece derece pahalıdır. Memur için bu böyledir, emekli için böyledir, gayrimenkul kirasını arttıramıyacağı için onun iradiyle geçinen için böyledir, taksi saatını zamanında ve aynı ölçüde ayarhyamadıkça şoför için böyledir.

Memleketimizin hususiyetlerine göre, umumî fiat artışı hareketlerinin köylü Üzerindeki tesiri daha geç ve değişiktir. Bugünkü durumda, buğdaya, üzüme, incire, fındığa, tütüne, pamuğa verilen primlerle hükümet müstahsil köylüye geçim yardımı yapmaktadır. Bir gün bu primlerin yetmediği görülecektir. Tıpkı üç ek maaşın yetmediği gibi. Mesele ciddi olarak konuşulmağa lâyıktır. Bu derece ölçüsüz ve süratli bir fiat seviyesi değişikliğinin umumi surette ekonomimizde ve sosyal hayatımızda tahribat yapmamasına imkân yoktur.

Dış ticaret

İktisaden geri kalmış ve kalkınma yoluna girmiş milletlerin tediye bilançoları açık verir. Bütçe müzakereleri esnasında bu izah tarzı rağbet gördü. Bununla beraber, Meclis dış ticaret ve tediye bilançosu meselelerini alimane formüllerden sıyırarak incelemek, tatmin edilmek ihtiyacını hissediyordu.

"Muvazene" mefhumu üzerinde farklı görüşlerin mevcudiyeti tabii idi. Fakat ileriyi görmemekten dolayı aldığımız malların bedelini ödeyemez duruma düşmek, kredi alıp vadesinde taksitini ödiyememek, takatimizi iyiden iyiye aştıktan sonra en zaruri ithalât veya tediyeler karşısında apışıp kalmak gibi muvazenesizliklerden şikâyetçi olmakta vatandaş elbette haklıdır.

. Maliye ve Ticaret Bakanlarının bu konulardaki beyanları müsbet unsurlar ihtiva etmektedir. Bu iki Bakan yeni bir tutum tarzının zaruretine inanmış görünüyor. Daha şimdiden aldıkları bir kaç karar bile yeni ümitlerin uyanmasına kâfi gelmiştir. Bari bu ümitler boşa çıkmasa..

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Birleşik Amerika

Eisenhower başkan adayı

Son aylar içinde Birleşik Amerika halk efkarını en çok düşündüren bir sorunun cevabı, geçen haftanın sonlarında, nihayet verilmiş bulunuyor. Bizzat kendi ağzından yaptığı bir açıklama ile, Başkan Eisenhover, önümüzdeki sonbaharda yapılacak başkanlık - seçimlerinde adaylığını koymak istediğini bildirmiştir. Geçen yılın sonlarına doğru geçirdiği çetin bir kalp krizinden sonra, Başkanın sağlık durumunun ikinci bir dört yıl daha başkanlık yapmasına müsaade edip etmeyeceği bilinemiyordu. Geçen hafta, önce basın mensuplarına, sonra da Amerikanın bellibaşlı bütün radyo ve televizyon şebekeleri aracılığıyla Amerikan halkına yaptığı açıklamaya göre, Başkan Eisenhower, yeni seçimlerin arefesinde, her zamankinden daha sıhhatlidir. 15 Şubatta yaptıkları sıkı bir incelemeden sonra, Amerikalı tanınmış kalp hastalıkları uzmanlarının Eisenho\ver'in sıhhi durumu hakkındaki görüşleri de bundan farklı değildir. Esasen Başkan Eisenhower de, uzmanların bu görüşleri üzerine ikinci bir kere daha başkanlık şansını denemeye karar vermiştir.

Eisenhower'in ötedenberi beklenen bu kararını açıklaması sanıldığından daha geç ve güç olmuştur. Başkanın en geç şubatın sonlarına doğru konuşacağı, en fazla konsültasyonu takip eden bir-iki hafta içinde müsbet veya menfi bir cevap vereceği tahmin ediliyordu. Başkan, tahminlerin hilâfına, cevabım mümkün olduğu kadar geciktirmeyi tercih etmiştir. Ancak American Broadcasting Company'nin bir radyo yorumcusu tarafından yapılan bir açıklama, Başkan'ı, anlaşılan biraz da isteği hilâfına, konuşmaya zorlamıştır.

Amerika'nın en büyük radyo ve televizyon şirketi olan American Broadcasting Company'nin yorumcularından William Winter, 23 şubat gecesi yaptığı bir radyo konuşmasında, haberi inanılır kaynaklardan aldığım söyleyerek. Başkan Eisenhower'in önümüzdeki sonbaharda yapılacak başkanlık seçimleri için adaylığını koymağa karar verdiğini ileri sürmüştü. Winter'e göre, Başkan, her Amerikalının başarabileceği bir görevi sadece kendi nefsine hasretmeyi hiçbir zaman düşünmemekle beraber, Amerikalıların bu şerefi esirgemedikleri takdirde, dört yıl daha iş başında kalabileceğini Cumhuriyetçi liderlere açıklamış bulunmaktadır.

Winter'in bil açıklaması, ertesi gün, Beyaz Saray Basın Sekreteri James C. Hagerty tarafından şiddetle yalanlanmıştır. Hagerty'ye göre, Başkan tarafından Cumhuriyetçi liderlere yapılmış her hangi bir açıklama, verilmiş hiçbir söz yoktu. American Broadcasting Company'nin yorumcusunun yaptığı konuşma her gün çıkarılan binlerce söylentiden biriydi. Üstelik Başkan Eisenhower bu konuda daha bir karara bile varmış değildi. Ancak Hagerty'den bir gün sonra bir basın toplantısı yapan Başkan, Sekreterini kendi ağzı ile yalanlamak ve nihayet, yeni seçimler için adaylığım bir kere daha koymak istediğini söylemek zorunda kalmıştır.

Başkan Eisenhower ve Mamie
Amerikan ailesi No. 1

Richard Nixon
Sallantıda

Tarihi bir toplantı

Başkan Eisenhower'in yeni seçimler için adaylığını koymak istediğini açıkladığı basın toplantısı, gerçekten tarihî bir toplantı olmuştur. Şimdiye kadar beyaz sarayın gördüğü en kalabalık basın toplantısı, kalp krizi geçiren Başkanın hastaneden çıkarak yeniden ise başladığı *gün* yaptığı toplantı olmuştu. 294 basın temsilcisinin katıldığı bu toplantının rekorunu kırmak çok güç görünüyordu. Oysaki son basın konferansı, 311 gazetecinin iştirakile, erişilmez zannedilen rekoru çok geride bırakmıştır. Konferans salonuna girebilmek için, toplantıdan üç saat önce, salonun kapısı önünde kuyruğa girmeye başlayan gazetecilerin 75 kadarı da yer yokluğundan geri dönmeye mecbur kalmıştır.

Kapının açılan tek kanadından teker teker içeri alınan gazetecilerin üstü, içeri girmeden önce, sivil polisler tarafından inceden inceye aranmıştı. Bazı gazetelerin, diğerlerini atlatmak sevdasıyla muhabirlerinin cebine ufak mikrofonlar veya telsizler yerleştirmesinden korkan Beyaz Saray idarecileri, Amerikan basın tarihinde ilk defa yer alan böyle bir tedbire başvurmak zorunda kaldıklarını itiraf etmişlerdir. İdarecilerin söylediklerine göre, Başkan Eisenhower, toplantı bitmeden kararının etrafa yayılmasını istemiyordu.

Başkan Eisenhower konferansın başlarında bu konuda konuşmak istemeyen bir tavır takınmıştı. Amerikan iç politikasını ilgilendiren diğer ban meseleleri cevaplandıran Eisenhower, gazetecilerin devamlı ısrarla

n karşısında, konferansın açılmasından sekiz dakika sonra baklayı ağsından çıkarmaya mecbur olmuştur. Yeni seçimlerde adaylığını koyup koymayacağı bahsine tartışmaya sekiz dakikanın sonunda yanaşan Eisenhower, bu konuda ilk söz olarak şunu söylemiştir:

— Cevabım, evet olacaktır.

Sözlerine devam eden Eisenhower, Amerikalıların ve Cumhuriyetçi Par tinin kendini ikinci bir dört yıllık devre için işbaşında tutmak isteyip istemeyeceklerini bilmediğini söyledikten sonra, televizyon ve radyo ile yayınlanacak bir konuşmada da gerçekleri olduğu gibi açıklayacağını, Cumhuriyetçi Partinin 20 Ağustosta San Francisco'da yapacağı kongrede Partisinin güvenini almayı başardığı takdirde adaylığı reddetmiyeceğini açıklamıştır. Başkanın

Adlai Stevenson

Baş pehlivan

bu kongrede tekrar Cumhuriyetçi Partinin Başkan adayı seçileceğine şüphe yoktur. Bu bakımdan, Eisenhower'in bu sözleri adaylığım bir emrivaki yapmamak için söylediği kabul edilmektedir. 20 Ağustosta toplanacak kongrede adaylığı tartışma konusu olacak tek aday, Başkan Yardımcısı Nixon olacaktır. Başkan yardımcılığı adayı konusunda, Cumhuriyetçi Parti saflarında gerçek bir görüş ayrılığı vardır. Bazı Cumhuriyetçi liderler, Nixon'un tekrar Başkan yardımcısı adayı gösterilmesini istememektedirler. Ancak bu hususta son kararı vermek hakkı Başkan Eisenhower'indir. Basın toplantısında, yeni seçim kampanyasında kendisine yardımcı olarak tekrar Nixon'u seçip seçmeyeceğini açıklamaktan kaçınan Eisenhower, Nixon'u hararetle överek onun hayatını Amerika ve Amerikalılara vakfetmiş

Kapaktaki **Politikacı**

Selwyn Lloyd

Geçen yılın son ayı içinde, İngiliz kabinesinde bir değişiklik yapılması bahis konusu olduğu günlerde, Harold MacMillan'ın Dışişleri Bakanlığından alınarak geniş tenkidlere hedef olan Maliye Bakanı Butler'in koltuğuna oturtulacağı tahmin ediliyordu ama, doğrusu, MacMillan'dan boşalan koltuğa da o zamana kadar çelebi bir politikacı olmaktan öteye gidememiş Mr. Selwyn Lloyd'un oturtulacağı kimsenin aklına gelmiyordu. Kabine değişikliğinin yapılıp, Dışişleri Bakanlığına Selwyn Lloyd'un getirilmiş olduğunun açıklanması, bütün dünya siyaset çevrelerinde, tek bir şekilde yorumlanmıştır: Bundan böyle, Başbakan Sir Anthony Eden, İngiltere'nin dış politikasını kendi eliyle çizmek kararındadır. Bunun için de, Dışişleri Bakanlığı, Başbakana bağlılığı ve saygısı ile tanınmış Selwyn Lloyd'un ellerine teslim edilmiştir.

Gerçekten, şu satırların yazılmakta olduğu sıralarda Türkiye'ye gelmesi beklenen İngiliz Dışişleri Bakanı Mr. Selwyn Lloyd, kısa siyasî hayatı içinde, en ziyade Eden'e bağlılığı ile tanınmış bir politika adamıdır. 1945 seçimlerinde Wirral seçim bölgesinden milletvekili seçilmeden önce, aynı bölgede avukatlık yapıyordu. Hayatının bundan önceki safhası da her İngilizin iftihar edebileceği olağan ve şerefli bir seyir takip etmişti. Kembriç Üniversitesini bitirdikten sonra baroya intisap etmiş, bir yandan avukatlık yaparken diğer yandan mahallî politika ile uğraşmış ve daha 32 yaşında iken Hoylake şehir meclisi başkanı olmuştu. İkinci Cihan Savaşı, onu, Hoylake şehir meclisi başkam iken yakalamıştır. Harbin patlak vermesi üzerine askere alınan Selwyn Lloyd bu harp sırasında İngiliz ordusunda hizmet görerek Tuğgeneral rütbesine kadar yükselecek, 194S ten Almanların teslim olduğu 1945 yılma kadar İkinci Orduda genel kurmay subaylığı yapacak ve Fransa'ya çıkarma yapıldığı gün General Dempsey ile birlikte Manş'ı geçecektir.

Selwyn Lloyd 1945 ten 1951 e kadar Avam Kamarasının muhalefete ayrılan sıralarında oturmuştur. Bu sıralarda bir taraftan da avukattık yapmağa devam ediyordu. 1951 de Muhafazakâr Parti iktidarı tekrar eline geçirdiği zaman, kısa siyasî tecrübesine rağmen, Dış İşleri Bakan Yardımcılığına getirilmiş ve bu sıfatla geçirdiği üç yıl içinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda İngllltereyi temsil etmiştir. Gene aynı üç yıl içinde Savunma Bakanı Lord Alexander'le birlikte Kora ve Japonya'yı dolasan Selwyn Lloyd, 1955 Nisanında, Churchill çekildikten sonra kurulan Eden kabinesinde Lord Alexander'in yerini almış ve Savunma Bakanlığını deruhte etmişti. 1955 Aralık ayında yapılan kabine değişikliğinden sonra, Selwyn Lloyd, Edenin "sağ kolu" olmak üzere Dışişleri Bakanlığına getirilmiştir.

Ancak bir siyaset adamı olarak efendilik ve olgunluğuyla İngiliz Parlamentosunun sevgisini toplayan Selwyn Lloyd'un dış politikası bugüne kadar tenkidlerden kurtulamamıştır. İngiliz hariciyesini meşgul eden en önemli konu olan Kıbrıs dâvasında takip edilen siyaset kadar, müstemleke imparatorluğunun günden güne tereddiye doğru yol almasının önüne geçilememiş olması da Selwyn Lloyd'u her gün biraz daha hırpalamaktadır. Ayrıca İngiliz dış siyasetinin en şanssız devresine rastlayan Mr. Lloyd, Orta Doğu üzerindeki İngiliz ve Amerikan görüş ayrılığını gidermek konusunda da başarı kazanamamakla itham edilmektedir. Hele Glubb Paşanın Ürdünden uzaklaştırılmasına kadar varan Orta Doğu politikası başarısızlığı, muhaliflerine, şu günlerde Mr. Lloyd'a yüklenmek için emsalsiz bir fırsat vermiştir. Ancak, bütün bu konularda Selwyn Lloyd'a yapılan hücumlardan Başbakana isabet eden payın da oldukça önemli olduğu unutulmamalıdır. Zira Harold MacMillan'ın Dışişleri Bakanlığı devrinde Başbakan ile Dışişleri Bakanı arasında kurulması gerekli sıkı işbirliğinin kurulamamasından şikâyetçi olan milletvekilleri. Selwyn Lloyd'un, ana konularda. Edenin sözlerinden dışarı çıkmadığını bilmektedirler. Azami bağımsızlık isteyen MacMillan ile Başbakan arasında çıkan anlaşmazlıklara, Eden'e bağlı bulunan Selwyn Llody'un devrinde rastlanmamaktadır. Bu ise İngiliz dış politikasında tek söz sahibi olmak isteyen Eden'in bu politikayı şimdi istediği gibi çizmek imkânına kavuştuğunu açıkça göstermektedir. Bu bakımdan. Avam Kamarasında Dışişleri Bakanına tenkidler yapanlar, yüzlerini Mr. Liody'dan ziyade Eden'e çevirmiş olarak konuşmaktadırlar. İngiliz Dışişleri Bakanı île temas edecek Türk devlet adamlarının da, Sel--yn Lloyd'un şahsında İngiliz Başbakanı ile karşılaşmış olacaklarını unutmamaları gerekmektedir.

bir devlet adamı olduğunu söylemekle iktifa etmiştir.

Basın toplantısını yaptığı günün akşamı radyo ve televizyonla Amerika halkına hitap eden Eisenhower, bu konuşmasında da, kendisini adaylığım ikinci bir kere daha koymağa sevkeden âmiller üzerinde durmuştur. Bu kararı haftalarca düşündükten ve birçok dostları ile çalışma arkadaşlarına danıştıktan sonra aldığım söyleyen Eisenhower, başkanlık vazifelerini her zamankinden daha iyi ifa edebilecek bir durumda olduğuna inandığı için adaylığım bir kere daha koymağa karar verdiğim açıklamıştır. Eisenhower "Dört senelik çalışmalarım sırasında, Amerika'yı bir seçim devresi içinde gerçekleştirebileceğimi sandığım gelişme safhasına ulaştıramadım, demiştir. Eğer Amerika halkı beni tekrar seçerse, ben ve arkadaşlarım tarafından çizilmiş yolda ilerlemeye devam etmek kararındayım."

Kararın Amerika'daki akisleri

Eisenhower'in kararı, Washingtondan gelen haberlerden anlaşıldığına göre Cumhuriyetçileri sevince sürüklemiştir. Cumhuriyetçi Leonard Hall'a göre bu, Amerikalılara verilebilecek en iyi müjdedir. Eisennovrerin adaylığını koymaması halinde kendi ismim öne sürmesi beklenen Kaliforniya temsilcisi William F. Knowland ise, Eisenhower'in Cumhuriyetçi Parti Kongresinde tam çoğunlukla başkan adayı seçileceğinden emin bulunduğunu söylemiştir. Eisenhower'in halk arasındaki -prestijinden çekinen Demokratlar bu karar hakkında fazla birşey söylemekten kaçınmışlardır. Kongre başkanlarından Demokrat Paul M. Butler'e göre, Amerikalılar, 65 yaşında çetin bir kalp krizi geçiren bir

Harry Truman
Baş menajer

başkan adayına oy verirken uzun uzun düşüneceklerdir. Demokrat Partinin başkan adayı Adlai Stevenson ise şöyle demiştir:

— Cumhuriyetçiler elbette ki Eisenhower'den daha münasip bir aday bulamazlardı. Ancak bu karardan sonra, Eisenhower'in uzun ve yorucu bir seçim kampanyasına gireceğini ve bu kampanyanın bütün yükünü omuzlarında taşımak zorunda kalacağını da unutmamaları gerekir.

En iyimser konuşmayı yapan Demokrat ise eski Başkan Truman olmuştur. Truman'a göre, bu seçimlerde Demokratların yenemeyeceği başkan adayı yoktur. Truman şöyle konuşmuştur: "Kim olursa olsun, yeneceği»!".

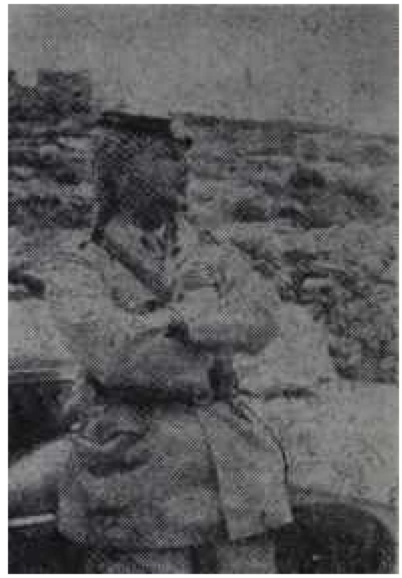
Ürdün

Mart içeri, Paşa dışarı

Kuvvet ye kudreti bir efsane gibi dillerde dolaşan Arap lejyonunun meşhur Glubb Paşası, geçen haftanın sonundan itibaren, artık bu lejyonun başında değildir. İngiliz Dışişleri Bakanı Mr. Selwyn Lloyd'un Karaşi Konferansına gitmek üzere yola (aktığı ve Kahire'de bulunduğu günlerde, Ürdün'ün genç kralı Hüseyin. Ürdün ordusunu yıllardanberi idare etmekte olan İngiliz generali Glubb Paşanın vazifelerine son vererek, Pa şayı, albay rütbesini taşıyan iki İngiliz yardımcısı ile birlikte sınır dışı etmiştir. Geçen cuma sabahından bu yana, meşhur lejyonun kumandası Ürdün generallerinden Hadi Ünab'ın elindedir.

Kral Hüseyin'in bu kararından sonra, Ürdün'de, Bağdat Paktına katılmaktansa Mısır ile işbirliği yapmak isteyenlerin ağır bastıkları anlaşılmaktadır, bilindiği gibi, Türkiye Cumhurbaşkanının geçen senenin ortalarına doğru Ürdün'e yaptığı seyahatten sonra, Ürdün'ün Bağdat Paktına katılması bir gün meselesi telakki ediliyordu. Ancak geçen aralık ayında çıkan bitip - tükenmek bilmez karışıklıklar durumu kökünden değiştirmiştir. İngilizlerin Ürdün halk efkârının hazırlanmasını beklemeden, Orta Doğuya yolladıkları Genel Kurmay Başkanları General Templer'in aracılığıyla Pakta bir an önce katılmaları için Ürdün idarecileri üzerine baskı yapmaları Ürdünlüleri galeyana getirmiş ve Ürdün'de Bağdat Paktı ile Batılılar aleyhine - zaman zaman şiddet kullanılmasına kadar varan - devamlı gösteriler yapılmasına yol açmıştı.

Bu karışıklıklar sırasında alman haberler, İngiltere'nin aceleciliği yüzünden patlak veren gösterilerinin sadece Ürdün halk efkarı tarafından değil, Ürdün ordusunun genç subayları tarafından da desteklendiğini gösteriyordu. Ürdün'ün genç subayları Mısır'ın siyasi bağımsızlığını kazanan Nasır'ın izinde yürümek ta-

Glubb Paşa
Yol göründü

raflısıydılar. Bağdat Paktına katıldıkları takdirde esasen sıkı bağlarla bağlı bulundukları İngiltere'ye daha da yakın geleceklerini, ondan sonra bir daha İngiliz hâkimiyeti altından çıkamayacaklarını sanıyorlardı. Orta Doğudaki İngiliz nüfuzunu temizlemeye uğraşan Nasır'ın da bu genç subayları desteklediğine, bunlar arasında dolu-dizgin tahrikler yaptığına şüphe yoktu. İşte bir taraf tan İngilizlerin devlet adamları üzerine yaptıkları baskıdan sinirlenen Ürdün halk efkarının tepkisi, diğer taraftan Ürdün'ün genç subaylarının bu tepkiyi desteklemeleri Orta Doğu nun bu küçük devletinde bir seri kabine değişikliklerine yol açmış, Bağdat Paktına katılma taraftarı devlet adamlarını düşürmüş, Parlamentonun dağıtılmasını gerektirmiş ve Ürdün'ün yeni idarecilerini tarafsız bir politika takibine sevketmiştir.

Aralık ayı karışıklıkları çıkmadan önce memleketinin selâmetini Bağdat Paktı saflarına katılmakta gören genç Kral Hüseyin'in de aslında İngilizlerden pek o kadar hoşlanmadığına şüphe yoktu. İngiliz taraftarı olmakla tanınmış Kral Abdullah'ın 1951 yılında öldürülmesinden sonra oğlu Talal'ın Ürdün, tahtına geçmesine İngiltere'nin gösterdiği muhalefet okuyucularımızın hatırlarındadır Kral Hüseyin'in babası olan Prens Talal, Kral Abdullahın aksine, İngiliz düşmanı biliniyordu. Londra, Talal'ın hasta olduğunu sürerek tahta oturmasını istememiş ve o günlerde, Ürdün üzerinde büyük baskılar yapmıştı. Tahta geçtikten kısa bir müddet sonra Ürdün Parlamentosu tarafından "zihnî yorgunluk" bahanesi ile yetkilerini oğlu Hüseyin'e devretmek zorunda bırakılan

Talal'ın intikamı, şimdi bu oğul tarafından alınmış bulunuyor. Tahta geçmesi bahis konusu olduğu günlerde Talal ile sert tartışmalara giren Glubb Paşa, bu davranışının bedelini pek pahalı ödemiştir.

Ancak, Ürdün'deki İngiliz nüfuzuna Kral Abdullah'ın ölümünden bu yana indirilen bu yeni darbenin İngilizler tarafından ödettirilecek bedeli de pek ucuz olmasa gerektir. Bilindiği gibi, Ürdün İngiltere'ye pek sıkı bağlarla bağlıdır. Bir kere Ürdün hayatım İngiltere'ye borçludur. Birinci Cihan Savaşının sonunda Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan topraklar üzerinde bir Ürdün devleti karmak İngiltere'nin fikridir. İkinci Cihan Savaşının bitimine kadar İngiliz mandası altında kalan Ürdün, bağımsızlığını da İngiltere'nin elinden almıştır. Üstelik bugün İngiltere ile Ürdün'ü birbirine bağlayan bir anlaşma, 1948 İngiltere - Ürdün askeri anlaşması da vardır. Bu anlaşmaya göre Ürdün, topraklarında İngiltere'ye askeri üsler vermek, İngiliz askerlerinin bulunmasına müsaade etmek, ordusunu İngiliz subayların eğitimi altında tutmak zorundadır. Ürdün, bu anlaşmayı feshetmeden Glubb Paşayı sınır, dışına atmakla milletlerarası yüklemlerine aykırı hareket etmiştir. Şimdi İngiltere de her yıl Ürdün'e vermekte olduğu dokuz milyon sterlini keserse Ürdün'ün ekonomik durumunun temelinden sarsılacağına şüphe yoktur.

Ürdün'ün Glubb Paşayı sınır dışı etmesinden en ziyade memnun olan» şüphesiz, Mısır devlet adamlarıdır. Hadi Ünab'ın eline teslim edilen Ürdün ordusu, bundan böyle, Mısır'ın kumandasına girmiş sayılmalıdır. Bu, ilerde çıkması muhtemel bir Arap - İsrail savaşında Araplar lehine ağır basacak bir koz olacaktır. Gerçekten İngilizlerin eliyle kurulan ve Glubb Paşa tarafından yetiştirilen Ürdün ordusu Arap devletleri ordularının en kudretlisidir. Gerçi bu Ordu geçen İsrail - Arap savaşına da katılmıştı. Ancak Arap lejyonunun bu savaşta kesin bir sonuç alamayışı Londra'nın baskısı altında kalan Glubb Paşanın harekâtı yavaşlatmasına yorulmaktadır. Şimdi bir Arap generalinin kumandası altına konulan bu kudretli ordunun, en ziyade Mısır'ın davasına hizmet edeceğini söylemek elbette ki yanlış olmayacaktır.

Bu bakımdan, Glubb Paşanın azlinde bir parça da Mısır'ın parmağı bulunduğunu söylemek gerekir. Kararın Ürdün Başbakanının Arap devletleri başkentlerine yaptığı ziyaretlerin hemen ertesinde ve İngiliz Dişilleri Bakanı Mr. Sehwyn Lloyd'un Kahire'de bulunduğu günlerde alınması çok manalıdır. Ürdün, bu hareketiyle, bundan böyle Mısır saflarında yer alacağım belirtmek ister gibi bir tavır takınmış bulunuyor. Bu ise, lacaktır. Orta Doğunun olgun meyvalarından biri daha hiç zahmetsiz Ürdün'ü, aynı zamanda demirperde gerisi devletlere de yaklaştırmış o-Rusya'nın ağzına düşmek üzeredir. Bu bakımdan İngiltere, Ürdün'e karşı bundan sonra takip edeceği politikayı çizerken çok dikkatli davranmak zorundadır. İngiltere, kırılan izzetinefsinin bedelini ne kadar yüksek tutmak isterse o kadar zararlı çıkacağını unutmamalıdır.

Güney Amerika

İsyan, isyan, isyan.

Dünya efkârının ilgisini üzerine çekememekle beraber, son günlerde, Güney Amerika'da hiç küçümsenemeyecek bazı gelişmeler oluyor. Amerika kıt'asının asi ve ateşli çocukları olan Güney Amerika devletlerinde yeni bir takım karışıklıklar çıkmıştır. Şili'de işçi sendikaları idarecilerinin büyük bir kısmı tevkif edilmiş, Arjantin'de Peroncu unsurların sabotaj hareketleri genişlemiş, Peru ile Brezilya'da bazı subaylar isyan bayrağı çekmiş bulunuyorlar. Kısacası, Güney Amerika 1956 yılı başında da huzura kavuşamamıştır.

Güney Amerika devletlerinde huzursuzluk yaratan unsurların başında iktisadi durumun geldiği şüphesizdir. Gerçi 1964 Haziranında patlak veren karışıklıklardan sonra Guatamala'da sükun avdet etmiştir, fakat bu memleketin iktisadi dununu hâlâ içler acısıdır. Gerçi 1955' yılı ortalarında Peron düşürülmüş; kısılan veya kaldırılan hürriyetlerin bir çoğu iade edilmiştir, fakat Arjantin'in iktisadî durumu da -Guatamala'nınkinden daha parlak değildir. Arjantin'in yeni idarecileri ikti3adî güçlükleri yenmekte zorluk çekmektedirler. Şili, bakır fiyatlarının düşmesi üzerine büyük bir kriz geçirmektedir. Bütün bu olaylar, ekonomik faktörlerin bir Devletin iç ve dış siyasetinde ne kadar önemli payları olduğunu gösteriyorlar. Dünya basınında gerekli ilgiyi toplayamayan Güney Amerika olaylarından bazı eski dünya idarecilerinin de alacağı büyük dersler olsa gerektir.

Brezilya'daki karışıklıkların sebebi ise daha başkadır. Geçen sene yapılan başkanlık seçimlerim Ordunun tutmadığı eski başkanlardan Vargas'ın halefi sayılan Kubiçek'in kazanması askerleri memnun etmemişti. Daha geçen sene yapılmak istenen bir darbe zamanın Savunma Bakam General Teixeira Lott'uh enerjik müdahalesi ile bastırılmıştı. Brezilya deniz ve hava kuvvetleri Teixeira Lott'un bu hareketini unutmamışa benziyorlar. Geçen ayın sonlarına doğru Brezilya hava kuvvetlerine mensup iki subay, Yarbay Haroldo Coimbra Veloso ile Yüzbaşı Jose Lameirao, Amazon nehri kıyılarındaki Santarem kasabasını zaptederek, isyan bayrağını açtıklarını bildirmişlerdi. Hükümet kuvvetlerinin üzerlerine gönderilmesi üzerine Amazon ormanlarına sığınan bu subaylara yenilerinin katılması beklenmektedir. Seçimleri kazanan Kubiçek'in, ömürlü olabilmesi için, orduyu da kazanması gerekmektedir. Ordu, Güney Amerika hükümetlerini iktisadi güçlükler kadar, belki onlardan da çok uğraştıran unsurlardan biri ve başlıcasıdır.

Peru'ya gelince, burada isyan eden bir General de, Güney Amerikanın bu fakir memleketinde diktatörlük sanatını icra etmekte olan Başkan Manuel Odria'yı düşüreceğim söylemektedir. Kendi emrindeki on bin askerle isyan eden General Marcial Merino Peru'da serbest seçimlerin yapılmasını istemişti. Ancak Başkan Manuel Odrigo serbest bir seçimin kendi aleyhine, netice vereceğini anlayınca, başlangıçta söz vermiş olmasına rağmen, Generali oyalamış ve seçimi geri bırakmaya çalışmıştır. Başkan Odrigo, meşhur La Prensa'dan sonra, şimdi de karşısında General Merino'yu görmektedir.

Başkan Kubiçek işçiler arasında
Ordunun arasına da girmesi lazım

ÜNİVERSİTE

Burslu yüksek tahsil talebeleri
Karşılığı : Mecburi hizmet

Burslar

Yılan hikâyesi

Bütçe görüşmeleri bütün hızı ile devam ediyordu. Başbakan Adnan Menderesin, kabine arkadaşlarının "memleketin bütün dertleri ile meşbu" olarak müzakerelerde her mesele üzerinde uzun uzun konuştukları görülüyordu. Fakat, bütçenin son günlerinde Meclis'e geliveren bir kaç küçük madde üzerinde ne Başbakanın ne kabine arkadaşlarının mutad hararetli konuşmalarından birini yapmak için söz istemedikleri görüldü, Zira bu meseleler memleketi büyük bataktan kurtaracak iktisadi hamlelerimizi ihtiva eden envestismanlar ile, büyük sulama tesisleri, gübre ihtiyacımız ve azot fabrikaları ile pek ilgili değildi. Ancak, bütün dünyanın üzerinde hassasiyetle durup, kalkınma hamlelerini yapabilmek için mevcudiyetine ihtiyaç duyulan bir zümrenin durumuna taallûk ediyordu. Üniversite ve yüksek okul talebelerinin hayat şartları müzakere ediliyordu.

Üniversite ve yüksek mektep talebelerinin durumları. Azottan da, barajdan da, sulama tesislerinden de evvel ele alınıp üzerinde durulması lâzım gelen bir konu idi. Nihayet taşların, toprakların bir yere yığılması ile bir memlekette büyük bir hareket görülebilir, hattâ bunların yapılmasından bazı kimseler kendi adlarına büyük hisseler çıkarabilirlerdi. Ancak, şu da ortada duran bir hakikat idi ki, taşların toprakların bir hizaya gelebilmesi için her zaman ihmal ettiğimiz, hiçe saydığımız bir unsura ihtiyaç vardı. İnsan zekası, ve bilgisi.

Bu unsuru yetiştirecek ve güvenilecek elemanlar verecek müessese üniversite ve yüksek okullardan başka ne olabilirdi?. Üniversite hocalarının başlarından geçenleri tekrarlamaya lüzum yoktur, talebelerin son bütçe günü başına geleni anlatmak bu memleketin münevver yetiştirmek gayretine indirilen darbeyi bütün açıklığı ile ortaya koymaya kâfidir.

Hakikaten Büyük Millet Meclisinin kürsüsünden söylenen sözleri dinleyip veya okuyup ta hayret etmemek, şaşmamak mümkün değildi. Meclis'e büyük bir heyecan havası içinde üniversite talebelerinin burslarının "bugünkü hayat şartlarının zorluğu kargısında" arttırılması için bir teklif getirilmişti.

Devlet radyosu bütçe müzakerelerinin başlamasından çok önce, bursların arttırılması için Bütçe Komisyonuna bir teklif getirileceğini bildirmişti, hükümet vaad ediyordu, talebelerin müsterih olmamasına imkân ve ihtimal yoktu. Bütün gazeteler bu muvafık hareketi sütunlarına geçirmişler, talebelerin memnuniyetini yazmışlardı. Mesele, gayet kolay 1aşmış ti, esasen Meclis'te talebelerin lehine bir hava olduğunu herkes kabul ediyordu. Hükümet de istedikten sonra, davanın halledilmemesi mümkün değildi. Nihayet talebelerin burslan 125 lira gibi gayet cüz'i bir miktardan, gene gayet cüz'i bir miktar olan 160 liraya yükseltilecekti. Meclis'in bunu kabul etmemesi için ortada bir sebep yoktu.

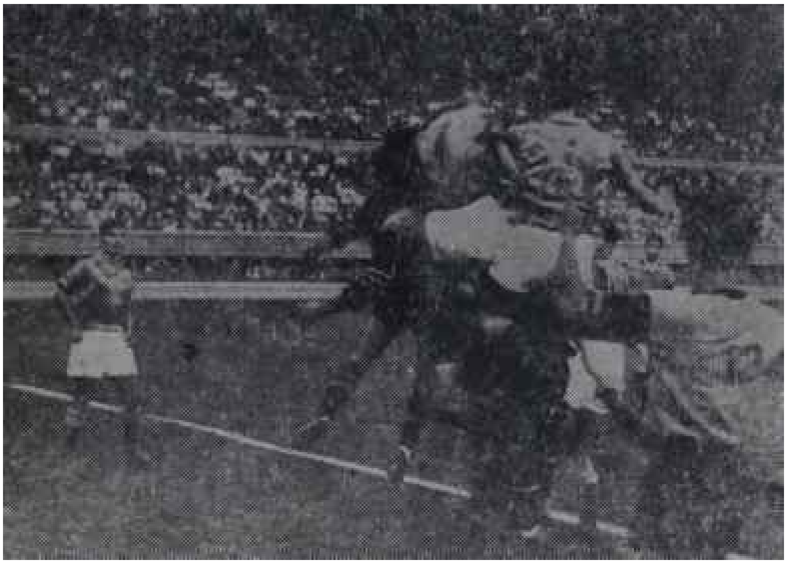
Fakat, müzakereler ilerledi, gelirler faslına gelindi. Bu sırada, Meclis kürsüsünden genç sayılabilecek yaşta, bir milletvekili, Mazhar Şener konuşuyordu, mevzu talebe burslarının arttırılması idi. Mazhar Şener Bütçe komisyonu sözcüsü sıfatıyla konuşuyordu. Hatip meseleyi enine boyuna ele aldığını ima eder bir eda ile aşağı yukarı şöyle diyordu:

"— Talebelerin burs miktarlarını arttırmanın lüzumsuzluğu küçük bir hesap ile ortadadır. Bugün bir ailenin yüz lira ile geçindiğini söylemek, hem de bir kaç nüfuslu bir ailenin yüz lira ile geçindiğini bilmek, bir talebenin alacağı parayı arttırmamaya kâfi gelebilecek kuvvette bir sebebtir. Bunun için arkadaşlar, bursların 125 liradan, 160 liraya çıkarılması teklifinin aleyhindeyiz.'.

Neticede, burs meselesi gene suya düşüyordu, burslar hakkındaki teklif hiç bir arttırmaya tâbi olmadan - şükür ki indirme yapılmadı - redde uğruyordu. Mazhar Şenerin bu sözlerine Meclis'te gereken cevabı verecek ne muhalif, ne muvafık bir milletvekili çıkmadı. Hatta, hükümet olarak bursların arttırılmasını teklif etmiş olan Milli Eğitim Bakam bile kürsüde görünmemişti, hattâ talebelerin daha rahat bir yaşama zeminine götürülmesi için her Üniversiteyi ziyaretinde konuşmalar yapan Başbakan Adnan Menderes bile söz almamıştı. Denilebilir ki, muvafık taraf meseleyi bütçe mülâhazaları ve hiç bir konuda dermeyan edilmeyen tasarruf zihniyeti bakımından ele almış ve son dakikalarda bu harekete girişmişti.

İlerde arzu edilen yerde ve işte, muayyen bir ücretle mecburi hizmet görme taahhüdü karşısında Devletten burs alan talebeler şimdi büyük. bir hayal kırgınlığı içindedirler. Bakanların ağzından bir çok vaadleri dinlemişlerdi, Devlet radyosu bu vadleri tekrarlamıştı. Fakat Bütçe komisyonu sözcüsünün hazırladığı ufak bir red gerekçesi her şeyi tekrar eski haline getirmiş "selvi gibi ümitleri iğdeye döndürmüştü". Talebeler bir çok ailenin kendi ellerine geçen paradan daha azıyla geçinme zorunda kaldığım biliyorlardı. Çektikleri sıkıntıdan dolayı, bu vatandaşların ıstıraplarını ayda 2860 lira geliri olanlardan daha kuvvetle hissettiklerini zannediyorlardı. Ama "vatan sathında" bir zümrenin geçim şartlarının, diğerlerine emsal teşkil etmesi halinde ölçünün 160 liralık talebe bursu yerine 2300 liralık milletvekilliği tahsisatına neden vurulmadığım- anlamakta cidden zorluk çekiyorlardı. Hatta burslarının arttırılmaması cidden bütçede tasarruf zihniyetinin bir ifadesi ise, memnun olmaya bile hazırdılar. Canları fazla söz söylemek te istemiyordu ama şunu söylemekten de kendilerini alamıyorlardı: "Milli Eğitim Bakanı, bir profesör, eski bir rektör olduğuna göre, Üniversitenin ve Üniversitelilerin dertlerini yakından bilmesi icab eden bir zattır.".

T I P

Bir futbol maçında tehlikeli an
"Menisküs" kimsenin umurunda değil

Spor Hekimliği

Bir hadise

Son günlerde gazetelerin spor sahifelerinde, sık sık, çok defada yanlış yazılan ve telaffuz «dilen bir kelime geçiyor: menisküs...

İzmir de ve Ankarada önemli başarılar kazandıktan sonra, İstanbulda Millî takımımızın karşısında hezimete uğrayan Macar milli takmı ile beraber Laszlo. Kreitz adlı bir de doktor geldi. Denildiğine göre bu zat menisküs ameliyatı mütehassısıdır. Birkaç klüp kendisine müracaat ederek bu hastalığa yakalanmış olan elemanlarından bazılarına ameliyat yapmasını teklif etmişler. Sağlık müdürlüğünden müsaade istenmiş. Fakat ameliyat için izin alınamamış. Sağlık müdürlüğü, bu ameliyatın Türk hekimleri tarafından yapılabileceğini, Lozan andlaşması gereğince yabancı bir doktoran yurdumuzda ameliyat yapmasına imkan olmadığını bildirmiş. Buna rağmen yapılan müracaatlar ve iltimaslar karşısında bu Macar doktor hususî bir kilinikte üç sporcumuza muvaffakiyetli ameliyatlar yapmış. Kendisine teklif edilen ücretleri kabul etmemiş, sporcular ameliyattan memnun kalmışlar. Mütehassıs başka yedi sporcuya daha vakit ve fırsat bulduğu takdirde ameliyat yapmayı vaadetmiş. Kendilerine ameliyat yapılan sporcular, İstanbulspor'un eski santrhafı Hakkı, Balıkesir fudbolcularından Ömer, Galatasaraydan atlet Sabri Deközdür. Ameliyat olan sporcuların klüpleri Dr. Laszlo Kreitz'a birer hediye vermişlerdir. Doktorun öbür yedi sporcuya ameliyat yapıp yapmadığım bilmiyoruz. Ameliyat olan üç sporcunun durumu ne haldedir? Bundan sonra spor yapacak, normal duruma gelebilecekler midir? Bu da meçhuldür. Biz bunları bir tarafa bırakarak bu hastalık hakkında bilgi vermeğe çalışalım:

Menisque nedir?

Diz ekleminin içinde, oyluk kemiğinin alt ucundaki iki lokma ile tibia dediğimiz bacak kemiğinin üst ucu arasında karşılıklı, yarım ay şeklinde iki kıkırdak vardır. Bu kıkırdaklar tibia dediğimiz bacak kemiğinin üst ucuna yapışıktırlar. Vazifeleri çok ileri derecede gerilme ve bükülme halinde diz ekleminin üstünde ve altındaki kemik uçlarının ezilmesine, kırılmasına engel olmak ve yumuşak bir yastık gibi kemik satıhları arasına yerleşerek çok fazla bükülme ve gerilme hareketlerini kösteklemektir.' Bazı şiddetli hareketlerle bu kıkırdaklar yerlerinden koparlar, ezilir, yarılır ve eklem içinde serbest bir hale gelirler.. Mafsal aralığının orasına burasına sıkışarak o eklemin ödev yapmasına engel olurlar .

Tarih

Menisk hastalığı uzun zaman şüphe ile karşılandı. Fakat XX. yüzyılın başlarında Hey, Tooper ve Ried gösterdikleri vakalarla bu hastalığın mevcudiyetini ve böyle teşhisler koymanın yerinde olduğunu ispat ettiler. O sıralarda hastalık mafsal burkulmalarile karıştırılıyordu. Bu hastalıkla karıştırılan başka eklem hastalıkları da vardı. Meselâ Larrey, Menisk kopması diye müdahale ettiği bir vakada dizde bir yabancı cisim bulmuştu. Bu gibi hadiselerden ötürü de bu hastalığa inanmıyanların sayısı arttı. Bir gün 1835 de Londe ismindeki cerrah Fransız tıp akademisinde bu hastalığa aid müşahadesini okurken herkes koyduğu teşhise gülmeğe başladı. Ancak aseptik artrotomi yapılmağa başlandıktan sonra bu hastalığın anatomik mahiyeti tesbit edildi. Aseptik artrotomi 1880 de ilk defa Margary tarafından tatbik edildi. Bundan sonra cerrahlar görülür, elle tutulur bir şekilde menisklerin mafsal içinde kaydıklarını, yer değiştirdiklerini,' koptuklarını anladılar. Bazı İngiliz ve Amerikan istatistikleri bu hastalığa aid nisbetleri yüksek göstermektedirler. Meselâ Robert Jones bu şekilde 2000, Martin de 1200 vaka ameliyat ettiklerini söylemektedirler. Halbuki Fransız cerrahlarının vak'aları azdır. Manche'ın iki tarafında spor riskleri aynı nisbette olduğuna göre Fransızların cerrahi endikasyonları kâfi bulmadıkları vakalarda da Anglosaksonların müdahale ettikleri anlaşılıyor. Kendilerine hak vermek de lazımdır. Menisk leziyonlarının ameliyat edilmesinde ve teşhisinde ısrar etmek her halde faydalıdır. Çünkü pratisyenlerin tahmin ettiklerinden fazla bu arızaya rastlanmaktadır. Bu sakatlığın artık bugün cerrahi olarak giderilmesi de mümkündür.

Klinik olarak birçok eklem hastalıkları bu leziyonla karıştırılabilir. Bu çeşitli hastalıkların ayırd edilmeleri lâzımdır. Bunların toplamı "diz eklemi burkulmaları - Entorse du genou" veya "Derangement interne du genou - dizin iç bozukluğu" adı altında anılmaktadır. Bir yandan da menisklerin hakiki bir deplasmanı olmadan travmalardan sonra iltihabı leziyonlar ve beslenme bozukluğuna bağlı trofik olaylar da görülebilir. Bunlar da Meniscite ve menisk kistleridir.

Menisk kopmaları nasıl oluyor?

Meniskler bir takım hareketler yapmaktadırlar. Diz arkaya büküldüğü zaman arkaya, diz gerildi-

ği zaman da öne kaymaktadırlar. Bunlar gerek şekil, gerek pozisyon bakımından sabit kıkırdaklar değillerdir. Tibia dediğimiz bacak kemiğinin femür diye adlandırdığımız oyluk kemiği üzerindeki ileri geri, bükülme ve gerilme hareketlerine göre uzar, kısalır, ileri, geri hareket eder, şekil ve yer değiştirirler. Ayrıca diz kapağının iki yanından gelen iki bağ da menisklerin iki yanına yapışmaktadır. Bu suretle menisklerin diz kapağı hareketleriyle yakından ilgisi vardır. Bacağın Triceps dediğimiz en önemli adelesi de diz kapağına bağlı olduğuna göre bu adelenin şiddetli takallüsleri sırasında da menisk lüksasyonları ve kopmaları vukua gelebilir.

Belirtiler

Hastalığın en önemli belirtisi hasta diz ekleminin blokajıdır. Yani bu diz yarı bükük halde ağrılı ve sabittir. Dizin ön yüzünde ve iç tarafında tazyikle de ağrı vardır. Bacak uzatılarak diz gerildiği zaman kopmuş olan menisk dışarı fırlar ve bir çıkıntı halinde elle hissedilir. Diz bükülünce bu çıkıntı azalır. Dizde su da toplanır. Ara sıra geçer, sonra yeniden birikir. Yukarıda söylediğimiz eklem blokajı kazanın arkasından hemen teşekkül eder. Diz yarı bükük halde kalır. Kaza anında meniskin sıkışmasından ötürü sporcu şiddetli bir ağrı hissetmiş, hatta meniskin kopmasını bir krakman halinde duymuştur. Bu hastalığa, hastanın hikayesini dikkatle dinlemek ve belirtileri de iyice incelemek suretile zamanında teşhis koymak mümkündür. Bu hastalıkta röntgen muayenesi önemli bir ip ucu vermez.

Ameliyat

En iyi tedavi

Tedavi

Bu hastalığın ameliyattan başka tedavisi yoktur. Diz eklemini tas bit etmek, masaj, fizik tedavi biraz iyilik sağlayabilir. Menisk dışı belirtiler kaybolur. Mafsalda toplanmış olan su dağılır, Fakat hiç bir zaman tam bir şifa elde edilemez. Hatta masaj bazan zararlı da olabilir. Ağrıyı artırır ve dizde yeniden su toplanmasına sebeb olur.

Cerrahî tedavi usullerinin başında 1883 de Annandale tarafından tavsiye edilmiş olan Meniscopexie gelir. Bu usulde menisk dikişle yerli yerine oturtulur. Fakat konulan dikişlerde kullanılan materyelin emilmez cinstten olması ve zamanla bunların devamlı tahrişler yapması bu ameliyatın terk edilmesine sebeb olmuştur. Bu gün için menisk hastalıklarında yapılan en önemli ameliyat meniskin kısmen veya tamamen çıkarılmasıdır. Buna meniscectomie deniliyor. Bu ameliyatın yapılış tarzı üzerinde birçok çatışmalar vardır. Kimi diz eklemim "U" şeklinde finden açmayı, kimi "J" veya "L" harfi şeklinde yanlardan genişçe açmayı tavsiye eder. Ameliyatın yapılış tarzı üzerinde bu şekilde çatışmalar olduğu gibi meniskin bütününün veya bir kısmının çıkarılması keyfiyeti de münakaşa konusu teşkil etmek tedir. Tavernier ve Mouchet hasta meniskin tamamen çıkarılmasına taraftardırlar. Boehler ise menisklerin diz ekleminin işlemesinde önemli ödevleri olduğunu ileri sürerek meniskin feda edilmesinden mümkün olduğu kadar kaçınmayı tavsiye eder.

Bilginler arasında hâlâ devam etmekte olan bu teknik münakaşalar bir tarafa bırakılsa bile işin bir de ecnebi hekimler meselesi cephesi var dır.

Ecnebi hekim

Memleketimizin yabancı hekimden çok şeyler çektiği muhakkaktır. Onların bir kısmı Türkiyede bir Türk hekimi gibi sadakatle hizmet etmiş olmakla beraber bir kısmı âdeta bir sömürge tabibi pozu takınmışlardır. Bunların memleketimizde çalışma im kâm bulanlarının çoğu da üstün, değerli, başarılı kimseler değillerdi. Kapitülasyonların kendilerine bağışladığı birçok haklardan faydalanıyorlardı. Ne maksada, kimin hesabına hizmet ettiklerini kimse ne biliyor, ne de kontrol edebiliyordu. Halk da bilmeden bunlarda büyük kerametler tasavvur ediyordu. Bugün ise memleket birçok savaşlardan sonra bu derdlerden kurtulmuş ve yabancı hekim yerini hakkı olana bırakmıştır. Türk hekimin menisk ameliyatı gibi çok basit olan müdahaleleri değil ondan çok daha önemli işleri hergün binlerce defa başarmakta olduğuna da kimsenin şüphesi olmamak gerekir. Bu bakımdan biz İstanbul Sağlık Müdürünün hareketini çok yerinde buluyoruz. Ancak bu kaidenin bazı müstesnaları da olabilir. Binde bir yurdumuza gelerek ince bir ihtisas işi olan bazı ameliyatları bir gösteri mahiyetinde Üniversite kliniklerinde yapan bazı profesörler tanıyoruz. Bunlar meselâ bütün düşyada tanınmış, kalp cerrahı, dimağ, cerrahı, estetik ameliyatlar mütehassısı gibi kimseler olabiliyor. Hatta kendilerine mahsus metodları, ameliyat tarzları da bulunuyor. O zaman hastalarımızdan bir kısmım bunlardan faydalandırmakta bir mahzur yoktur. Bu iş bir maddî menfaat mu kabili de yapılmıyorsa bir mesele teşkil etmez. Şeytan tırnağını kestirmek için Amerikaya kadar giden meraklılar tanımaktayız. Bir iki genç sporcu yabancı bir hekimin müdahalesi ile iyi olacak ve sakat kalmaktan kurtulacaksa ve o hekim de bu iş üzerinde dünyaca tanınmış bir otorite ise burada gösteriş mahiyetinde bir iki ameliyat yapmasına müsaade edilmesinde bir mahzur düşünülemez. Fakat yol açmamak şartıyla.. **Dr. E. E.**

Dr. Laszlo Kreitz

Yasak !.

Cemiyet

Ziyaretler

Bir memur şehri olan Ankarada her şey bir intizama bağlanmak, bir nizama girmek temayülündedir. Bu yüzden çalışmayan kadınların bile hayatları bir plan içinde geçer. Sabahları tabii ev işi, sonra çarşı-pazar, vakit kalırsa komşuda sabah kahvesi.. Güzel havalarda çocuk bahçesi ve yürüyüş. Öğle yemeği hengâmesini atlatınca hanımların neşesi büsbütün artar ve giyinmeye başlarlar. Saat ikiden itibaren Ankara sokakları muhtelif istikametlere telaşlı telâşlı yürüyen süslü hanımlarla dolar. Gerçi Ankarada vapur kaçırmak, trene, otobüse geç kalmak tehlikesi yoktur, ama insan kendisini "ziyaret" patırtısına bir kaptırdı mı, telâşa düşmemesi imkânsızdır.

Toplantılar ekseriya erken başlar, çay faslı erken halledilmeye çalışılır. Çünkü hanımların çoğu, erkeklerinden önce evde bulunmak, onları karşılamak isterler. Çay faslı cidden zevklidir ve Ankaralılar için yemek saati kadar mühimdir. Şişmanlamaktan korkan hanımlar, bu çay saatlerinde ikram edilen nefis pastalardan, bisküilerden vazgeçmektense, akşam yemeklerini feda etmeyi tercih ederler.

Erkekler, kadınların bu günlük ziyaret programlarım pek ciddiye almaz görünürler ama, akşamları bu toplantılarda edinilen havadisleri merakla dinlerler. Karılarını neşeli, memnun, iyi giyinmiş görmek onları da sevindirir.

Tabii, toplantılarda biraz dedikodu yapılır. Dedikodusuz toplantı, tuzsuz, bibersiz yemeğe benzer. Bu arada bir yemek tarifi, ucuz bir terzi ad'resi, ev işlerinde kolaylıklar, güzellik tavsiyeleri gibi faydalı bilgiler de edinmek kabil olur.

Her grubun kendine göre hususiyetleri vardır. Bu toplantıların bazılarında dikiş dikilir, örgü örülür. Bazılarında oyunlar ve eğlenceli hikâyeler ön plânı işgal eder. Bazılarında da hayat pahalılığı davasının halline uğraşılır, hatta siyaset yapılır.

Hediyeli toplantılar

O **gün Selanik caddesinde, bahçe içinde şirin bir evin önünde sık sık taksiler duruyor ve neşeli, süslü hanımları bu eve bırakıyordu. Ev sahibesi sabahtanberi evi düzeltiyor, vazolara çiçekler, yerleştiriyor ve misafirleri için mükellef bir büfe hazırlıyordu. Ev Sahibesi; ev kadınlığının bütün hünerlerini ortaya dökerken bir taraftan da arkadaşlarının kendisine getirecekleri hediyeyi düşünüyordu. Bu hediyeli toplantılar son zamanların yeni bir icadı idi. Bir gruba dahil olan hanımlar aralarında muayyen bir para toplayarak daveti yapan ev sahibine bir hediye götürüyorlardı. Hediyenin bir sürpriz olmasına çok dikkat ediliyordu ama zamana uymasını bilen hanımlar israfı önlemek maksadıyla ev sahibesinin neye ihtiyacı olduğunu keşfe çalışarak, faydalı bir ev eşyası götürmeye gayret ediyorlardı. Selanik caddesindeki evin sahibesine o gün bir kristal çanak getirilmişti. Toplantı neşe içinde devam ediyordu, fıkralar anlatılıyor, latifeler yapılıyordu. Zira bu davetlere getirilmesi mecburi olan bir hediye daha vardı: neşe ve kahkaha...**

Bir hayır işi

Ciddi mevzulara dalmak yasaktı. Ama paydos çanı çalar çalmaz ciddiyet derhal avdet ediyordu. Bu toplantıların güzel bir adeti vardı. Gelecek toplantının hediye paraları toplanırken, bir "hayır işlemek" de unutulmuyordu. O gün, bir fakir çocuğun tedavisi için para toplandı.

Genç Kızlar

Jale CANDAN

Bir misafirlikte bir araya gelen hanımlar hararetli bir münakaşaya girişmişlerdi. Aralarından biri şiddetli tenkitlere maruz kalıyordu. Zira bu hanım, her ne pahasına olursa olsun, liseyi bitiren genç kızını yüksek tahsil yapmaya mecbur etmek istiyordu. Bu anneye göre, her kadın hayatını bizzat kazanmak imkânlarına sahip olmalıydı. Kendisi yüksek tahsil yapmamıştı da iyi mi etmişti? Bu yüzden hayatta bir çok şeylere boyun eğmek mecburiyetinde kalmamış mıydı?.

Fakat diğer hanımlar bunları dinlemiyorlardı bile... Evlenmeye namzet bir genç kızın zorla okutulmasına ne lüzum vardı? Çocuk boşu boşuna üzülüyor, yoruluyordu. Zaten yüksek tahsil evlenen kızların ne işine yarıyordu. İşte içlerinde yüksek tahsil yapanlar da vardı; hiç biri evlenince çalışmamışlardı.

Her iki tarafa da hak vermemek imkânsızdı. Evet, bir genç kızı liseyi' bitirir bitirmez eve almak kapıyı çalıp onu isteyecek olan erkeği beklemeye teşvik etmek zamanımızın şartlarına cidden uygun değildi. Kapıyı çalacak olan talibi beklemek... Bu ne kadar güç, ne kadar hatalı bir şeydi. Eğer talip biraz gecikirse, genç kızın bazı aşağılık duygularına kapılmamasına imkan mı vardı? Nihayet talip ç:kageldiği zaman da genç kızın sırf "evde kalmış bir kız" damgasını yememek İçin hayatının en mühim kararını alelacele ab vermesi tehlikesi yok muydu? Daha fena bir ihtimal de unutulmamalıydı: Ta talip biç gelmezse, ne olurdu?.

Her şeyden evvel, genç kız beraber yuva kuracağı çoluk çocuk sahibi olacağı erkeği seçme imkânlarına sahip olmalıydı. Bunun için de hür ve müstakil bir insan olması, hayat mücadelesinde kendisine düşen vazifeyi yapması, cemiyet için pasif ve parazit bir mahlûk, olmaktan kurtulması şarttır. "Hayatını kazanma" mevzuunda, tıpkı erkek çocuklarımız için olduğu gibi, genç kızlarımız için de hemen hatıra üniversitenin gelmesi hata idi. Üniversiteden sonra genç kızlar bir de sanat okullarının kapısını çalıyorlardı. Bunda da muvaffak olamayan gene kıs için son çare, çekilip evde oturmaktı. Halbuki, mevzu bambaşka bir şekilde ele alınabilirdi Bir genç kızın tahsil sırasında istidat ve temayyüllerini belli etmemesine imkân yoktu. Bu temayüllerden istifade ederek okuyamıyan genç kızı da, tıpkı erkek çocuk gibi, bu yıllarda teşvik etmek, elinden bir iş gelir hale getirmek icab ederdi. Varsın o üniversiteyi bitirip, ailenin gururunu okşayan bir alim olmasın da iyi lisan öğrenip bir tercüman olsun, daktiloluğu, bir hastahane hizmetine girmeyi, hatta evinde oturup topraktan vazo, bez parçalarından bebek yapıp bunları satmayı tercih etsin. Mühim olan genç kısın da erkek çocuk gibi bir istikbal kaygusu ile hareket edip hayatım kazanmak i ç i n gayret sarfetmesidir. Ailenin geçim şartları çok iyi olsa dahi, her genç kızın kendi parasını kazanması şarttır. Zira anne ve babaların, ne kadar zengin olurlarsa olsunlar, temin edemiyecekleri bir şey vardır: kızlarının bahtı... Bunun için genç kızın bir meslek sahibi olması lâzımdır. Ama genç kız evlenince mesleğini terkedermiş, işi bırakırmış bunu yeni kurulan ailenin içinde bulunduğu şartlar tayin eder. Çocuk yetiştirecek bir kadına tahsilin lüzumu olmadığı iddia edilemiyeceği gibi, terkedilmiş bir iş de icabında para getirerek hem kadının hem ailenin imdadına yetişebilir. Normal ücretlerle bir ailenin geçinmesinin ne kadar güç olduğunu bilenler, ailede kadının da çalışması zaruretini nasıl inkar ederler?.

Bize düsen vazife, genç kızlarımızı istikbali kahve falına bakarak değil, kendilerine güvenerek karşılayacak şekilde yetiştirmektir. Zira onları hayat mücadelesine silahsız olarak atmak çok büyük bir haksızlık olacaktır.

Her toplantıda verilen beş on kuruş kimsenin bütçesini yıkmazdı. Fakat "damlaya damlaya göl olur" du. Bu parayla da birinin derdine derman olunuyordu.

Toplantı başladığı gibi neşeyle sona erdi. Herkes telâşlı telâşlı evine dönmeye başladı. Kimi çocuklarının yemeğini hazırlayacaktı, kimi dönüşte çarşıya uğrayacaktı. Ev sahibesinin de derhal temizliğe başlaması lâzımdı.

Moda

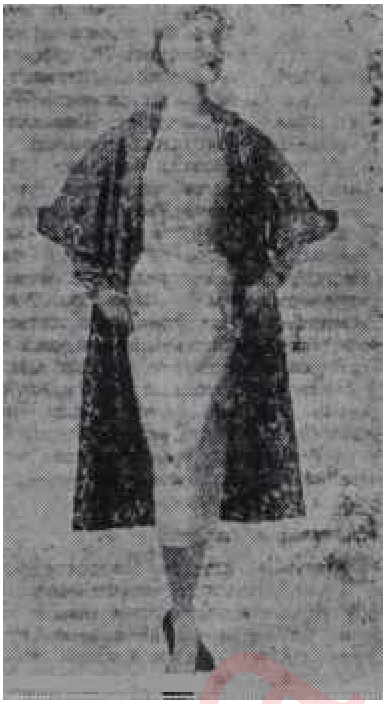
Ankara'da hazırlık

Sadettin Duran terzihanesi o gün bir hayli kalabalıktı. Havalar biraz düzelir düzelmez hanımlar ilkbahar kıyafetleri telâşına düşmüştüler. Modeller karıştırılıyor, kâh kumaşa göre model, kâh modele göre kumaş aranıyordu. Tayyörleri ve mantoları Sadettin Duran dikiyordu. Terzihanenin zevk müşaviri de Ayşe İnceer idi. Zaten elbiseler ve tuvaletler onun elinden çıkıyor, provalara o bakıyordu.

Ayşe İnceer'e göre kumaşı almadan model seçmek, modele uygun evsafta ve miktarda kumaş almak, terzi için de, müşteri için de, çok daha karlıydı. Az fakat temiz elbise yapmak, kaprisle değil mantıkla hareket etmek, modayı yakından takib ederek, moda hudutları içinde yakışanı seçmek de hem ekonomikti, hem kadına, fazla masrafa girmeden iyi giyinmek imkânını verirdi. Bazı elbiselerimizi, bazı kıyafetlerimizi eskiyinciye kadar sık sık seve seve giyerdik. Bazıları, yapıldıkları günden itibaren dolapta kalmaya mahkûm olurdu. İşte israf, giyilmeden demode olan, eskimeden atılan elbiselerdi. Şayet insan, son elbisesini modaya uygun şekilde, kendisine yakıştırarak yapacak olursa eskiyinceye kadar seve seve giyebilirdi. Çünkü moda. bazı istisnai vaziyetler hariç tutulmak şartıyla, hiçbir zaman, anide, büyük ihtilâllere maruz kalmazdı. Madem ki, modanın merkezi Paristi, her terzi son Paris modasını, takiple mükellefti. Müşteri de arzuların, bildirdikten sonra kendisini biraz terzisine terketmeli, onun ihtisasından, tecrübelerinden faydalanmalıydı.

Palet şeklinde çanta
Her boyadan sürünmek için

İlkbahar kıyafeti
Arkadan yaz gelecek

İlkbahar Paris modası

Pariste İlkbahar modası defileleri çoktan başlamıştı. Moda mütehassısları İlkbahar modasının, umumi hatlarını halka bildirmeden önce, her defileye gidiyor ve ayrı ayrı her defi lenin ruhunu aksettiriyorlardı.

Christian Dior

Moda krallarının en önde gideni gene Christian Dior idi. Onun bir prensibi vardı. Terziler cemiyetinin umumiyetle, kabul ettikleri hatları en aşırı şekilde ifade eder ve böylece kabul ettirmek istediği yenilikleri, ufak değişiklikleri büyüterek, mübalagalı bir şekilde arz ederdi. Mesela İkinci Cihan Harbi sırasında yavaş yavaş çok kısalan, etekleri bir denbire ayak bileklerine kadar uzatmış ve ancak böylelikle muvazeneli bir boy elde edilebileceğini ifade inmişti. Arzusunda da muvaffak oldu.

Bu sene, ilkbaharın en büyük hususiyetlerinden biri olan ampir modasının en mübalagalı şekli Dior koleksiyonunda İdi. Ampir modasında esas, bellerin göğüs altından derhal başlaması idi. Christian Dior bunu "Ok" haltı ismini alan yeni hattı ile iyice meydana koymuştu.

Dior'un koleksiyonunda, arkadan sarkan büyük eşarplı dar elbiselere, seyrek düğmeli redingot mantolara, çokça raslanıyordu. Onun en çok sükse yapan modellerinden biri "Londra" ismini taşıyan gri flanel tayyör idi. Etek dardı, ceket kalçada bitiyordu ve siyah deri bir kemerle, göğüs altından, sıkılmıştı. Gece elbiseleri de, gine geçen seneki gibi şahane idi. Bunlar imparatoriçe Josephine zamanını hatırlatıyordu. Gayet mahirane drapelerle yapılan korşaj kısmı, göğüs altından bol düşüyordu. Kısa ve çok işlemeli gece elbiseleri gene en ön plânda idi.

Fath

Fath 956 ilkbaharı için "Asmakabağı" hattını ortaya atıyordu. Elbise leri gayet genç, zarif ve "kadınlık havası" nı ön plâna alan elbiselerdi. Göğüs sıkı penslerle meydana çıkarılmıştı ve geçen sene belden aşağıya doğru yapılan pensler, bu sene belden yukarıya doğru yapılıyordu. Göğüs üstünde kumbara cepler fevkalâde revaçta idi. Ev içinde giymek 'için renkli satenden kısa pantalonlar ve korsajlı geniş kemerler Fath defilesine büyük bir cazibe veriyordu.

Umumi hatlar

Bu defilelerde kendisini belli eden temayüllerden 1956 ilkbahar modasının ana hatlarını ortaya çıkarmak mümkündü. Bu yıl göğüs altın-

Pike yakalar
"Ferman efendimizin"

Prenses Margaret
Kilisenin adaleli desteği

dan beller, çok kısa bolerolar, cepkenler, drapeler, geniş kemerler, prens dö gol kumaşlar, kısalmış etekler, son derece sivri burunlu ayakkabılar, dekolteler ve zengin kolyeler moda olacaktır. Tayyörler klasik olacak, pike garnitürlere ve şömizye biçimi elbiselere bol bol raslanacaktır. Renklere gelince gri, mavi ve sarının bütün nevileri rağbet bulacaktır.

İngiltere

Margaret evlenecek mi?

Her İngiliz bilir ki, anglosakson urluna mensup olanlar, hislerini gizlemeyi adeta ikinci bir tabiat haline getirmişlerdir.

Bu bakımdan, Prenses Margaret' in aşkdan feragat ettiğini bildiren cesur sözlerine refakat eden kahraman tebessüm kimseyi pek şaşırtmamıştı. İngilizler bunu, babasının ani ölüm haberini alarak seyahatten ani olarak memlekete dönen kraliçe Elizabeth'in tayyare meydanındaki tebessümüne benzetmişlerdir. Ancak Margaret bu cesareti biraz ileri götürmüştü. O artık mütemadiyen gülüyordu. Hem de neş'eli, rahat, huzur içinde gülüyordu. Sanki Townsend hiç mevcut olmamıştı. Sanki tarihe mal olan bu dramatik aşk macerası bir hayalden ibaretti. İşte İngilizler bunu, bu huzur ve neş'e ifadesini cidden anlıyamıyor. Sebebini merak ediyorlardı.

Bu meraklı sualin cevabı nihayet bir gece Londradaki "Sadler's Wells theater" de kısmen aydınlandı.

Prenses Margaret o gece, fevkalade şahane pembe saten bir elbise giyinmiş ve incilerle süslenmiş beyaz vizon bir eşarp almıştı. İki gün evvel Margaret New-York'ta dünyanın en şık giyinen on kadını arasında Windsor düşesi ile ikinciliği kazanmıştı. Grace Kelly en başta geliyordu.

O gece tiyatroda Margaret - Townsend macerasında birdenbire Ön plâna geçen ve sevgilileri evlerinde barındıran Mr. ve Mrs. Bonhem Carter de vardı ve gene "Townsend" hadisesinde mektup kuttusu rolü oynadığı söylenen sırdaş Miss This Peake, Margaretin çok yakınında oturuyordu. Fakat Margaretin yanında oturan şahıs birdenbire bütün alâkayı üzerine çekivermişti. Bu İngiliz kilisesinin en parlak istikbaline sahip olan kıymetli din adamı Simon Wiltoh Phipps idi. Margaret onun yanında birden, eski senelerin neş'eli, mesut prensesi oluvermişti.

Esrarengiz kuvvet

Demek ki prenses Margaret'e mühim kararında yardım eden, sonra da onu mütemadiyen teselli eden, ona kuvvet veren birisi vardı. Prenses herkesi şaşırtan huzura, bir din adamının arkadaşlığından alıyordu.

Tiyatro gecesinden sonra herkes birdenbire hatırlamıştı ki: Prenses Margaret ile muhterem Phipps çok uzun senelerdenberi arkadaştılar.

Yeni bir aşk mı?

Fakat muhterem Phipps o zamanlar kiliseye intisap etmemişti. Gayet uzun boylu, yakışıklı bir harp kahramanı idi. Evet, o da Townsend gibi bir harp kahramanı idi. İkinci dünya harbinde iki defa yaralanmış ve George VI ona kendi eliyle "Military Cross" nişanını takmıştı. Şimdi 36 yaşında olan bu din adamı, Eton ve Cambridge mezunu idi. Çok güzel polo oynardı. Ve kızlar tarafından çok beğenilirdi. Prenses Margaretin 21 inci yaş gününde Townsed ile beraber o da en samimi dostlar arasında mevcut idi. Sonra birden uzaklaştı, kiliseye intisap etti. Fakat arkadaşlıkları devam ediyordu. Ve Margaretin buhranlı günlerinde, bu arkadaşlık fevkalâde sıklaşmıştı. Fakat muhterem Phipps, bu şekilde hafızalarda canlanınca ortaya yepyeni bir sual de çıkıvermişti: Margaret ile Phipps arkadaştan daha fazla bir-ey olamazlar mıydı? Bu arkadaşlık, aşkla ve izdivaçla bitemez miydi?.

Halk çok geçmeden bu sualin de kısmen cevabını alacaktı: Muhterem Phipps bizzat gazetecilerle yaptığı bir görüşmede: "Ben prenses Margaretin yalnızca arkadaşıyım, dedi. Dedikodular asılsızdır. Onun vicdan ve akıl hocalığını yaptığımı iddia edenlere de ancak şu şekilde cevap verebilirim. Bu sualler cevap verilemiyecek kadar şahsi suallerdir."

Arkadaşlık veya yeni bir aşk baş langıcı ne olursa olsun bugün İngilterede herkes hissetmektedir ki, Prenses Margaretin verdiği kararda muhteşem Phipps'in büyük tesiri olmuş ve kilise kuvvetli, adaleli bir polo şampiyonu şeklinde bu romantik prensesin, her an yanıbaşında bulunmuştur.

Hollyvood

Hasret

Doğrusu bu havadis romantikleri bir hayli sevindirmişti: Monako prensi Rainier birden bire seyahat programım değiştirmiş, bir tayyareye atlamış ve soluğu Graee Kelly'nin son filmini tamamlamak için çalıştığı Hollyvood'da almıştı. Prens nişanlısından kısa bir müddet için bile olsa ayrı kalmaya dayanamıyordu. Rainier, Beverley Hill'de bir ev kiralayarak bir ay orada kalmaya karar vermişti. Tabii bu ev Grace Kelly'nin apartmanına bir kaç adım mesafede idi. Düğün 11 Nisanda yapılacaktı. Bu tarih Monako prensi Rainier'nin taç giyme seneyi devriyesi idi. Grace son filmi için elbiselerini hazırlayan terzisine, gelinlik elbisesinin de hazırlanmasını söylemişti. Düğünün Cannes festivaline raslaması onu daha da sevindiriyordu. Bu 1001 gece masalları düğününe böylelikle kız tarafı da - sinema âlemi - geniş Ur kadro ile katılmak imkânını bulacaktı.

Bu ani ziyaret iki nişanlı için de sürpriz oklu. Grace, hiç ummadığı bir anda nişanlısını karşısında bularak şaşırmıştı. Rainier'nin şaşkınlığı da Grace'tan az olmadı. Zira, nişanlısını ilk defa gözlükle görüyordu. Oldukça miyop olan Grace Kelly çalışırken gözlük takmak zorunda kalıyordu. Rainier'nin şaşkınlığı uzun sürmedi, nişanlısını gözlükleriyle de güzel bulmuştu. Aşk Grace'i ona her haliyle güzel gösterecek kadar benliğim sarmıştı.

Gözlüklü Grace Kelly
Aşkın gözü...

SİNEMA

Filmcilik

İstanbul filmi çevrilirken

İsmini hâlâ hiçbir Türk seyircisinin hatırlayamadığı prodüktör Adil Özkaptan Amerika dönüşü kovboydu senarist Borden Chase'in Atatürk filmi senaryosunun 50-60 sayfasını tamamladığını açıklarken başka bir müjde daha vermişti. Atatürk filmi hazırlanadursun arada bir de İstanbul filmi çevrilecekti.

İstanbul filmini de ayni Universal - International şirketi yapacağına güre, buradaki çalışmaları takip ederek Atatürk filminin ele alınış tarzı hakkında bir fikre sahip olunabilirdi. Filmin müstakbel yıldızları Errol Flynn ve Cornel Borohers yerine dublör kullanılacaktı. Bu İstanbul'un filmde sadece bir dış sahne dekoru olarak kullanılacağına işaretti. Halbuki filmin son zamanlarda pek revaçta olan turistik filmlerden biri olacağı zannediliyordu. Bu gibi filmler, konusu ister Avrupa ister Afrika ister Asya'da geçsin, hep mahallerinde ve hakiki yıldızları ile çevrilmişlerdi. Bu bakımdan "İstanbul'un bir başka "Roma Tatili - Roman Holliday" veya "Venedik Tatili - Summertime" olması beklenemezdi.

Filmin dış sahnelerinin çekilmesi esnasında geçen bazı olaylar, Atatürk filmi için Universal - International gibi Fakir bir şirketle anlaşmanın ne büyük ihtiyatsızlık eseri olduğunu birkaç defa daha teyid etmiştir. Dublörlüklerden birinin önce Neriman Köksal'a verilmesi düşünülürken bir Alman kadınının bu yer için ilân edilmesi Neriman- Köksal'ın saçlarının istenildiği gibi kesmemesi, sarıya boyamaması şeklinde izah edildi. Neriman Köksal da hadisenin hakiki sebebini açıklayıverdi. O saçlarına Amerikalı filmcilerin beğeneceği biçimi vermiş fakat çalışmak için Türk filmlerinde aldığı ücreti talep etmişti. Hakkı da yok değildi. Yüzünü göstermese bile gene de rol yapacak, emek sarfedip zamanından kaybedecekti. Üstelik Türk filmlerinin yıldızı olduğu halde Amerikalı tanınmamış bir yıldız namzedinin dublörlüğünü kabullenmekle prestijinden de fedakârlık ediyordu. Ama işe bakın ki, şu zengin ve cömert Amerikalılar bir Türk sinema yıldızına Amerikan filminde dublörlük yap tırmayı kabul ettikleri halde istediği ücreti ödemekten âcizdiler. Adil Özkaptan para yerine hediye teklif ediyordu. Çocukların bile vaadlere inanmadığı bir devirde Neriman Köksal'ı lâfla kandırmağa çalışmak eşine az rastlanır bir iyimserlik örneğiydi. Böylece Adil Özkaptan ve Universal International'cılar Atatürk filminin arifesinde pek parlak neticeler alamazken, "Bir yardım lazımsa bunu Türk filmlerine yaparım" diyen Neriman Köksal'ın lehine halkın nazarında iyi bir not kaydediliyordu.

Şimdilik rejisör diye ilân edilen John Sherwood aslında rejisör yardımcısı değilse, İstanbul filmi muhakkak ki bu şahsın sorumluluğunu üzerine aldığı ilk film olacak. Kimmiş bu John Sherwood ? Hangi filmi şimdiye kadar başarı kazanabilmiş? Onu bırakın, hangi filmi Türkiyede oynadı? Bu zat acaba hiç uzun metrajlı; konulu film çevirdi mi? Adil Özkaptan'ın bu sorulara müspet cevap verebilmesi çok zordur. Ama tecrübesiz rejisör John Sherwood bile karşısına figüran diye getirilen kimselere hayretle bakakalmaktadır.

Errol Flynn'in dublörlüğünü yapan Torna Balcı "Ankara Casusu - Five Finger's" filminin dış sahnelerinin çevrilmesi esnasında Michael Rennie'nin dublörlüğünü yapmıştı. O zaman Joseph L. Mainkiewicz gibi bir rejisörle çalışan Torna Balcı'nın İstanbul filminin çevrilmesi hakkında meraklılara söyliyebileceği bir çok şey bulunacaktır herhalde.

Neriman Köksal
Saçı değil, bası uymadı

Filmler

Ebediyete Kadar

Türk filmciliği her sinema mevsimi bir periyodik hastalık geçirir. Bir zamanlar bu hastalık tarihi filmler şeklinde kendini gösteriyordu. Tarihimizin bütün kahramanları birer birer eskitildikten sonra seyirci bir müddet polisiye filmlerle oyalandı. Arkadan müzikal melodramlar aldı yürüdü. Tabiî bu arada köy filmleri de ihmâl edilmiyordu. Bu seneki film lerin çocuklu aile melodramı hastalığına yakalandıkları anlaşılıyor.

"Ebediyete Kadar". Ziya Sakir'in bir eserinden Turgut Etingü tarafından senaryosu çıkarılıp filme çekilmiş. Tahmin edileceği gibi lâzım gelen ağlatıcı tesiri elde etmek için biçbir vasıtadan kaçınılmamıştır.

Film temizliği dikkati çeken fotoğraflarla başlar. Bir aile tanıtılır. Erkek sağlık durumunun bozukluğu yüzünden genç ve güzel karısı ile gereğince meşgul olamamaktadır. Kadının herşeyden habersiz bir yavrusu, bir de fettan arkadaşı vardır. İki arkadaş bir gazinoda ahbablık ederler. Bu esnada kadının hayata bağlılığı, istediği şekilde yaşıyamamasının hüznü, İtalyan filmlerinde görülen ve nispeten başarılı bir sahne ile ifade edilirken araya sokuşturulan iki kontrlümiyer manzara zihinlerdeki soruyu ortadan kaldırır. Bu diğerlerinden farklı bir melodram olmıyacaktır. Nitekim ağır başlı bir hava ile başlıyan filmde vak'alar, hepsi de alışılmış defalarca kullanılmış vak'alar, birbirini kovalar. Genç erkek, seven anne, aldatılan koca, kıskanç kadın, ihmale uğrayan yavrucak, huzur kaçıran görümce, dedikoducu muhit ve bir melodram için başka ne lazımsa hepsi tamamdır. Neticede iş olacağına varır, kadın hayırsız aşıkı tarafından terk edilir. Kendine göz koyan erkeklerin elinden zor kurtulur, yuvasına döner. Kızı hastadır, fakat aldatılan koca karısını affetmez. Annesinin arkasından "gitme" diye ağlıyan yavrucak merdivenlerden düşer ölür. Artık göz yaşı sahnelerine sıra gelmiştir. Her adımda ağlayan birine rastlanır. Bedbaht anne kendini tren altına atarak intihar eder. Ağaçlardan bir kaç yaprak düşer, bir cami silueti görülür ve film sona erer.

Aile hayatındaki düzensizlikler sık sık ele alman bir konu olmakla beraber iyi izlenildiği zaman netice verebilir. Turgut Etingü Vittorio De Sica'nın memleketimizde "Evladına ni ci guardano - Çocuklar Bize Bakınici gyerdans - Çocuklar Bize Bakıyor" isimli filmini gördüyse hatırlayacaktır ki ana - baba - çocuk - aşık dramı filmin bütün eşhasım hüngür hüngür ağlatmadan da canlandırılabilir.

İyi bir rejisör eserini meydana getirirken ucuz tesir vasıtaları kollanmaktan kaçınmağa, hikâyeyi lâkırdılara boğacağı yerde imâlarla anlatmağa birinci derecede dikkat eder. Bunları yapmadığına göre Turgut Etingü vazifesini başarmış sayılmaz. Türk filmlerinin devamlı seyircileri umumiyetle perdede gördüklerini yerlerinden sesli bir şekilde tasvip veya takbih ederler. Kadının acıklı macerasına karşılık "oh olsun!" "lâyığını buldu!" gibi fikirler izhar edildi. Halbuki senaryonun anlatmak istediğine göre kadın kocasını şirretlik değil tatminsizlik yüzünden aldatıyordu. Bu halde seyircinin acıması, onunla beraber olması gerekir ki bunun tam aksi olan durum rejisörün sinema lisanıyla hikâye an-

latmasındaki kabiliyetsizliğinin bir başka delilidir.

Fon müziği olarak kâh Shostakovitch'in 5 inci Senfonisini, Stravinsky'nin "Bahar Ayini" süitini kâh Sadi Hoşses'in peşrevlerini, semailerini dinlemek pek tatsız bir tezat teşkil ediyordu.

Yovakim Filmerides'in fotoğrafları gayet temiz ve net. Kaydedilmeğe değer bir nokta da Gülistan Güzey'in sade ve tezahüratsız oyunu. Reşit Gürzap'ın hiçbir fevkaladeliği yok. Neriman. Köksal her zamanki gibi soyunuyor, giyiniyor, Rejisörün her nasılsa öldürmeği unuttuğu Nâzım İnan ise uykudan zorla kaldırılan bir adamın abus yüzüyle dolaşıp duruyor.

Hollywood Rüyası

Her yiğitin kalbinde bir aslan yattığı gibi sinemayla her uğraşan da rüyasında Hollywood'u görür. Bazıları bu rüya ile yatar kalkarlar, bazıları da rüyalarını gerçekleştirmenin yollarını arar.

1948 yılında Türkiye Devlet Konservatuarı genç aktörlerinden biri emellerinin artık tahakkuk edeceğine inanıyordu. Senelerce sabretmiş, kıt kanaat geçinmiş, fakat istediği nihayet olmuştu: Amerikaya doğru yola çıkıyordu. Amerika teşebbüsler memleketidir. Ama bu bütün teşebbüslerin mutlaka muvaffak olacağım ispat etmez. Bir bakarsınız aslen Kayserili Elia Kazan ufak tiyatro gruplarından Broodway sahnelerini geçer daha sonra Hollywood da bütün sinema endüstrisinin el üstünde tuttuğu bir rejisör olur. Bir bakarsınız. Fritz Lang gibi Alman filmciliğine dünya sinemasında yerini kazandırmış bir şahıs kovboy filmleri, gangster filmleri arasında kaybolur gider.

Nihad Aybars'ın Amerikada niçin daha fazla tutunamadığını, adeta bir itirafname olan filminde anlamak kabil. Rejisör'e takdim edildiği zaman kabiliyetini göstermek için okuduğu tirad herşeyi ortaya koyuyor. Aybars Amerika hatıralarını 35 mm. lik küçük bir makine ile tespit etmeğe çalışmış. Sonra Türkiyede çektiği sahnelerin de eklenmesiyle hikâyeye normal sinema uzunluğu verilmiş. Tabii hâdiselerin akıp gidebilmesi için bir de hikâye lâzım. Aybars bu hikâyeye bir zabıta vakası sokuşturacağı yerde tamamen kendi karşılaştığı güçlükleri, Hollywood'ın aslında gerçekleşemiyen bir rüya olabileceğini anlatabilseydi, sinema salonunu dolduran davetlileri her halde daha az güldürecekti. Filmi de muhakkak ki daha dokümanter bir şekil alacaktı. Ama yapmamış, küçücük makinası, kıt imkânları ile konulu bir macera filmi çevirmeğe kalkışmış ki böylece muvaffakiyetsizliği baştan kabul etmiş. Mamafih Aybars filminde bir yıldız olduğunu ne kadar iddia ederse etsin, hiç değişmeyen bol elbisesi iki renkli ayakkabıları hakikati söylüyorlar. Amerika ile Türkiye arasında mekik dokuyarak filme bir hareket verilmek istenmiş. Fakat bu gidiş gelişler ve hâdiseler öyle, çocukca ki bilhassa ön sıralardaki seyircilerin kahkahalı takdirlerine mazhar oluyor.

Amerikadaki kızı temsil eden Jeanne Smalleyin şansı da Nihal Aybars'ınkinden pek farklı olmasa gerek. Rejisör, 'Senarist, aktör Aybars kürkçü dükkanına döndü. Jeanne Smalley- ihtimal ki daha Hollywood rüyasını görmektedir. Bu hatıralar bugünkü haliyle bir aile topluğunda eşe dosta gösterilseydi çok ilgi çekici olurdu. Evdeki perdeden sinema salonundaki perdeye atlamak biraz fazla cüret.

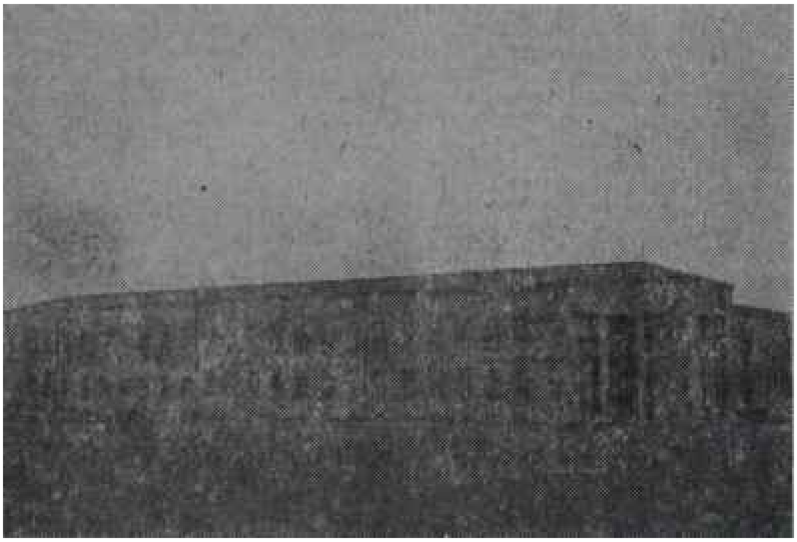

Hollywood Rüyasından bir sahne
Bir seyahatten hatıralar

Nihat Aybars
Filmin her şeyi

F E N

Ankara Fen Fakültesi
Atomsuz atomcular evi

Atom

Komisyon nihayet kuruluyor

Geçen haftanın başında Ankarada verilen bir kararla, memleketimizi atom çağına götürecek uzun yolun üzerinde büyük bir adım attık. Yolun uzunluğu düşünülünce belki o kadar büyük gözükmiyecektir ama aslında bu önemli bir adımdır. Çünkü bundan sonra geri dönmek veya duraklamak mümkün olmıyacak, fakat ilerleyiş hızımız tabiî olarak artacaktır. Geçen hafta Dışişleri Bakanlığı NATO Dairesinin teşebbüsüyle Ankarada toplanan bir mütehassıslar heyeti memleketimizde bir Afom Enerjisi Komisyonu kurulmasına karar verdi. Bu hususta hazırlanmış bir kanun taslağım bazı değişikliklerle kabul etti. Şimdi bu tasarıyı Hükümet Meclise sevkedecek ve tasarı kanunlaştığı takdirde komisyon kurulacaktır.

Tasarlanan Atom Enerjisi Komisyonunun Türkiyede atom enerjisi sahasındaki çalışmaları teşvik, koordine ve murakabe edeceği, ayrıca da bu sahada bol sayıda mütehassıs eleman yetiştireceği haber veriliyor. Henüz yolun başında olduğumuz için ilk safhada komisyonun başlıca işinin, atom enerjisinin muhtelif tatbikatiyle ilgili ilim ve teknik dallarında ihtisas sahibi elemanlar yetişmesini sağlamak olacağım tahmin etmek gür. değildir. Bugün dört ilim adamımızın Amerikada reaktör tekniği üzerinde ihtisas yaptıklarım biliyoruz. Bu sene daha altı elemanın aynı maksatla gene Amerikaya gönderileceğini Prof. Köprülü bütçe konuşmaları esnasında açıkladı. Böylece ancak bir başlangıç yapmış olduk. Bunun arkasını getirmek, bilhassa üniversite gençleri arasından geniş bir kütleyi atom enerjisi sahasına sokmak komisyona düşecektir.

Komisyonun hemen bu gün başlıyabileceği işler arasında, başka hatıra gelenler de vardır. Meselâ, atom sanayiinin ham maddelerini teşkil eden muhtelif madenlerin (uranyum. toryum, berilyum, zirkonyum gibi) yurdumuzda aranmasını teşvik etmek, atom ve hidrojen bombalarından korunma hususunda Savunma Bakanlığının ilgili daireleriyle işbirliği yapmak, İngiltere ve Amerikadan bilhassa tıpta kullanmak üzere ithal ettiğimiz radyo-izotopların kullanış şekillerini kontrol etmek, başka devletlerin atom enerjisi teşkilâtlariyle temas kurmak, iktisadiyatımız için atom enerjisinin pratik değerini devamlı olarak incelemek ve atom enerjisinin yurdumuzda su enerjisinden daha ucuza mal olacağı tarihten itibaren en az gecikme ile atom enerjisi istihsaline geçebilmemizi sağlıyacak programlar yapmak, bu arada sayılabilir.

Kurulacak teşkilât

Ankaradaki toplantıya başta Savunma ve İşletmeler Bakanlıkları olmak üzere muhtelif bakanlıklar ve teşekküllerden ve üniversitelerden mütehassıs heyetler iştirak etmişlerdi; İstanbul Üniversitesi heyetinden fizik profesörü F. Yeniçay İstanbula dönüşünde, gazetecilere tasarlanan komisyonun teşkilâtı hakkında bir miktar bilgi vermişti. Bu açıklamaya göre Atom Enerjisi Komisyonu, Başbakanlığa bağlı olacaktır. Komisyona yardımcı olmak üzere mütehassıslardan ibaret bir istişare kurulu seçilecektir. Verilen kararların tatbik mevkiine konmasını da bir Genel Sekreterlik Bürosu sağlıyacaktır. Şimdilik komisyonun hükmi şahsiyeti olan bir teşekkül haline getirilmesi düşünülmemiştir. Gelişmelere göre ileride böyle bir ihtiyaç ortaya çıkabilir. Teşkilâtın açıklanan ana hatları başka devletlerdeki atom enerji teşkilatlariyle büyük bir benzerlik gösteriyor. Bu, meselenin ciddi olarak ele alındığını gösteren ümit verici bir işarettir.

İlim adamları iş başına!

Atom Enerjisi Komisyonunun kurulması ilim adamlarımıza hem büyük bir fırsat verecek, hem de büyük bir sorumluluk yükliyecektir. Komisyona veya istişare kuruluna girecek üniversite mensupları, şimdiye kadar ne işe yaradığı pek anlaşılmamış olan bilgilerinin hükümet nazarında birdenbire büyük bir önem kazandığını görecekler, diğer taraftan gene hiç alışık olmadıkları şekilde kendilerini, memleket kaderiyle ilgili önemli kararlar vermek durumunda bulacaklardır. İlmin fildişi kulelerinden çıkıp derhal tatbikatın çekişmeli, gürültülü dünyasına karışmak her halde zahmetsiz olmıyacak - tır. Ama başka çare yoktur. Başka ülkelerdeki ilim adamları bilhassa İkinci Cihan Harbinden sonra bu sıkıntılı intikal safhasını başarı ile geçirmişlerdir. Bizde de aynı başarıları - tabii bir nisbet içinde - kazanmamaları için sebep yoktur.

Komisyon kurulurken, burada ilim adamlarının hakim bir durum almamalarına dikkat edileceği tahmin edilebilir. Bunu da tabii görmek gerekir. Bizim gibi henüz sağlam bir ilim geleneğinin kurulmamış olduğu memleketlerde iktidar sahipleri, bilgilerine güvenemedikleri, yeter olgunluğa daha erişememiş farzettikleri ilim adamlarının eline geniş yetkiler vermekte tereddüt edeceklerdir. Atom Enerjisi Komisyonunun kurulmasında bu kadar gecikmemizin, Avrupada en sona kalmamızın sebebi şüphesiz bu kaygıdan başka bir şey değildir. Yalnız şu var ki, dünyada atom enerjisi meselesini ortaya çıkaranlar başta fizikçiler olmak üzere ilim adamlarıdır ve biz bugün atom enerjisi sahasına bir ucundan girmek zorunda bulunuyorsak, bu işte ancak kendi ilim adamlarımız fizikçilerimiz, kimyacılarımız, matematikçilerimiz, biyologlarımız, mühendislerimiz, v.s.) bize rehberlik edebilirler. Nitekim, bir seneden beri iştirak ettikleri bütün milletlerarası toplantılarda karşılarına başka devletlerin atom enerjisi komisyonları tarafından hazırlanmış programlar ve meseleler çıkarıldığını gören hariciyecilerimiz, sonunda bizim de böyle bir teşkilâta ihtiyacımız olduğuna kanaat getirmişler ve bahsettiğimiz teşebbüsü yapmışlardır. Evet, komisyonda ilim adamları her halde çoğunlukta olmıyacaklardır. Ama bu bir şeyi değiştirmez: Komisyonun basarı göstermesi en önce içindeki ilim adamlarının bilgi ve gayretine bağlı olacaktır. Yapılanların şerefi de, yapılmıyanların günahı da eninde sonunda bu ilim mensuplarının omuzlarına yüklenecektir.

Opera

Misafirler

Son iki hafta zarfında opera binasındaki faaliyetler artar gibi oldu. Sahnede bazı yabancı sanatkârlar yer aldı. Ancak bu yeniliklerden müzikseverlerin ne dereceye kadar istifade ettikleri tamamiyle anlaşılamadı.

Mozart'ın "Don Juan" operası, bestekârın 200 üncü doğum yıldönümünü takip eden günlerde sahneye konmuş oluyordu. Hem de yabancı bir rejisör Prof Heinz Arnold - tarafından... Üstelik orkestrayı da Avrupalı bir orkestra şefi - Prof. Kurt Eichhorn - hazırlamıştı. Bu durum karşısında, hele böyle iki profesör bir araya gelince "Don Juan" ın, belki de mevsimin en iyi temsili olacağı hatıra gelebilirdi.

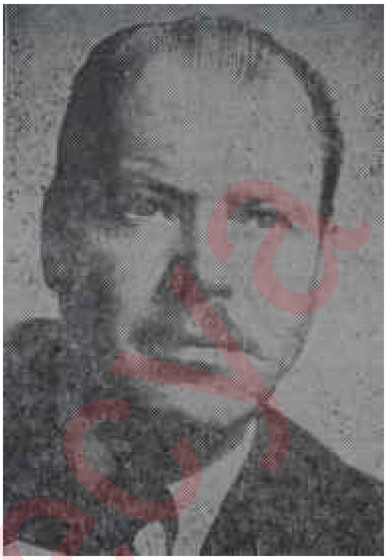
Bu arada "Verem Savaş Derneği" nin bir teşebbüsü ortaya çıktı: Önce İtalyalı bir tenorla (Carlo Zampighi), bir orkestra şefi (Arturo Basile) opera binasında konser verdiler. Bîr hafta sonra da aynı şefin idaresinde, aynı tenorun ve bir de baritonun iştiraki ile Verdi'nin "La Traviata" operası temsil edildi. Traviata'nın bir hususiyeti daha vardı: Bilhassa İtalya'da pek fazla muvaffak olmuş bir Violetta'yı - Leylâ Gencer -, İtalyan sanatkârları ile bir arada dinlemek imkânı hasıl oluyordu. Ancak, bu şartlar altında sadece bir temsil verilmekteydi. Bunu seyredebilmek imkânı ise, müzikseverler için bir mesele olup çıkmıştı.

İtalyalı sanatkârlar "Veremle Savaş Derneği" nin davetlisi olarak Türkiye'ye gelmişlerdi. Dolayısiyle, hasılat Derneğe ait olacaktı. Bu yüzden biletler - veya davetiyeler - muayyen bir şekilde satışa arzolunmadı. Derneğe teberru temin edecek şekilde, fiyatların asgarî 25 liradan başlamak üzere, muayyen bazı şahıs ve müesseselere verildi. Netice olarak, Traviata temsili, derneğe teberruda bulunanlara hasredilmiş hususî bir faaliyet mahiyetini alıyor, ancak bu hususî faaliyet Devlet Operasının sahnesinde, bu operanın sanatkârlarının iştiraki ve dekor, kostüm ve sair malzemesi ile veriliyor, diğer müzikseverler için en ufak bir imkân bırakılmıyordu.

Aynı gariplik, Don Juan operasının çocuk sağlığı menfaatlerine tahsis edilen ilk temsilinde de görülmekteydi. Bu defa, biletler - fiyatları 10 ilâ 50 lira arasında olmak üzere - satışa çıkarıldı. Lâkin plânda yerlerin büyük bir kısmının, önceden çizilerek kapatılmış olduğu dikkati çekiyordu. İşin garip tarafı, önceden kapatılan bu yerlerin büyük bir kısmı temsil esnasında boştu.

Gerçi her iki eserin de temsilleri devam edecekti. Fakat her hangi bir seyirci için misafir sanatkarların iştirak ettikleri gecelere gidebilmek, "Don Juan" da pek müşkül, "Traviata" da ise imkânsız bir hal alıyordu.

Bu da yetmiyormuş gibi, konser dolayısiyle Paganini opereti, Traviata ve Don Juan'ın ilk geceleri dolayısiyle de Genç Osman piyesi temsil olunamadı. Bunlara bilet almış olan seyirciler kapıdan döndüler. Halbuki mevsim başından beri bir "abonman usulü" tatbik ediliyor, tiyatro idarecileri bunun rahatlığını, faydalarını methede ede bitiremiyorlardı. Üstelik, Büyük Tiyatroda salı geceleri temsil yoktu. Şimdiye kadar istisnaî mahiyetteki programlar bu geceler yapılır, diğer temsiller aksamamış olurdu. Bu defa nedense farklı hareket edilmişti. Hülâsa, dernek menfaatine tahsis edilen bu gecelerden sadece mahdut bir seyirci kütlesi verlerin istifade edebilmeleri için - meselâ aynı programın tekrar edilmesi gibi - biç bir imkân araştırılmamıştı.

Prof. Heinz Arnold

Karanlık "Don Juan"

Don Juan

Hazırlıklar bir hayli heyecanlı ol'du. Eseri sahneye koymak üzere Avrupa'dan bir rejisör geldi. Henüz müziğin hazırlanmadığım görünce geri döndü; sonra tekrar geldi ve neticede Don Juan'ı bu zat - Heinz Arnold kendine göre modern ve yepyeni bir anlayışla sahneye koydu.

Bu kadar harekete rağmen gene de her şey hazırlanmış değildi. Orkestrayı çalıştırmak üzere gelen Prof. Kurt Eichhorn, her rol için sadece birer sanatkârı hazır buldu. Böylece, provalarda dublörler yar almadı. Pek tabii olarak bazı aksaklıklar husule gelecekti.Measela ilk temsilin verileceği gün Ali Köpük (Don Juan) hastalanıverdi. Dublörü (Rıfkı Ar) henüz hazır olmadığı için Ali Köpük'ü hasta haliyle sahneye çıkartmak mecburiyeti hasıl oldu. Keza, İhsan Şenol, Don Pedro rolünde arzu edilen neticeyi sağlayamamıştı. Bu hal temsilden pek az önce farkolundu ve aynı role, bir gün içinde Ayhan Baran alelacele hazırlandı.

Hülâsa, aylardır lâfı edilen Don Juan'ın derli toplu bir kadro ile temsil edilebilmesi için, ancak yumurta kapıya geldikten sonra hazırlıklar kısmen tamamlanabilmişti. Devlet Operasındaki kayıtsızlığın gün geçtikçe arttığım düşünmemek kabil olmuyordu.

Temsil

Heinz Arnold "Don Juan"ı modern bir anlayışla sahneye koymağa çalışmıştı. Yakın yıllarda, tiyatro sahnesinden operaya geçen bu nevi cereyanlar batı âleminde - bilhassa Wagner operalarında - başarılı neticelere ulaşıyordu. Ancak Mozart gibi bir klâsik bestekârın eserini modernize etmek sureti ile arzu edilen neticeyi sağlayabilmek şüphesiz ki çok güçtü. Nitekim Arnold'un yenilikleri bir sürü tezatla neticelendi ve simsiyah bir fon üzerinde, kasvetli, sıkıcı bir Don Juan ortaya çıktı.

Eser esasen uzun bir opera idi. Tabloların lüzumsuz yere arttırılması suretiyle büsbütün uzatılmış, bütünlüğü ihlâl edilmişti. Diğer taraftan, dekorlarda sade hatlar ve renklerle iktifa etmek istenmiş; gri-siyah renkler tercih olunmuş, bu suretle husule gelen kasvetli atmosferin giderilmesi için de ışıktan bilhassa istifade etmek yoluna gidilmişti. Halbuki Don Juan'ın ışıklarında istikrar yoktu. Sert, keskin hatlar sahnedeki lüzumlu detayları ya değiştiriyor, ya da büsbütün ortadan kaldırıyordu. Çeşit çeşit ışık oyunlarına rağmen, dekorlardaki yeknesaklığı, karanlığı gidermek kabil olmadı ve sahneye hâkim olan kasvetli hava büsbütün arttı. Mozart'ı bu kadar karanlık içinde ifade etmeğe çalışmak için "modern anlayış" dahi kâfi mazeret sayılamazdı.

Mizansende ise tam bir kararsızlık hâkimdi. Bazı şahıslar - Don Juan, Leporello, Zerlina, Masetto - üzerinde dikkatle durulmuş, buna mukabil pek lüzumlu teferruata yer verilmemişti. Bilfarz son perdedeki davet sahnesi, eserin en kuvvetli, dramatik kısmını teşkil ettiği halde anlaşılmaz bir hal aldı. Don Juan'ın, heykel tarafından yakalanması icab eden eli havada asılı kalıyor, çapkın asilzade gelişi güzel hareketlerle kendini Öteye beriye atıyor, nihayet, alevler arasında kaybolacağı yerde, gerideki perdenin arasından atlayıp çıkıyordu. Don Ottavio, Donna Elvira ve Donna Anna ise gayet garip bir trio teşkil ederek ya sahnenin

La Traviata'dan sonra
Sanatkar seven Devlet Başkanı

muhtelif köşelerine çekildiler, ya da rejideki umumi anlayışla tezat teşkil edecek kadar klâsik bir stilde, sahnenin önüne gelerek doğrudan doğruya salondakilere teganni ettiler.

Orkestra iyi hazırlanmıştı. Pek temiz bir refakat dinlemek mümkün oldu. Ancak, ifade cihetinden bunun tamamen Mozart olduğu söylenemezdi. Bestekarın canlı, enerjik, hattâ mizahi musikisi, sadece temiz, lâkin duygu ve ifadeden mahrum olarak icra edildi. Eserin umumî temposunda da bazı tezadlar dikkati çekiyor, bilfarz, muhtelif, sahnelerde rastlanan tutukluklara mukabil resitatifler nefes nefese söyleniyordu.

Soprano partileri için ayrı renklerde seslerin seçilmiş olması pek isabetli bir hareket olarak kaydedilebilirdi.

Bir tanesi hariç, hemen bütün partilerin marke edilerek söylenmesinin hikmeti şefte aranıyordu. Lâkin Sabahat Tekebaş'ın (Donna Anna) temiz, pürüzsüz sesinin eski hacmini muhafaza ettiği ve diğerlerini bastırdığı - bilhassa ensemble'larda - dikkati çekti.

Ali Köpük, rolünü pek iyi canlandıran, sahnesi kuvvetli, fakat sessiz bir Don Juan'dı. Her iki temsilde de hasta olarak sahneye çıktığı için hakkında kesin bir neticeye varmak mümkün değildi.

Devlet Operasında buffo bas olmadığına göre, Leporello rolüne Hilmi Girginkoç'un çıkması isabetli addedilebilirdi. Nitekim gerek ses, gerek sahne bakımından en fazla istikrar Girginkoç'da müşahade edildi

Lâkin temsilin en sempatik tarafım Zerlina - Masetto çifti (Azra Gün - Selim Ünokur) teşkil ediyordu. Canlı, sevimli hareketleri ve kuvvetli sahnesine rağmen Azra Gün süratli pasajları geçiştiriverdi. Selim Ünokur'un tamamen doğru entonasyonla teganni ettiği söylenemezdi; fakat sahneye kolayca intibakı bu ufak pürüzleri unutturdu. Sadece dayak sahnesinde kahkahalar atarak ağlaması pek sempatik karşılanmadı.

Sevda Aydan'ın (Donna Elvira) dramatik ses rengi güzel olduğu halde, tekniği henüz zayıf... Nefesini daha iyi kullanabilseydi, tizlerdeki bazı zorlamalarına rağmen daha iyi netice alması mümkündü.

Umur Pars (Don Ottavio) diğer rollerinden farksızdı. Büyük bir gayretle okuduğu iki aryaya rağmen sahnedeki mevcudiyetini dahi hissettiremedi.

Ayhan Baran'ı pek kısa bir rolde dinledik (Don Pedro).. İlk temsilde bir reji hatası yüzünden' sahnenin pek gerilerinden teganni etti. Dolayısiyle ses hacmi, heykelin . azameti yanında pek ulak kaldı., sözler anlaşılamadı... Lâkin ikinci temsilden itibaren bu hata düzeltilmiş, kendisine yakın plânda yer verilmişti. Bilindiği gibi, Mozart bu davet sahnesinin dramatizmini bilhassa, orkestrasyonla vermek istemiştir. Değerli basın tertemiz, pürüzsüz sesi geniş hacmi ile buradaki dramatik atmosferin artmasında hemen orkestra kadar tesirli oldu.

Koro, lüzumsuz yere küçültülmüş, dolayısiyle, korolu sahneler adeta karikatürize edilmişti. Hâsılı, "Don Juan" daha ziyade reji hataları yüzünden sıkıcı kasvetli bir temsil olup çıkmıştı. Gene aynı kadro ile, lâkin değişik şartlar ve başarılı bir reji altında sahneye konmuş olsaydı, daha fazla başarı elde edilmesi mümkün olabilirdi. Ö. U.

La Traviata

Orkestra şefi elindeki bageti hiddetle sallayarak, sahnedeki artiste bağırdı. Ankara Veremle Savaş Derneğinin tertiplediği ve bazı İtalyan artistlerinin de iştirakini temin ettiği Verdi'nin La Traviata'sı temsil ediliyordu. Öfkesine hâkim olamıyan orkestra şefi Torino radyosu dinleyicilerinin çok iyi tanıdığı Arturo Basile idi. Nuri Turkan'ın halkın alkışlarının bitmesini beklemeden ve orkestradan önce parçaya girmesinden hiddetlenen maestro sanatkâra bağırmaktan kendini' alakoyamamıştı. O gece adeta her şeyde bir aksilik vardı. Nuri Turkan orkestra şefinin hiddet yıldırımlarını üstüne çekerken, operamızın yıldızı Leylâ Gencer de bu sefer hayranlarını maalesef sukutu hayale uğratıyordu. Violetta'yı oynayan Soprano Gencer, bir müzisyen olarak başvurmaması gereken hilelere kaçarak, geçen bu kadar zamanın kendisini ne kadar olgunlaştırdığım göstermek fırsatını kaybediyordu.

Leylâ Gencer belki de rahatsız bulunduğundan işin kolay yoluna saptı.

Ölçülü oynamak iyi bir şeydir. İyi bir sanatkâr ölçülü oynar. Yalnız bu ölçülü oyunu değerli ve manalı kılan bir çerçeve vardır. Leyla Gencer işte bu çerçeveyi kırdı: Ölçülü oynuyor görünmeyi, halta hayran etmek için bir vasıta addetmek tasvip edilemezdi. Kıymetli soprano ses bakımından da ayni oyunu yaptı. Hemen bütün partisi boyunca mübalagalı pianissimolarıyla herkese "mar que" ediyormuş hissini verdi. Bu belki de forte ve tiz notlarda sesinin sallanmasını gizlemek için bir çare idi. Her halde o akşam sesi formunda değildi.

Misafir tenor Carlo Zampighi, Alfredoda umumiyetle iyi idi. İtalyan geleneğindeki oyunuyla operaya hakiki atmosferini verdi. Bir de bazı tiz notaları zorlamasaydı ve arada sırada gırtlaktan söylemeseydi.

Baba rolünde misafir bariton Remo İori'nin çok güzel bir sesi var. Fakat öyle anlaşılıyor ki, sahneye çıkmak fırsatım ilk defa Ankarada bulmuş. Bu sebeple olacak bütün oyun boyunca gözünü şeften ayıramadı. Korkudan ne yapacağını bilmez bir hali vardı. İori, disiplinli bir çalışma ilcilerde çok şeyler yapabilir. İstidadı daha şimdiden onun yabancı bir memleketin sahnesinde misafir sanatkâr olarak alkışlara mazhar olmasını temin etmiştir.

Ankaralı artistler

Devlet operasının artistleri içinde La Traviata'da kendini göstermeyi beceren Marki rolünde Ayhan Baran oldu. Tikleri bir yana bırakılırsa, dolgun ve renkli sesi ile, başarılı oyunuyla uhdesine düşeni tam manasıyla yaptı. Gastone rolünde Nuri Turkanın vibratosunu bir düzene sokması lâzım. Vibratosunun genişliği nerdeyse bir "tierce"i bulacak. Alkışların bitmesini beklemeyi öğrenmesini tavsiye etmeye de herhalde lüzum kalmamıştır. Baron rolündeki Nevzat Karatesinden biraz ses çıkması beyhude yere beklendi. Flora'daki Behire Özokan'ın sesi

de kifayetsizdi. Anina rolü de Hikmet Sesar'dan başka kime verilirse verilsin çok isabetli bir iş yapılmış olurdu.

Matodorlar korosu ile danseden çift gerek stil, gerek ritm bakımından çok fena idi. Bu çiftin biraz ritmik jimnastik yapmaları ve ara sıra hiç olmazsa Gar Gazinosundaki dansözleri seyretmeleri stil bakımından istifade etmelerini teinin edebilir.

Arturo Basile idaresindeki orkestra, bir hafta evvelki konserin orkestrası kadar iyi değildi. Yer yer kazalara rağmen orkestra gene de operayı sonuna kadar iyi idare etti. Gelen misafir müzisyenler içinde en kuvvetlisi şef Arturo Basile... Konserde olduğu gibi, operada da gayet rahat stili ile nazarı dikkati celbetti

Koro her zamanki gibi vazifesini yaptı. Traviata bu defa Vedat Gürtenin rejisiyle eski temsillere nazaran daha başarılı bir şekilde sahneye konmuştu. Yalnız renkler iyi değildi. Meselâ Violettanın güzel elbisesinin turuncu - kırmızı rengi ile eflâtun dekorların arasında hiç ahenk yoktu. Bu yalnız Violettanın elbisesi için değil, bütün kostümler için varitti. Işıklar, son sahne hariç, tepeden ve lüzumundan fazla verilmişti.

ASKERLİK

Subaylar vazife başında
Her külfette bir nimet gerek

Tayın Bedelleri

Bekleyen dervişler

Mart günü, diğer bütün memurlar gibi iki maaş alan subaylar aralarında şakalaşıyorlardı. Ufak rütbeli bir subay "Eh bu ay isimiz iş, diyordu. Ay ortasında da gelsin zamlı tayın bedelleri..". Mutemet "Yooo, dedi. Bu ay da tayın bedellerini eskisi gibi alacaksınız". Bu sözler bir duş tesiri yaptı. Herkes mutemetin şaka ettiğini sandı. Nasıl olurdu? Askeri Şûranın son toplantısında Askeri Terfi Kanununun yanı başında tayın bedellerinin de arttırılması lüzumu ileri sürülmemiş miydi? Askeri Terfi Kanununun bir kaç günlük bir çalışmayla çıkarılamıyacağı biliniyordu. Bu mevzuda uzun tetkiklere, uzun çalışmalara ihtiyaç vardı. Ama tayın bedelleri.. Bütçe müzakereleri sırasında Bakan Vekili Şem'i Ergin, ordudan istifa eden subayların gün geçtikçe arttığına işaretle, bazı tedbirlerin alınması lüzumunu ileri sürmüştü» Tayın bedellerinin arttırılması ile bu istifaların durdurulamıyacağı bilinmekle beraber, kısmen azaltılması maksadı güdülüyordu. Kanun tasarısı hazırdı. Tayın bedellerinin kaçar liraya çıkarılacağı da biliniyordu. Kara subayları ayda 110 lira, deniz subayları ise 185 lira alacaklardı. Haber geniş bir kütleyi alâkadar ediyordu. Bu sebeple tayın bedellerinin arttırılacağına dair haberler basında büyük başlıklarla gösteriliyordu: Geçim sıkıntısını kuvvetle hisseden subay aileleri durumu alâka ile takip ediyorlardı. Kanun tasarısı komisyonlardan geçmiş ve umumi heyete sevki an meselesi olmuştu. Mecliste subayların hayat seviyesinin yükseltilmesini arzu etmiyecek, bunun aleyhinde bulunacak muhalif - muvafık bir tek milletvekili bulunamazdı. Fakat, Hükümetin istediği zaman seri halinde Çıkardığı kanunlar arasına tayın bedellerinin arttırılmasını temin edecek tasarıyı da ilâve edebilecek bir milletvekili de çıkamazdı.

İşte bu sebeblerle Bütçe müzakerelerini tamamlayan Meclis, hu tasarıyı kanunlaştırmadan 25 günlük tatile girdi. Bu zammı bekleyen binlerce aile de böylelikle derin bir hayal sukutuna bürünerek, ümitlerini biraz daha ileriye itmek zorunda kaldılar.

Hayal sukutu

Milli Savunma Bakanlığı Temsil Bürosunun tebliği, tayın bedellerinin arttırılmamasından doğan kırgınlığı hafifletecek, yeni ümitlerin doğmasına yardım edecek bir hava taşıyordu. Tayın bedelleri hakkındaki kanun çıkmamıştı ama, Meclisin ilk toplantısında bu mevzu ele alınacaktı. Tebliğ yüreklere serinlik verici mahiyetteydi ama uğranılan hayal sukutunu önleyemedi.

Başbakan Türk ordusunun silâh ve teçhizat bakımından 1950 dekine nazaran mukayese edilemiyecek bir seviyeye çıkarıldığını iftiharla beyan ederken, personelin durumunun da bu seviyeye muvazi olarak yükselip yükselmediğinden bahse lüzum görmemişti. Ama harbi silâh ve vasıtadan ziyade insanın kazandığını bilenler, milli savunmamız için eğitimin kıymetini takdir edenler subayların durumu üzerinde düşünmeden edemiyorlardı. Silâh ve vasıtalar tek başına bir şey ifade edemezlerdi. Onları kullanacak ve tesirli hale getirecek insanlar lâzımdı. Bu insanları yetiştirecek, sevki idare edecek olanlar subaylardı. Halbuki hayat şartlan onları istifaya zorluyordu.

S P O R

Basketbol

Yalçın Granit
Yumruğu da sert

Gazeteciye atılan yumruk

Günlerden 3 mart cumartesi saat 19.00 du. Spor ve Sergi Sarayının alt koridoru yeni bir hadiseye sahne oluyordu. Uzun boylu, kumral, zayıf fakat sinirli bir genç, yanında bulunan kısa boylu gözlüklü bir şahsın suratına evvela eşofmanını fırlattı, sonra da bir yumruk attı. Orada bulunanlar araya girdiler ve hadise daha fazla büyümeden örtbas edildi. Vak'anın kahramanlarından biri: Yalcın Granit, tecavüze uğrayan ve yumruğa hedef teşkil eden ise, İstanbul Ekspres gazetesi yazarlarından Gündüz Aktuğ idi. Ertesi gün bütün gazeteler bu nahoş hadise üzerinde durdular ve Fransadan yeni gelen Milli takım kaptanlığı mertebesine kadar yükselen bir gencin bu hareketini esefle kayıt ettiler. Gerçekten teessür duymamak ve beynelmilel çapta bir Basketbolcuyu ayıplamamak elden gelmezdi. Galatasaray-Beyoğluspor maçından sonra, Yalçın Granit spor muharriri Gündüz Aktuğ'un yanına gelerek "biraz dışarı gel seninle konuşacağım" demişti. Gündüz bu teklifi kabul etmiş ve beraberce soyunma odası koridoruna doğru yürümüşlerdi. Bu arada Yalçın sinirli bir vaziyette "Sen ne biçim Galatasaraylısın mütemadiyen bizim takımı tenkit ediyor ve aleyhimde yazılar yazıyorsun eğer bu hareketlerine devam edecek olursan, seni Galatasaray kulübüne sokmam" şeklinde tehditlerde bulunmuş, "ben gazeteci olarak Vazifemi yapıyorum" cevabını alınca asabına mağlûp olmuştu. Bir şahsa, sırf kanaati aykırı olduğu için tecavüzde bulunmak elbette ki, sporculukla kabili telif değildi. Yalçın'ın daha evvel böyle bir iki hadisesi olmuştu. Meselâ: İki sene evvel Samuelidis'e Teknik Üniversite salonunda tokat atması ve gene bir sene evvel hakem Bülent Öztürk'ün suratına tükürmesi gibi... Bu hareketler icap ettiği şekilde cezalanmamış ve bir idarei-maslahat zihniyeti ile örtbas edilmişti.

Memleket sporunun bu bakımdan kötü imtihanlar devresine girdiğine bilhassa işaret etmek icab edecektir.

Futbol

Lig maçları

Profesyonel küme lig maçları tertip komitesinin evvelce aldığı bir karara sadık kalınarak devam etmek tedir. Malûm olduğu üzere Fenerbahçe ve Galatasaray liglerden, asker futbolcularının Millî Savunma Bakanlığının emri ile oynatılmaması kararından sonra çekilmişlerdi. Tertip komitesinin bu iki klübün maçlarını tehir etmesi üzerine mesele halledilmişti. Normal olarak 17 marttan sonra Galatasaray ve Fenerbahçe de lig maçlarını oynayacaklardır. Eğer bu hafta Ordu takımı - ki herkesin müşterek arzusu budur - Hollandayı Ankarada yenecek olursa finale kalacaktır. Bu takdirde tehir müddeti daha da uzayacaktır. Unutmamak lâzımdır ki "24 martta" Lizbonda Milli takımımızın evvelce "3—1" kazandığı maçın revanşı vardır. Ona da lâyık olduğu e hemmiyeti vermek ve hazırlanmak için lig maçlarının tehir edilmesi kuvvetle muhtemeldir. Geride bıraktığımız haftanın cumartesi ve pazar günü oynanan lig maçları alâka bakımından tahmin edilen seviyeyi bulmamıştı. Tehirin mahallî maçların heyecanım kaybettirdiği daha doğrusu, arayı soğuttuğu gözden kaçmadı. "Haftanın ilk maçında İstanbul spor Vefayı rahat bir oyunla 2—4 yendi. Cumartesi günü Mithatpaşa stadında yapılan Beşiktaş - Kasımpaşa karşılaşmasını Recepten mahrum olarak sahaya çıkan Siyah-Beyazlılar "6—0" kazandılar. İlk devrede "2—2" berabere durumda iken avuta giden bir topu penaltı ile tecziye etmek ferasetini gösteren İzmirli Ali Barçın Kasımpaşayı 3—2 mağlûp ettirmişti. Vakıa bu ince görüş, adı geçen hakeme pahalıya mal olmuş ve ceza heybetinin aforozuna uğratmıştı. Beşiktaşlılar bu havanın tesiri ile olacak işi ciddi tutarak yukarda da söylediğimiz gibi farklı bir galibiyet aldılar. Pazar sabahı mahşeri bir kalabalık önünde Şeref stadında ilk devrenin iyi takımları a rasında sayılan Beykoz, Beyoğlusporla "1— 1" berabere kaldı. Aynı gün Mithatpaşa stadında Adalet çok canlı ve güzel bir oyunla Beşiktaş'a adeta nazire yaptı. 6—0 lık galibiyet ve dağarcığına yerleştirdiği iki puvan en fazla dördüncülük mevkiini işgal eden ve ikinci haftayı bir puvan kaybederek kapayan Beykozun canını sıkmış olmalıdır.

Fenerbahçe İzmir'de

Oyunun son dakikasında Ergun'un attığı dördüncü golden sonra orta boylu yakışıklı bir adam sahayı çıkarak şakır şakır göbek atmaya başladı. Bu hal trübünde bulunanları da coşturmuştu. Derhal işe stad müdürü ve zabıta müdahele etti. Bu heyecanlı taraftar bir hadiseye sebebiyet vermeden sahadan uzaklaştırıldı. Mevzuubahis hadise geçen hafta pazar günü İzmirde Alsancak stadında cereyan ediyordu. Büyük bir iddia ile İzmire gelen Fenerbahçe o gün Altay'a 4 - 2 mağlûp olmuştu. Fenerbahçeli i idareciler bu neticenin mes'ulü olarak maçın hakemi Faik Gökay'ı görmekte idiler. Onların iddiasına göre Gökay Fenerbahçenin kaleye giren iki golünü saymamıştı. Bu sözlerin hakikatle alâkası yoktu. Fenerbahçe tıpkı bundan evvelki seyahatte olduğu gibi bu revanş maçını da 4—2 kaybetmişti. Sarı-Lacivertliler bir gün evvel İzmir sporla yaptıkları maçı 4—1 kazanmış olmalarına rağmen İzmirden umdukları neticeyi elde edemeden üzüntü ile dönmüşlerdir.

Türkiye — Amerika Ordu maçı

Dünya ordulararası şampiyonası eleme maçları bir müddetten beri gruplar arasında Avrupanın muhtelif şehirlerinde oynanmaktadır. Son defa İtalya ile Yunanistan Atinada karşılaşmış ve 1—1 berabere kalmışlardı. Bizim ise malûm olduğu üzere düştüğümüz grupta Amerika

B. J. K. : 6 — K. Paşa : 0
Beklenmiyordu

ve Hollanda vardır. Amerika zayıf, Hollanda ise şampiyonluğu tehdit eden en kuvvetli namzetlerden biridir. Nitekim seride bıraktığımız hafta içersinde Türk Ordu takımı Yeşilköy hava meyadnından uçakla Almanyaya hareket etmiş ve 3 Mart Cumartesi günü "Wiesbaden" şehrinde Amerika ile yaptığı maçı 5—0 gibi farklı bir netice ile kazanmıştır. Dondurucu soğuk bir havada bir karış kalınlığında buz tabakası ile kaplı saha maçtan evvel üzerine benzin dökülmek suretile oynanabilir bir hale getirilmiştir. Ordu takımımızın gayri müsait hava şartları içersinde elde ettiği bu netice, rakip çok zayıf olmasına rağmen, küçümsenecek neviden değildir. Almanların Macar maçından sonra kafilemize gösterdikleri yakınlık ve kardeşçe muameleleri maçın neticesi kadar memnuniyet uyandırıcı olmuştur. Hafta içersinde yurda dönen futbolcular doğruca kampa çekilmişler ve bu hafta yapılacak olan Hollanda maçı hazırlıklarına devam etmişlerdir.

Türkiye — Hollanda Ordu maçı

1 Mart pazar günü Ordu takımımız 19 Mayıs stadında Hollanda Ordu takımı ile son eleme maçım oynayacaktır. Bu maçın neticesi herşeyden evvel her iki rakip için de büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü final maçını oynamak için muhakkak bu maçın kazanılması icap ediyor.

Saha ve seyirci hariç, Hollanda karşısında daha başka bir avantaja sahip bulunmuyoruz. Kuvvet ölçüleri bakımından denk kelimesini, biraz İhtiyatla kullanmak lâzımdır. Evet Ordu takımımızın defansı rakibe nisbetle çok ağır basar, ama hücum hattı için o nisbetle hafiftir. Bu itibarla Hollanda maçında hücum hattımızın sayı çıkartma bakımından güçlük çekeceği endişe doğuran sebeblerden biridir. Amerika maçı dışında, Ordu takımının memleketimizde yaptığı hususî maçlar bu hükmü kuvvetlendirecek mahiyettedir. Rakiplerimize en büyük faikiyetimizin çocuklarımızın milli maç havasına uyan bir şekilde cansiperane oyunları, saha ve seyirci avantajlarıdır. Bu mülahaza ile Türk takımının çetin bir rakibi alt edeceğine inanmaktayız. 15 Mart Perşembe günü İstanbul-Amsterdam garnizon karşılaşması Mithatpaşa stadında yapılacak ve maçın hasılatı Kızılaya bırakılacaktır.

MUHABANK MUHABANK MUHABANK
MUHABANK
HER NEVİ
BANKA
MUAMELELERİ
VE HER HESABA
BİR EV
MUHABANK MUHABANK
MUHABANK MUHABANK MUHABANK

Hayatı bir kontrol numarasına bağlıdır

Hayat, kaliteye bağlı olduğu zaman -
Squibb itimad edebileceğiniz bir isimdir.

Bugünün yeni ilâçları çocuğunuz için daha uzun bir ömrü ifade eder.

«Kontrol» numarası herhangi bir Squibb ilâcının tarihçesini verir. Kullanılan iptidaî maddelerin nereden geldiğini söyler. İmalâtın her safhasında, üzerinde kimlerin çalıştığını ve yapılan bütün testleri anlatır. Dünyanın her yerinde imâl edilen bütün Squibb müstahzarlarının kontrol numaraları ve bunlara ait mufassal raporlar

Esas Squibb Lâboratuvarındaki bir kütüphanede saklanmaktadır.

Meselâ Squibb'in zerke mahsus B Kompleksi preparasyonlarının imâli esnasında 98 kontrol muayenesi yapılmaktadır. Bütün Squibb müstahzarları en kat'î kimyevî, fizikî ve mikrobiyolojik tahlil ve muayenelere tâbi tutulur. Her ilâç, dünyanın herhangi bir yerindeki herhangi bir Squibb Lâboratuvarından çıkmadan ve doktorunuz size yazmadan önce, bütün kontrol testlerinden muvaffakiyetle geçer.

Ambalâj üzerinde basit bir numara -- bununla beraber bu numara müstahzarın kalitesini koruyan dakik testleri, gayet sıkı kontrolü, en dikkatli itinayı ifade eder! Nerede yapılırsa yapılsın, bütün Squibb müstahzarları üzerinde mevcud kontrol numaraları, sizin için, mutlak safiyeti, tecanüsü, müessiriyeti... ve bütün Squibb müstahzarlarının en baştan en sona kadar gayet sıkı bir kontrolden geçirildiğini ifade eden bir garanti teşkil eder.

İstanbuldaki yeni Squibb Lâboratuarını Birleşik Devletlerdeki esas Squibb Laboratuarlarından 8000 kilometrelik bir mesafe ayırmaktadır. Fakat imal ettikleri ilâçlar birbirinin her cihetten tamamile aynıdır.

Denizaşırı ülkelerdeki bütün Squibb Laboratuarları gibi İstanbuldaki Laboratuar da tamamile aynı formülleri, aynı iptidaî maddeleri ve Amerika Birleşik Devletlerinde, New Jersey, New Brunswick'deki Squibb Merkez Laboratuarları tarafından tekemmül ettirilen aynı dakik testleri kullanır. Herhangi bir Squibb Laboratuarı tarafından imal edilen bütün ilâçlar Merkez Laboratuarında yapılan en kat'î muayenelerden geçebilmelidir.

İlâçlar piyasaya arzedilmeden önce, çifte kontrol yapılmak üzere, Birleşik Devletlere uçakla nümuneleri gönderilir. Eğer herhangi bir ilâç Squibb'in yüksek standardlarının herbirine teker teker uymazsa, kabul edilmez ve satışa çıkarılmaz.

Squibb'in İstanbul Laboratuarının tesis edilmesile, Türkiyedeki doktor ve eczacılar bir zamanlar yalnız Birleşik Devletlerden gelen aynı Squibb ilâçlarını şimdi daha çabuk, daha kolay ve daha bol miktarda temin edebilmektedirler.

SQUIBB
İLÂÇLARI
1858 DENBERİ

S 182